

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIII Broj 118 Veljača 2015. ISSN 1800-5179

***Kršćanin sam,
Tripun mi je ime***

Sadržaj:

- 3** Inauguracija prve hrvatske predsjednice Kolinde Grabar Kitarović
- 6** Dr. Aleksandar Saša Stjepčević, gradonačelnik Kotora
- 8** Tradicija duga 1206 godina
- 19** Tripundansko veče održano 13. put
- 24** Dr. Fredi Tripović – čovjek koji ostvaruje svoje snove
- 27** Izložba: Povratak u zavičaj
- 30** Tri studije o dukljansko - barskoj nadbiskupiji
- 32** Baština – pokretač razvoja
- 38** Aktualnosti
- 45** Kronika Društva
- 46** Novosti iz HNV-a
- 47** Bokeška pjatanca
- 51** Crkva sv. Ane u Peanima
- 55** Karlo Baumann – pionir morskih dubina
- 58** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Empress of Canada
- 62** Pobuna mornara u Boki
- 67** Franz Thiard de Laforest: Boka kotorska
- 70** Hrvatski vladari
- 72** Ranokršćanski spomenici
- 73** Kronika grada

Poštovani čitatelji!

Veljača je mjesec u kojem smo imali mnoge značajne događaje. Kotorani i Dubrovčani proslavili su blagdanе svojih zaštitnika: svetoga Tripuna i svetoga Vlahu, a zaljubljeni svetoga Valentina. Za one koji se vole zabaviti održano je i ove godine tradicionalno Tripundansko veče na kojem uvijek ima zabave za pamćenje. Za sve Hrvate diljem svijeta značajna je inauguracija prve predsjednice Republike Hrvatske. Povjesničari se prisjećaju godišnjice početka raspada Austro-Ugarske monarhije i pobune mornara u Boki kotorskoj. O svemu ovome, poštovani čitatelji, pisali smo na stranicama novoga broja.

Uz to, nastavljamo sa zanimljivim serijalima. Vjerujem da će vam se svidjeti novi serijal „Boka kotorska“ iz pera Franza Laforesta, koji priređuje naš suradnik Dario Musić.

S posebnim zadovoljstvom želim istaknuti novoostvarenu suradnju sa Snježanom Akrap-Sušac iz Pule koja je uvijek puna elana, novih ideja i donosi nam zanimljive razgovore s iznimnim ljudima.

Imamo još jednu pozitivnu vijest koja će, vjerujemo, razveseliti mnoge. Projekt „Hrvatski glasnik“ sufinancirat će Europska unija kao medij u kojemu se promovira manjinski jezik u općini Kotor. Zahvaljujući tome časopis ćete dobivati svakog mjeseca tijekom ove godine.

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** • **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Ante Baković, Boka News**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Inauguracija prve hrvatske predsjednice **Kolinde Grabar Kitarović**

Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!

Priredio:
Dario Musić

Kolinda Grabar-Kitarović u nedjelju 15. Veljače nešto iza 12 sati na Trgu sv. Marka u Zagrebu svečano je prisegnula za prvu hrvatsku predsjednicu i time započela petogodišnji mandat. Taj će datum ostat zapisan u hrvatskoj povijesti kao onaj u kojem je nakon dobivenih izbora 11. Siječnja, pobijedivši svog protukandidata Ivu Josipovića, prisegnula prva hrvatska predsjednica.

Inauguracija predsjednika Republike Hrvatske uobičajen je naziv za ceremoniju polaganja svečane prisege predsjednika Republike Hrvatske izabranog na predsjedničkim izborima prije preuzimanja dužnosti. Sukladno Ustavu Republike Hrvatske, predsjednik Republike prije preuzimanja dužnosti pred predsjednikom Ustavnog suda Republike Hrvatske polaže svečanu prisegu kojom se obvezuje na vjernost Ustavu. Ceremonije se tradicionalno od 1992. godine održavaju na Trgu svetog Marka u Zagrebu. Do danas ih je održano pet - 1992., 1997., 2000., 2005. i 2010. godine. Prva inauguracija održana je 12. kolovoza 1992. godine, kada je Franjo Tuđman kao prvi predsjednik Republike izabran na neposrednim izborima položio svečanu prisegu pred predsjednikom Ustavnog suda Jadrankom Crnićem i ustavnim sucima.

Izabrana predsjednica Kolinđda Grabar-Kitarović primila je u utorak 10. Veljače od predsjednika Državnoga izbornog povjerenstva Branka Hrvatina Odluku o izboru za predsjednicu Republike Hrvatske, te je podnijela ostavku na članstvo u HDZ-u

Kolinda Grabar Kitarović – prisega na Ustav RH

Svečanost je počela nakon pucnja Gričkog topa u podne i kad su se oglasila zvona crkve sv. Marka, ispred koje se održala svečana inauguracija.

Nakon intoniranja himne "Lijepa naša domovino", odavanja počasti minutom šutnje poginulima u Domovinskome ratu, te međimurske pjesme "Dej mi Bože" koju je a capella otpjevala solistica Renata Sabljak, slijedila je prisega.

Prisegom na Ustav RH pred predsjednicom Ustavnoga suda Jasnom Omejec i sucima toga suda, Grabar-Kitarović je svojom čašću prisegnula na savjesno i odgovorno obavljanje dužnosti predsjednice Republike, na dobrobit hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana.

Obvezala se da će se držati Ustava i zakona, brinuti se za poštovanje ustavnopravnog poretka Republike Hrvatske,

bdjeti nad urednim i pravednim djelovanjem svih tijela državne vlasti, čuvati nezavisnost, opstojnost i jedinstvenost države Hrvatske.

Svečanu prisegu je završila riječima "Tako mi Bog pomogao" uz gromoglasni pljesak i skandiranje okupljenih "Hrvatska, Hrvatska", a potom i potpisala prisegu te od sutkinje Omejec primila predsjedničku lentu. U trenutku primanja lente prema svečanoj pozornici pristupili su pripadnici Počasno-zaštitne bojne, a jedan od njih sa zastavom Republike Hrvatske došao je na pozornicu. Predsjednica Republike dala je počast zastavi, a istodobno su s Tuškanca topovi Oružanih snaga ispalili deset počasnih plotuna.

Tijekom davanja počasti zastavi RH izveden je recital "Himna slobodi" Ivana Gundulića.

Jasna Omejec objavila je da nova predsjednica Kolinda Grabar Kitarović stupa na dužnost 19. veljače 2015. godine. Čestitala je novoj predsjednici. Nakon toga čestitao joj je i suprug Jakov, te suci Ustavnog suda. Slijedio je inauguralni govor prve hrvatske predsjednice a potom izveden prigodni umjetnički program.

U svojoj Poslanici u prigodi inauguracije u tom svečanom trenutku izravno se obratila riječima :

Hrvatice i Hrvati u domovini i svijetu, i sve hrvatske državljanke i državljani, poštovani visoki gosti i uzvanici, dragi prijatelji, Prisegom koju sam upravo položila, obvezala sam se da ću služiti hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. S neizmjernim ponosom, ali istodobno svjesna velike odgovornosti, preuzimam dužnost hrvatske predsjednice....

...Inauguracijska svečanost uvijek će predstavljati i proslavu hrvatske državnosti, našega nacionalnog osjećaja na kojeg smo ponosni, ali i naše otvorenosti prema drugima i prema svijetu u čijem ćemo uređenju i upravljanju aktivno sudjelovati. Činom prisege preuzela sam kontinuitet časnog služenja hrvatskom narodu i svim hrvatskim državljanima. Svoje ustavne ovlasti koristit ću na dobrobit svijeta u Hrvatskoj, a vodit ću se domoljubljem, uključivošću, poštovanjem i zaštitom nacionalnih interesa. Hrvatska će biti bogata zemlja, jer ne postoji nijedan razlog da to ne bude. Želim jednoga dana svojim unucima pričati o vremenu kada smo, kao i u Domovinskom ratu, stali jedni uz druge u borbi za bolji život u Hrvatskoj i kako smo i tu bitku dobili. Jer mi smo pobjednički narod, postojan narod, vrijedan narod. Nema

Izabrana predsjednica Kolinda Grabar Kitarović i predsjednik Državnog izbornog povjerenstva Branko Hrvatin

toga što mi ne možemo postići kad smo jedinstveni.

Vjerujem u te, zemljo moja Hrvatska!, završila je svoj državnički govor hrvatska predsjednica.

Inauguraciji je, uz najviše sadašnje i bivše državne dužnosnike nazočilo 88 inozemnih izaslanstva, među kojima osam šefova država, - predsjednik Slovenije Borut Pahor, slovački predsjednik Andrej Kiska, predsjednik Mađarske Janos Ader, makedonski predsjednik Gjorge Ivanov, predsjednik Albanije Bujar Nishani, crnogorski predsjednik Filip Vujanović, predsjednica Kosova Atifete Jahjaga te predsjedavajući i članovi Predsjedništva BiH Mladen Ivanić, Dragan Čović i Bakir Izetbegović te predstavnici političkog, kulturnog, vjerskog života i građani.

Kako je i najavljeno, svečanost je bila prožeta hrvatskim povijesnim i kulturnim posebnostima, a naglasak je bio na nacionalnim obilježjima.

Predsjednica Kolinda Grabar Kitarović nakon završene ceremonije uputila se s mužem Jakovom Kitarovićem u palaču Dverce, gdje je priređen domjenak, a 40-ak uzvanika bilo je na svečanom ručku nakon kojega je predsjednica Republike održala prve bilateralne razgovore sa šefovima drugih država pristiglih na svečanost.

Slika današnje Hrvatske na Markovom trgu, pokazalo je svo bogatstvo naše domovine koje će, vjerujemo i nadamo se, nova predsjednica mudro usmjeriti i prema boljoj budućnosti.

**Iskrene
čestitke,
u vjeri i nadi
u uspjeh!**

Kotor mora dobiti status kulturne prijestonice Crne Gore

Razgovor vodio:
Slavko Mandić

Primarijus dr. Aleksandar Saša Stjepčević izabran je na mjesto prvog čovjeka UNESCO-vog Kotora 17. rujna 2014. godine. Omiljen je među građanima i na glasu kao „narodni ljekar“. Visoko je pozicioniran na rejtingu funkcionara stranke DPS-a koja ga je predložila na tu funkciju. Prije ove funkcije bio je čelni čovjek kotorskog Doma zdravlja kojim se crnogorski primarni zdravstveni sustav s pravom ponosi, što je istaknuto više puta. Organizacijska struktura dovedena je do visoke razine funkcioniranja, a oprema zadovoljava potrebe stanovništva uz standarde suvremene medicine. Dr. Stjepčević uvjeren je da je Kotor uz prirodne ljepote iznjedrilo i bogatu duhovnu riznicu ljudskog potencijala, spremnog za kreativna ostvarenja u svim područjima, od sporta do visokih duhovnih dostignuća. Kotor je grad koji je stoljećima u Europi i Europa je u njemu. To je grad koji je prepoznao civilizirani svijet i uvrstio ga u obitelj svjetske kulturne i prirodne baštine. Baštini više od polovine ukupnoga

pokretnoga i nepokretnoga spomeničkog fonda Crne Gore i to mu je iznimna preporuka da bude kulturna prijestonica naše države, kaže gradonačelnik Stjepčević na početku razgovora za *Pobjedu*.

Dr. Stjepčeviću, u inaurativnom govoru rekli ste da ako najveći dio odgovornosti za razvoj grada mora pasti na vaša leđa kao gradonačelnika, onda je i Vaše prirodno pravo da odaberete poštenom i nepristrasnom selekcijom one suradnike za koje budete ocijenili da će nesebično i s ljubavlju obavljati poslove dostojne značaja grada i u korist i interes njegovih stanovnika. Lijenim ljudima, nesposobnim i nelojalnim gradu neće biti mjesta u tijelima lokalne uprave. Od tada do danas prošlo je skoro tri mjeseca. Što ste u tom smislu uradili?

Dr. Stjepčević: Tek sada vidim koliko je težak i odgovoran posao koji radim. Znao sam da nije nimalo lak, ali iskreno sam mislio da ću lakše svladavati prepreke kojih je zaista puno. Pritom ne treba zaboraviti da sam naslijedio stabilan proračun bez gubitaka, da

se sve obveze redovito servisiraju i da su neki od kapitalnih projekata za Kotor pred samim početkom realizacije. A što se tiče moga obećanja da ću birati najbolje i odane poslu, taj ću posao sigurno dovesti do kraja. Radi se reorganizacija lokalne uprave. Dobro se promatraju sva radna mjesta i procjenjuju potrebe kako bi se napravila sistematizacija koja bi definirala višak zaposlenih s jedne strane i potrebu za visokostručnim kadrovima s druge strane. Očekujem da posao bude gotov pri kraju prvog tromjesečja.

Spomenuli ste skori početak realizacije kapitalnih projekata? O kojim je to projektima riječ?

Dr. Stjepčević: Da bi kotorske palace i antike tarace, kako mještani kažu, blistale novim sjajem, a zadržale staru patinu, potrebno je nastaviti i ubrzati aktivnosti na mnogobrojnim investicijama koje će značiti turistički, privredni i kulturni preporod staroga grada. Riječ je o idejnome pa glavnome projektu za žičaru do San Đovanija. Bit će to iznimna turistička atrakcija koja će se brzo isplatiti, a gradu će donijeti

mogućnost da na pravi način valorizira bedeme i omogući da se iskoriste potencijali u zaleđu staroga grada. Na vrhu San Đovanija bit će izgrađen suvremeni ugostiteljsko-turistički objekt visoke kategorije, a u drugoj fazi će se osposobiti i mnogobrojni prostori za kulturne događaje, što će pridonijeti tome da Kotor zaista sa svim svojim kapacitetima bude u potpunosti kulturna pozornica i to jedinstvena, usudio bih se reći, na prostoru jugoistočne Europe. Kada su u pitanju kapitalne investicije, treba spomenuti garažu na više katova i to na dvije lokacije, na Benovu i u Škaljarima, prometnicu koja će spojiti put od tunela do donjeg puta ka Mulu. Nismo odustali ni od zaobilaznice jer je to i te kako potreban infrastrukturni objekt koji će omogućiti da se izbjegne prometni kolaps, posebno u ljetnim mjesecima, ali treba podsjetiti da zaobilaznica još nije izgrađena zahvaljujući nedovoljnom razumijevanju tadašnjega Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika koji je bio glavni kočničar mnogih započetih, a neostvarenih projekata. Sada je drukčija situacija i vjerujem da ćemo završiti sve što je ranije započeto.

Kada govorimo o projektima koji su od iznimne važnosti za građane Kotora, moram reći da je završena velika investicija i Kotorani, zahvaljujući priključku na Regionalni vodovod, više nisu žedni. Dovođen je dobrim dijelom kanalizacijski sustav, a kreće i veliki posao izgradnje zajedničkog postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda za Kotor i Tivat. Bit će posla, a mi ćemo

ga znati realizirati na pravi način.

Kotor iz godine u godinu posjećuje sve veći broj kruzera. Općina je većinski vlasnik AD „Luka Kotor“ s 57% kapitala. Svjedoci smo da je specijalna tužiteljica za organizirani kriminal Đurdina Ivanović ovih dana pokrenula nadzor vezan uz poslovanje u toj kompaniji. Što ćete uraditi i hoćete li tražiti da se Skupština općine izjasni o tom pitanju?

Dr. Stjepčević: Točno je da je Općina Kotor većinski vlasnik i da ne smije pasivno promatrati što se događa s njezinim kapitalom jer Luka Kotor ostvaruje značajnu dobit koja bi se, raspodjelom dividendi, mogla korisno upotrijebiti za rješavanje problema, posebno infrastrukturnih. Ono što je sigurno, interes Općine odnosno građana Kotora bit će u potpunosti zaštićen. A što se tiče nadzora specijalne državne tužiteljice, poručit ću samo ovo - neka svatko radi svoj posao!

Vaša prethodnica Marija Čatović pokrenula je inicijativu da Kotor bude proglašen kulturnom prijestonicom Crne Gore? Hoćete li Vi nastaviti realizaciju te ideje?

Dr. Stjepčević: Naravno da hoću. Kotor zaslužuje da bude kulturna prijestonica Crne Gore. Ne samo što je pod zaštitom UNESCO-a, već se na njegovom teritoriju, kako sam već rekao, nalazi više od 50% ukupnoga pokretnoga i nepo-

Dr. Aleksandar Saša Stjepčević

kretnoga spomeničkog blaga Crne Gore. Pa tko to još ima? Pritom je Kotorski zaljev proglašen službeno jednim od najljepših zaljeva svijeta. Sve nam to daje puni kredibilitet da predložimo crnogorskom parlamentu da Kotor proglaši službeno gradom - kulturnom prijestonicom Crne Gore. Uvjeran sam da će tako i biti jer mislim da nitko nije protiv takve ideje. Na kraju, potporu toj ideji dali su mnogobrojni visoki državni dužnosnici, prvaci političkih partija, kulturni i javni radnici. Na nama je da ideju predstavimo na pravi način i na tome radimo. Kada je Kotor u pitanju, dani- ma bismo mogli razgovarati o svemu što grad nudi i što bi se moglo poboljšati. Primarna je kultura, ali Kotor Art, Don Brankovi dani muzike, Kotor- ski festival pozorišta za djecu, mnogobrojni glazbeni, likovni, književni programi značajem i kvalitetom prednjače u regiji. A to je potvrdio i velikan europske kulturne scene Paolo Magelli. Razumije se, i mnogi drugi.

*BLAGDAN SVETOGA TRIPUNA, ZAŠTITNIKA GRADA KOTORA,
PROSLAVLJEN U KOTORU, PULI, RIJECI I ZAGREBU*

TRADICIJA DUGA 1.206 GODINA

Dvije kadionice, dva obreda, jedna vjera, jedan jedinstven kadioni miomiris koji se uzdizao pred Božje prijestolje kao jedinstvena molitva, ne katolika i pravoslavnih, nego kršćana koji imaju jednoga Oca nebeskoga i svetoga Tripuna kao zaštitnika i zagovornika.

Priredio:
Tripo Schubert

KARIKE

Svečanosti proslave svetoga Tripuna započele su 13. siječnja, tradicionalno svetom misom u katedrali – bazilici svetoga Tripuna. U narodu je za ovu misu udomaćen naziv Karike, koji potječe od talijanske riječi „incaricare”, što znači zadužiti. Bokeljska mornarica je zbog radosti što su moći svetoga Tripuna stigle u Kotor zaplesala kolo, a od XV. stoljeća na Dan karika bira se mali admiral, koji govori Lode – pohvale sv. Tripunu 27. siječnja. To su jedine pohvale koje su do danas sačuvane na istočnoj obali Jadrana. Ove godine mali admi-

ral je Petar Tripa Sindik iz Tivta.

Svetu misu služio je peraški župnik i opat mons. Srećko Majić, koji je govorio o životu svetoga Tripuna i podsjetio vjernike da Boku često nazivaju zaljevom hrvatskih svetica, ali i da je Boka kotorska dala čak petnaest blaženika, među kojima su i braća Andrija, Petar, Lovri-jenc i drugi...

Trodnevnu duhovnu pripravu za blagdan svetoga Tripuna imali su župnik don Anton Belan, fra Filip Karadža - OFM gvardijan

Mali admiral Petar Sindik i adutant Marko Mihović

kotorskoga franjevačkog samostana i fra Miron Sikirić - OFM profesor u Rimu.

LODE

Uzdizanje slavnoga Tripunova stijega na lođi katedrale točno u podne obavljeno je 27. siječnja uz sudjelovanje

Bokeljske mornarice, gradske glazbe, biskupa i uz prisutnost velikog broja građana Kotora i okolnih mjesta. Tada je mali admiral Petar Sindik izgovorio **Lode** - pohvale u čast Bogu,

Bogorodici i svetome Tripunu, što je i simbolično označilo početak Tripundanskih svečanosti u Kotoru.

Lode

KADENJE MOĆI

Dana 2. veljače proslavljen je blagdan Svijećnica odnosno Kandelora. Mornari najstarije bratovštine na svijetu prenose relikvijar svetoga Tripuna do oltara u katedrali. U punoj katedrali svečana večernja misa i kađenje svetih moći počinje u 18 sati prema obredniku iz XVI. stoljeća. Sudjelovalo je

šest katoličkih i šest pravoslavnih vjernika koji su za vrijeme čitanja odnosno pjevanja lekcija iz Martirologija sv. Tripuna visećim kadionicama na glavnome oltaru kadili položene svete mošti. Bokeljska mornarica pokraj relikvija u isto vrijeme čuva počasnu stražu. Riječ je vjerojatno o jedinstvenome sačuvanom običaju u kršćanskome svijetu. „Ujedno

je to i lijep primjer poštovanja i iskazivanja časti svecu kojeg slavi Istok i Zapad. Ovaj običaj, koji predstavlja ekumenizam na djelu, obnovljen je 2000. godine“, rekao je don Belan.

Nakon večernje mise s lođe katedrale slijedio je prigodni vatromet.

Unošenje moći sv. Tripuna iz Relikvijara

Kađenje moći

Šest katolika na kađenju moći

Šest pravoslavaca na kađenju moći

TRIPUNDAN

U Kotoru je 3. veljače proslavljen Tripundan, zaštitnik grada i Kotorske biskupije, čiji je kult 1.206 godina prisutan u starome gradu. Svečanu svetu misu u bazilici, katedrali sv. Tripuna služio je generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan, a u 18 sati pontifikalnu svetu misu služio je kotorski biskup Ilija Janjić.

Sveti Tripun rođen je u maloj Aziji gdje je stradao mučeničkom smrću u Niceji oko 250. godine. U Niceji se održao i prvi sabor 325. godine i zadnji zajednički sabor zapadne i istočne crkve 787. godine na kome je sudjelovao i kotorski biskup Ivan koji je primio moći sv. Tripuna kada su 809. godine donesene u Kotor.

VANJSKA PROSLAVA SVETOGA TRIPUNA

U nedjelju, 8. veljače, u Kotoru je svečano proslavljen Tripun prigodnom vanjskom proslavom. Pontifikalnu svetu misu služio je dubrovački biskup Mate Uzinić uz sudjelovanje nadbiskupa mons. Luigija Pezzuta, apostolskoga nuncija u Crnoj Gori, barskoga nadbiskupa mons. Zefa Gashija, križevačkoga vladike mons. Nikole Kekića, vojnog ordinarija u BiH mons. Toma Vukšića, mons. Željka Majića,

izaslanika mostarsko-trebinjskoga i mrkanjsko-duvanjskoga biskupa mons. Ratka Perića, provincijala Provincije Bosne Srebrne fra Lovre Gavrana i uz mnogobrojne svećenike Splitske i Barske nadbiskupije te Dubrovačke i Kotorske biskupije.

Vanjska proslava započela je dočekom Gradske glazbe iz Tivta i podružnica Bokeljske mornarice Tivta i Herceg Novog pred glavnim gradskim vratima gdje je izvršena smotra mornara, a nakon toga odred od 76 mornara i časnika u starim bokeljskim nošnjama

na čelu s viceadmiralom gosp. Ilijom Radovićem uputila se na trg pred katedralom gdje su mornari u čast sv. Tripuna ispalili počasni plotun, a kolo vođa zatražio blagoslov da u čast svetome Tripunu mornari mogu zaplesati kolo. Ovo kolo predstavlja obredni ples koji se nekada plesao uz moći svetica u samoj katedrali. Postojao je taj običaj i u Dubrovniku, ali se danas sačuvao jedino u Kotoru. Sličan ples obrednoga karaktera u Europi danas postoji još samo u Španjolskoj. Na kraju kola koje traje više od 20 minuta ulaze biskup, ad-

Kolo svetog Tripuna

miral, mali admiral i gradonačelnik. Nakon ovoga uslijedila je pontifikalna sv. misa. Na početku je sve prisutne vjernike, zatim hodočasnike među kojima su najveće grupe bile iz Otoka kraj Sinja i iz Dubrovnika te uzvanike pozdravio biskup ordinarij mons. Ilija Janjić. Među prisutnima bili su nazočni: izaslanik predsjednika države Crne Gore gosp. Filipa Vujanovića gosp. Dražen Miličković - šef kabineta, gđa Marija Vučinović - ministrica u Vladi Crne Gore, gđa Ljerka Dragičević - poslanica u Skupštini Crne Gore, gosp. dr. Aleksandar Stjepčević - gradonačelnik, gosp. Nikola Bukilica - predsjednik Skupštine Općine Kotor, predstavnici diplomatskoga kora među kojima veleposlanik Aleksandar Andrija Pejović - državni tajnik za europske integracije i glavni pregovarač, gđa Ivana Sutlić Perić - veleposlanica Republike Hrvatske, gosp. Ian Roberta Witting - veleposlanik Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, gosp. Johann Fröhlich - veleposlanik Austrije, a bio je prisutan i župan Dubrovačko-

neretvanske županije gosp. Nikola Dobroslavić, predstavnici Bokeljske mornarice i mnogo-brojni predstavnici političkoga i kulturnoga života grada i države. Za vrijeme sv. mise pjevao je zbor kotorske katedrale.

Dubrovački biskup poručio je u prepunoj katedrali, kao i vjernicima na trgu ispred nje, kako je u današnje vrijeme potrebno osloboditi se egoizma i svoje živote staviti u službu drugima, počinjući od svojih obitelji. „Ako nas išta ugrožava u našoj egzistenciji, to je nespремnost služenja koja je vidljiva na svim razinama suvremenog društva, a nerijetko i Crkve, i zapravo je u temeljima krize našega vremena. Postoji veza kojoj ne smetaju granice, ta veza je vjera u Isusa Krista. Na njoj se temelji i naša zajednička pripadnost europskoj, kršćanskoj i katoličkoj civilizaciji i kulturi čiji su Hrvati, kao prvi kristijanzirani slavenski narod, postali protagonisti ovdje u Boki kotorskoj. Kotorska biskupija u povijesti je bila dio Dubrovačke metropolije, sada i jedni i drugi, premda živimo u različitim državama, pripada-

mo Splitskoj metropoliji. Ovu povezanost danas posebno prepoznajemo u svetome Tripunu, koji se liturgijski slavi istoga dana kada i u Dubrovniku sveti Vlaho. Sveti Tripun imao je samo 18 godina kada mu je oko 250. godine u Niceji odrubljena glava, nakon što se pred rimskim prefektom priznao kršćaninom riječima - *Slobodan sam, a po vjeri kršćanin*. Slobodu shvaćamo kao sposobnost za činiti dobro, također kao sposobnost nas kršćana da preuzmemo svoje odgovornosti u društvu i u Crkvi“, naglasio je uz ostalo dubrovački biskup.

Na kraju liturgijskog slavlja sve prisutne pozdravio je apostolski nuncij koji je prenio pozdrave i blagoslov Svetoga Oca.

Nakon svete mise ulicama grada uslijedila je svečana procesija kojom je sveti Tripun blagoslovio svoj grad koji na svome srcu nosi već 1.206 godina.

Svečanosti svetoga Tripuna završene su u nedjelju, 15. veljače, spuštanjem svećeve zastave.

Procesija ulicama Kotora

Propovijed don Antona Belana

Čovjekovo ime je bitna odrednica njegova identiteta. I u Starome i u Novome zavjetu Bog zove čovjeka njegovim imenom. Prisjetimo se samo slike iz Staroga zavjeta, grma koji gori a ne izgara. Mojsije promatra taj čin i čuje glas: *Mojsije, Mojsije, izuj obuču jer mjesto na kojem stojiš je sveto* (usp. Izl 3, 4-5). Evo i jednog primjera iz Novoga zavjeta... Isus tri puta zove: Šimune Petre, ljubiš li me (usp. Iv 21,15-19). Sam Bog, dakle, izgovara čovjekovo ime, po njemu ga prepoznaje i na njega se čovjek odaziva.

Pod svodovima ove katredrale, kojoj je prethodila, onom prvom crkvom iz prve polovice IX. stoljeća već više od 1.200 godina odzvanja jedno ime koje je dalo identitet ovome gradu. Tripunovo je to ime! Mladić od 18 godina, Grk iz Male Azije, vojnik u Rimskoj vojsci, kao poganin prihvaća kršćanstvo. Progoni kršćana u vrijeme imperatora Decija oko 250. godine dovode ga pred Akvilina, rimskoga prefekta, carskoga namjesnika cijele Male Azije. Na upit Akvilina kako se zove i koje je vjere, on ponosno odgovara: *Nomen mihi Tryphon est, religione Christianus sum* – Ime mi je Tripun, po vjeri sam kršćanin. Taj odgovor značio je već napisanu smrtnu presudu, ali budući da je Rimsko država počivala na pravnim temeljima te se još i danas izučava Rimsko pravo, nitko nije mogao biti osuđen bez pravno provedenoga procesa. To je vrijedilo i za Tripuna. Mogao se braniti, mogao je povući svoju izjavu, mogao je zatajiti kršćansku vjeru. Pokušajmo vidjeti sebe u

takvoj situaciji. Kako bismo se mi danas ponašali pred dilemom: *Biraj život ili smrt*. Nagon za životom, snagom, nadilazi sve ljudske nagone. Čovjek po svaku cijenu želi sačuvati život. Ali Tripun pred sućem ponavlja: *Po vjeri sam kršćanin*. U osamnaestoj godini sam sebi piše presudu i svjestan je toga. Postoji za njega vrijednost koja se ako treba i životom plaća. Iako mlad, snagom srca spoznao je ono što drugi spoznaju snagom uma, a to je da se čovjek tri puta rađa, a nikada ne umire. Prvo rađanje: biološko, fizičko; drugo rađanje: sakramentalno po tajni krštenja; treće rađanje: ono nakon smrti, kada prelazimo prag koji zaklanja životni veo i kada se čovjeku otkriva ljepota Božjega lica koju smo na zemlji samo naslućivali i u nju vjerovali. Samo jaki u vjeri prepoznaju tu vrijednost i za njih ovaj efemerni i prolazni život ne predstavlja trajnu vrijednost. Prepoznao je i spoznao Tripun da čovjek nije samo ono fizičko, biološko i pojavno, koje nam se sviđa ili ne sviđa, koje je lijepo dok je mlado, a ružno kad ostari. Za njega je život bio trajna ljepota koja po besmrtnoj duši participira na vječnoj i neprolaznoj ljepoti Božjoj, a ona ne podliježe našem estetskom kriteriju, već kriteriju koji ima božanske korijene. Koliko nas je danas spremno životom posvjedočiti Krista? Koliko ljudi, kršćana, danas u svijetu lakše gube dušu nego život? Tripuna je odgovor - *Kršćanin sam* - odveo u smrt. I sada vas pitam, biste li birali smrt ili život? Prije ili kasnije moramo odgovoriti na to pitanje.

Jučer su građani Kotora, katolici i pravoslavni, s dvije kadionice kadili njegove svete moći. Dvije kadionice, dva

obreda, jedna vjera, jedan jedinstven kadioni miomiris koji se uzdizao pred Božje prijestolje kao jedinstvena molitva, ne katolika i pravoslavnih, nego kršćana koji imaju jednoga Oca nebeskoga i svetoga Tripuna kao zaštitnika i zagovornika. Ovaj obred kađenja moći svetoga Tripuna uoči njegova blagdana više je jedinstven nego rijedak u kršćanskome svijetu. Predstavlja ekumenizam na djelu, ne ekumenizam za govornicom, u knjigama i na znanstvenim skupovima. Istina, ponekad se kršćani okupljaju zajedno da bi molili, ali ne i da mole zajedno. Kotorski primjer kađenja svetih moći jedinstven je i u tome što liturgijski obred kađenja obavljaju kler i laici. Biti katolik ili pravoslavac nije preporuka za vječni život, biti dobar kršćanin to je preporuka. Tripun je bio ubijen jer antički svijet nije prepoznao milosrđe kao vrlinu, ona to postaje s pojavom kršćanstva, štoviše, kršćanstvo milosrđe uzdiže na pijedestal blaženstva. Zato je Tripun blažen i svet, a ne oni koji su ga osudili i oduzeli mu ovozemaljski, ali ne i vječni život. Prepoznao je u rođenju Bogočovjeka, u njegovu životu, smrti i uskrsnuću konačnu sudbinu čovjeka. Zato je i odgovorio: *Kršćanin sam*. Niti katolik niti pravoslavac, niti protestant niti anglikanac, niti pripadnost bilo kojoj kršćanskoj denominaciji. Ako i mi budemo ovako odgovarali, onda ćemo brisati sve one granice koje je u kršćanskoj povijesti slaba ljudska narav pisala i politika nametala. Istina, pripadamo crkvama koje su crkve samo onda ako imaju sedam svetih sakramenata – tajni. Crkva nikad ne smije biti fak-

tor gubljenja univerzalnoga kršćanskog identiteta.

Slušatelji dragi, ako u bilo kojoj kršćanskoj crkvi čujete drukčiju poruku, čuvajte se lažnih proroka, to su vukovi u janjećoj koži (usp. Mt 7, 15).

I danas, pri izlasku iz ove katedrale u teškim i lijepim trenucima našega života ponavljajmo onaj Tripunov odgovor Akvilinu: *Christianus sum!* – Kršćanin sam! - jer i naše vrijeme ima nove Akvi-

line pa stoga molimo da po Tripunovu zagovoru ostane-
mo kršćani riječju i nadasve djelom. Amen!

Blagdan sv. Tripuna u Puli

*Sv. Tripun- mučenik i
sujedok vjere:*

*„Ja se klanjam jedino
Bogu“*

*„Jošter , braćo, složno
Mučeniku TRIPUNU*

Pjevajmo pobožno

Pjesmu hvala podpunu:

A na mnoga ljeta

Mornarica živjela

Nje zadaća sveta

Blagim plodom uzpjela

(iz Himne sv. Tripunu)

Uprepunoj crkvi sv. Antu-
na svečano je proslavljen
Tripundan 3. veljače u Puli.

Svečanu misu predvodio je fra Bojan Rizvan. Naglasak je stavljen na poruke kotorskoga biskupa Ilije Janjića. U proglasu on ističe da je sv. Tripun postao simbol duboke vjere i povjerenja u Isusa Krista, o čemu svjedoče riječi: „Ja se klanjam jedino Bogu.“ Kada su njegovi posmrtni ostaci stigli u Kotor 13. siječnja 809. godine, radost bokeljskoga puka bila je toliko velika da je Bokeljska mornarica zaigrala svoje kolo, o čemu postoji pisani dokaz, navodi biskup Janjić u proglasu.

Blagoslov

Misno slavlje

Podsjeća da sv. Tripun nije bezimena kulturna osoba, nego da ima svoje ime, mjesto rođenja, mjesto mučeništva i mjesto gdje su pohranjene njegove moći.

Na kraju mise fra Bojan Rizvan prenio je biskupovu želju da ne zaboravimo svoj kršćanski identitet te pozvao sve nazočne da dođu u Kotor 8. veljače na glavnu proslavu. Uz pjevanje himne sv. Tripunu, vjernici su primili blagoslov grla.

Tripundanske svečanosti u Puli započete su 1994. godine kada dr. Fredi Tripović osniva udrugu Hrvatsku bratovštinu Istarske županije „Bokeljska mornarica 809“ te predano radi, zajedno sa suprugom dr. Vlastom Urban Tripović, na okupljanju Bokelja i očuvanju bokeljske

Vlasta, Fredi i Snježana

tradicije. Od te godine oni se brinu kako o organizaciji tako i o sadržaju svečanosti.

Prema njihovoj zamisli svečanost biva okrunjena

domjenkom na kojemu se Bokelji iz Istre međusobno upoznaju i druže.

S. Akrap-Sušac

„BOKELJSKA MORNARICA 809“ RIJEKA TRADICIONALNO PROSLAVILA
BLAGDAN SVETOG
TRIPUNA U RIJECI

Tripundanski dani u Rijeci

Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka i ove je godine već tradicionalno održala Tripundanske dane/Dane Bokelja u Rijeci, u sklopu kojih se uz središnji dio proslave sv. Tripuna održava nekoliko aktivnosti s ciljem očuvanja tradicijskih vrijednosti Hrvata Boke.

- **6. 2. 2015. - Održano predavanje na temu „Bokeljska mornarica – 12-stoljetna tradicija“, izlagač Tomislav Brguljan**

Predavanjem Tomislava Brguljana „Bokeljska mornari-

ca – 12-stoljetna tradicija“ u Gradskoj vijećnici započela je višednevna tradicionalna manifestacija Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka, a riječ je o Tripundanskim danima/Danima Bokelja. Iznoseći povijesni presjek nastanka bratovštine pomoraca i to prvo kao bratovštine Svetog Nikole, Kotorske mornarice, pa do današnjeg naziva Bokeljska mornarica 809, Brguljan je predstavio obilježja i značaj ove bratovštine kao organizacije pomoraca Boke.

- **13. 2. 2015. - U koncertnoj dvorani Circolo održan Tripundanski triptih, koncertni program uz prezentaciju fotomografije „Kotor - skriveni dragulj Mediterana“**

Posebnost ovoga događaja bila je u nastupu bokeljskih glazbenika. Nastupili su prof.

Paola Radin – flauta i prof. Borjana Skladany – klavir, te male bokeljske glazbenice: Paula Žuljević - violina, Petra Pavličić - flauta, Sara Schubert - klavir i Angelina Brguljan - klavir, sve polaznici Glazbene škole „Ivan Mateti Ronjgov“ iz Rijeke. Gosti večeri bili su: solisti Vivien Galeta i Voljen Grbac, a u pratnji prof. Vladimira Babina razgalili su publiku osobito izvedbom „Bokeške noći“ – himnom Bokelja.

- **14. 2. 2015. - Proslava sv. Tripuna**

Na poziv Hrvatske bratovštine „Bokeljske mornarice 809“ Rijeka i ove godine je u čast sv. Tripuna kotorski biskup mons. Ilija Janjić predvodio misno slavlje koje je održano u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Rijeci, a odazvali su se mnogobro-

jni Bokelji koji žive u Rijeci, članovi Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka, gradonačelnik Kotora Aleksandar Stjepčević,

članovi udruga proizišlih iz Domovinskoga rata te pripadnici Bakarske straže.

U sklopu misnoga slavlja pripadnici odreda Hrvatske

bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka te nakon blagoslova biskupa Janjića zaplesali su kolo sv. Tripuna koje su burnim pljeskom nagradili mnogobrojni Riječani okupljeni ispred najstarije riječke župne crkve. Čast kolu sv. Tripuna iskazali su ulaskom u kolo i gradonačelnik Kotora Aleksandar Stjepčević, gradonačelnik Rijeke mr. Vojko Obersnel te, naravno, mons. Ilija Janjić, kotorski biskup.

Na početku misnoga slavlja mladi admiral Dino Bašić izrekao je Lode - pohvale sv. Tripunu, a biskup Janjić zahvalio je riječkom nadbiskupu mons. Ivanu Devčiću i župniku vlč. Mariju Tomljanoviću na gostoprimstvu. U prigodnoj propovijedi kotorski biskup istaknuo je da bez majke nema ni obitelji ni odgoja. „Gospa od Škrpjela naša je majka u Boki kotorskoj. Vi ovdje imate Gospu Trsatsku, ali bez obzira na to kako je nazivali, ona je zajednička majka svima nama.“

■ 14. 2. 2015. – „Bokeljska noć“, bal Bokelja, u Hotelu Bonavia u Rijeci

Kotorski gradonačelnik dr. Aleksandar Stjepčević prepoznao je bokeljsku zajednicu u Rijeci kao svoju zajednicu te je svojom nazočnošću i na ovome dijelu proslave uvećao slavlje Bokelja u Rijeci. Od visokih gostiju ove godine je bio prisutan na proslavi i župan Primorsko-goranske županije, gosp. Zlatko Komadina.

Goste je zabavljao domaći band „Mali s velikim“ koji je oduševio goste blokom bokeljskih skladbi.

Uz dobru ponudu hrane i vina, ples je potrajao do ranih jutarnjih sati.

■ **16. 2. 2015. - Službeni posjet predsjednika Općine Kotor**

Riječki gradonačelnik Vojko Obersnel sa zamjenicima primio je članove delegacije Grada Kotora, koji se nalaze u posjetu Rijeci u sklopu karnevalskih događaja te Dana Bokelja u Rijeci – Tripundanskih dana, koje organizira Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka. Delegaciju Kotora činili su predsjednik Općine Kotor dr. Aleksandar Stjepčević i menadžer Grada Kotora Srđan Dragomanović, u pratnji kap. Bože Brajaka, predsjednika Udruge „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka i Tomislava Brguljana, člana predsjedništva Udruge. Predsjednik Stjepčević zahvalio je na toploj dobrodošlici, istaknuvši pritom kako Rijeku i Kotor vežu mnoge poveznice, posebice suradnja pomorskih škola i fakulteta, a izrazio je i nadu da će suradnja u budućnosti biti još bogatija. Ujedno je Udruzi „Bokeljska mornarica 809“ Rijeka zahvalio na njegovanju tradicije bokeljske mornarice te promociji Kotora u Rijeci i Hrvatskoj. U znak sjećanja Stjepčević je gradonačelniku Obersnelu poklonio fotomonografiju Kotora, čiji je autor prvak riječke opere Voljen Grbac.

Nakon prijema, na Korzu je otvorena izložba fotografija „Boka u slici“. Voljen Grbac, operni pjevač, glazbeni pedagog, putopisac i fotograf, zabilježio je svojim objektivom tijekom mnogih posjeta Boki kotorskoj u Crnoj Gori, posebno Kotoru i okolnim gradićima Perastu i Dobroti, krajobraz, ljude i običaje koji krase njegove fotografije.

Tomislav Brguljan

Najmlađi na Balu Bokelja

Delegacija iz Kotora kod gradonačelnika Obersnela

Izložba na Korzu

Tripundan u Zagrebu

Pred Sviječnicu su stari Dubrovčani „užali“ govoriti „Kandelora zima fora, ali dođe sv. Blaž i kaže da je laž“. Dubrovački parac, sv. Vlaho, je imao pravo, barem ovdje 3. veljače ove godine u Zagrebu. Ponovno je dobro zahladilo. Hladnoća kao da je stisla nabrekle sive oblake da se ne otvore. U zraku se osjećao miris snijega. Sa strepnjom se gledalo nebo, koje godinama zbog zimskih uvjeta nije omogućavalo da se Tripundan proslavlja izvan crkve na javnim prostorima, kao u Kotoru i primorskim mjestima u Hrvatskoj. A ni nekadašnja vremena nisu bila sklona dozvoliti javne crkvene manifestacije. Kolo se za Tripundan posljednji put plesalo 1942. godine kada je misno slavlje koncelebrirao, tada nadbiskup, Alojzije Stepinac. Ove godine se čvrsto odlučilo da se pleše tripundansko Kolo Bokeljske mornarice ispred crkve Sv. Marije na Dolcu, u koliko vrijeme to iole dopusti. Skupilo se raspoloživih i hrabrih osam plesачa u novim odorama, koje je Grad Zagreb darovao Bratovštini za 90. obljetnicu djelovanja Bokelja Zagrebu, zabrujali su zvuci „Dan odvjetnika kotorskog ...“, zagrijali skupljene Bokelje i zaustavili i iznenađene prolaznike, ponesene ritmom i ljepotom plesa. U debelim kaputima i bundama mnogima su srsi prošli kroz tijelo, ne od hladnoće nego od uzbuđenja. Uz zvuke orgulja i zbora tradicionalna zagrebačka mini-procesija ušla je u crkvu na čelu s gastaldom Ivom Škanatom, Malim admiralom Franom Rogićem, plesачima i svećenicima pod

barjakom Bratovštine i zastavom sv. Tripuna.

Mali admiral je čvrstim glasom lijepo govorio Lode sv. Tripunu, pozdravljen dugim pljeskom prepune crkve Svete Marije na Dolcu, omiljene barokne crkve, koja desetljećima okuplja Bokelje u srcu Zagreba.

Misno slavlje predvodio je župnik, prečasni Zlatko Golubić, s velečasnim prof. dr. Josipom Šimunovićem, i održao vrlo nadahnutu propovijed s porukama iz života sv. Tripuna. Pjevački crkveni zbor „Branimir“ sa solistom Markom Bulimpašićem i dirigentom Alojzijem Serdarom i ove je godine, kao godinama prije, pratio svečano misno

Crkva Svete Marije na Dolcu

Pred oltarom prečasni Zlatko Golubić, gastald Ivo Škanata, Mali admiral Frane Rogić i plesачi Vlado Slošić, Ivan Sudić, Tonči Belan, Miron Koprivnjak-Xigga, Anton-Tonči Brguljan, Goran Vidović, Ivo Belan i Viktor Učović (s lijeva na desno)

slavlje i mislima nas prenio u zavičajne proslave svecu.

Prije blagoslova, po starom običaju, dobio je riječ gastald Ivo Škanata, koji je iznio svoja viđenja i programe Bratovštine, među kojima je i inicijativa da se u dogovoru sa župnikom, Kotorskom biskupijom i crvenim forumima u zagrebačkoj biskupiji, jedan oltar u crkvi Sv. Marije na Dolcu posveti sv.

Tripunu. Bio bi to doista poštovanja vrijedan dar brojnim Bokeljima u Zagrebu i mjesto duhovne veze sa svojim nebeskim zaštitnikom.

Nakon grlićanja, kroz susnežicu i zamagnjene svjetiljke grada, nastavilo se tradicionalno veselo druženje uz priganice, smokve, čašicu i kupicu u župniom dvoru na Kaptolu.

TRIPUNDANSKO VEČE ODRŽANO 13. PUT

Piše:
Tripo Schubert

Prije 13 godina, 8. veljače 2003. godine, u restoranu ELLAS u Dobroti obnovljena je pučka manifestacija „Tripundansko veče“, koje se prije rata održavalo u Kotoru u kavani Dojmi u vrijeme Tripundanskih blagdana. Obnovljena manifestacija organi-

zirana je uz pomoć Hrvatske radiotelevizije i Hrvatske gospodarske komore, a voditelj večeri bio je Branko Uvodić. Zanimljivost s te proslave je da je tada goste zabavljala klapa „Vela Luka“ s Korčule. Ove godine, 7. veljače, u ambijentu prekrasnoga hotela „Splendid“ održano je trinaesti put tradicionalno Tripundansko veče uz prisutnost velikog broja go-

stiju iz Hrvatske i Crne Gore. Prisutne su zabavljala dva domaća glazbena sastava: „Tri kvarta“ i „Lungo Mare“, a gosti večeri bili su ženska klapa „Incanto“ iz Kotora i muška klapa „Vela Luka“ s Korčule. Voditelj večeri Sabrija Vulić podsjetio je prisutne na povijest ove pučke manifestacije, na postignute rezultate Društva u prethodnim godinama i

pozdravio mnogobrojne goste iz Crne Gore i Hrvatske koji su svojom prisutnošću uveličali Tripundansko veče.

Obraćajući se prisutnima predsjednik Mirko Vičević podsjetio je na uspješan put Hrvatskoga građanskog društva koje je postalo prepoznatljivo po velikom broju manifestacija, a koje su postale tradi-

cionalne. „Društvo je odigralo veliku ulogu gradeći mostove povjerenja, suradnje i prijateljstva između Crne Gore i Republike Hrvatske, zbog čega su Društvu i njegovim čelnicima dodijeljena visoka državna odličja. Koristim priliku večeras čestitati Dariju Musiću, istaknutom i zaslužnom članu Društva, kao i Nikoli Bukilici,

također članu Društva, koje je predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović odlikovao Ordenom Ante Starčevića, za osobni doprinos u uspostavi i izgradnji suverene hrvatske države te promociji vanjsko-političkih interesa Republike Hrvatske i Crne Gore“, rekao je Vičević.

Bukilica i Musić, dobitnici visokog državnog odličja R Hrvatske

Dobitnici Povelje za 2014.

Prije četiri godine utemeljena je dodjela POVELJE zaslužnim pojedincima za potporu Društvu i doprinos u razvoju prijateljskih odnosa između hrvatskoga i crnogorskoga naroda. Za 2011. godinu Povelju su dobili Žarko Radulović i Milan Bandić, za 2012. godinu Vladislav Jabučanin i Igor Žuvela, za 2013. godinu Nikola Bukilica i Nikola Dobroslavić, a za 2014. godinu predsjednik Vičević uručio ju je Milevi Pejaković Vujošević, direktorici Pomorskoga muzeja Crne Gore, Kotor, i Boži Vodopiji, bivšem generalnom konzulu Republike Hrvatske u Kotoru.

Ples je otvorio prošlogodišnji pobjednički par u nagradnome plesu - Dragana Knežević iz Kotora i Damir Fak iz Zagreba.

Pobjednici ovogodišnjega nagradnog plesa su bračni par Maruška i Slobodan Drašković

iz Kotora kojima je predstav-nica hotela uručila vaučer za „romantični vikend“ u hotelu Splendid.

Večer je pratila ekipa Hrvatske radiotelevizije koja je emitirala prilog u emisiji „Glas domovine“.

MILEVA PEJAKOVIĆ VUJOŠEVIĆ - DOBITNICA POVELJE IZ CRNE GORE ZA 2014. GODINU

U svome dugogodišnjem radu u jednoj od najznačajnijih kulturnih institucija - Pomorskome muzeju Crne Gore, poklonila je veliki značaj prezentaciji kulturne baštine izvan granica Crne Gore, posebno u susjednoj Republici Hrvatskoj.

Od velikog broja kulturnih događaja i realizacija značajnih kulturnih projekata, a koji se odnose na dobru kulturnu suradnju Hrvatske i Crne Gore, čiji je bila inicijator ili nosilac, posebno treba istaknuti manifestaciju „Tjedan Hrvata iz Crne Gore u Zagrebu“, koja je održana 2003. godine u organizaciji HGD CG. Muzej se predstavio izložbom **„Pomorci i trgovci Boke“** u Klovčevim dvorima pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske Stipe Mesića, a tu izložbu otvorio je ministar kulture Republike Hrvatske Antun Vujić. U tom prostoru postavljena je i 2009. godine izložba **„Blago Kotorske biskupije - zagovori sv. Tripuna“**, koju su otvorili Branišlav Mićunović, ministar kulture Crne Gore i Antun Vujić, ministar kulture Republike Hrvatske.

Također je u Zagrebu, u Gliptoteci, postavljena izložba **„Slikarsko djelo Bazilija Ivankovića“**, koju su otvorili Božo Biškupić, ministar kulture Republike Hrvatske i Predrag Sekulić, ministar kulture Crne Gore.

U Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu u listopadu 2014. godine postavljena je izložba **„Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca“** u orga-

nizaciji Kotorske biskupije i Pomorskoga muzeja. Izložba je privukla veliku pažnju, što potvrđuje izniman broj posjetilaca, čak više od 20.000 zainteresiranih bilo je na izložbi.

Osim Zagreba, kulturna baština prezentirana je i u Puli u sklopu manifestacije *Dani Boke u Istri* izložbom **„Barok, stil življenja srednjovjekovnog Kotora“**.

U Rijeci, u Povijesnome muzeju Hrvatskog primorja, priređena je izložba **„Nakit i ukrasi nošnje u Boki kotorskoj“**, kao i izložba **„Zavjetni darovi s pomorskom tematikom u Kotorskoj biskupiji“** u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije.

U gradu Krku priređena je izložba **„Pomorstvo Boke kotorske za vrijeme venecijanske uprave 1420. - 1797. godine“**.

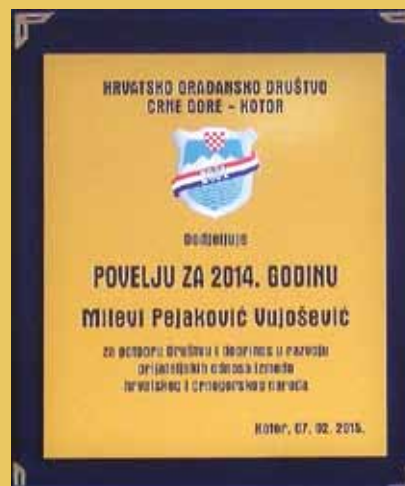
Želeći da gradu Kotoru prezentiramo i kulturnu baštinu Hrvatske i hrvatskih stvaralaca, organizirani su sljedeći kulturni događaji:

- Izložba **„Po svjetskim morima“** u organizaciji Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja iz Rijeke.

- U suradnji s Udrugom *Obala naših unuka* iz Rijeke organizirana je izložba **„Panorame obale u doba Riegera i danas“**, koju je otvorio tadašnji konzul Hrvatske u Crnoj Gori Božo Vodopija.

- Izložba **„Komunicirajmo baštinu“** postavljena je u Muzeju u suradnji s Centrom za kulturu Grada Krka, kao i izložba fotografija Ive Lulić **„Vila Divicia u gradu vile Alkime“**, koju je otvorio sadašnji konzul Hrvatske u Crnoj Gori Hrvoje Vuković.

U sklopu manifestacije *Noć muzeja* postavljena je izložba **„Akademske slikar i skulptor Vasko Lipovac vraća se doma“**. Izložbu je otvorila

Vesna Jurić Bulatović, pomoćnica ministrice kulture Republike Hrvatske.

Osim izložbene djelatnosti posebna pažnja posvećena je izdavačkoj djelatnosti u sklopu koje je Muzej sudjelovao u manifestaciji **„Knjige bez granica“** u organizaciji Dubrovačke knjižnice i Matice hrvatske - Ogranak Dubrovnik.

Muzej je organizirao i promociju knjige **„Slušaj srce“** autora Predraga Vušovića-Pređa, kao i promociju knjige **„Zbirka oružja Muzeja grada Splita“** autora Gorana Boričića.

Mileva je vanjska suradnica redakcije časopisa **Hrvatski glasnik** u kojemu je objavljivala članke iz područja kulture i pomorstva.

Sve njezine aktivnosti bile su usmjerene k tome da kultura ima svoj putokaz, svoj identitet u vremenu i prostoru, da je magično polje u kojem su kulturne institucije, u ovom slučaju Pomorski muzej, institucije koje grade i dograđuju mostove suradnje, zbližavaju ljude i gradove, a što se posebno potvrdilo vrlo dobrim i kvalitetnim sadržajima realiziranim suradnjom Republike Hrvatske i Crne Gore, koji će biti nastavljeni i u budućem razdoblju.

Svi navedeni projekti ostvareni su i zahvaljujući dobroj suradnji Ministarstva kulture Hrvatske i Crne Gore, zatim Kotorske biskupije i Hrvat-

skoga građanskog društva Crne Gore-Kotor.

Zahvaljujući spomenutim aktivnostima uspostavila se vrlo uspješna suradnja s kul-

turnim institucijama, kako u Zagrebu, tako i u Rijeci, Krku, Dubrovniku i Puli.

BOŽO VODOPIJA - DOBITNIK POVELJE IZ HRVATSKE ZA 2014. GODINU

Božo Vodopija, diplomirani novinar, bio je glavni urednik i direktor NIP „Dubrovački vjesnik“, upravitelj HRT-ova centra Dubrovnik te urednik i novinar u HTV-ovu studiju Dubrovnik. Danas radi kao urednik u redakciji HRT-ova centra u Dubrovniku. U razdoblju od 18. lipnja 2007. do 31. siječnja 2013. bio je generalni konzul RH u Crnoj Gori.

Počasni je član Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore.

Sudjelovao je na okruglom stolu HGD-a na Tjednu Hrvata iz CG 2003. godine u Zagrebu, s temom o medijima.

Suradio je s glavnim urednicima Hrvatskoga glasnika T. Schubertom, T. Grjurevićem i s D. Musićem te povremeno radio lekturu s Herenčićem te lekturu prvoga broja Bokeškoga ljetopisa.

Autor je zbirke pjesama „Anno domini 1976“, knjige „Ratna izdanja Dubrovačkog vjesnika“, urednik više knjiga i publikacija; redatelj i scenarist dvadeset dokumentarnih filmova (tematika uglavnom vezana uz hrvatsko iseljenništvo, posebno hrvatsku nacionalnu manjinu u Crnoj Gori); autor serijala radijskih emisija „Sjaj zgaženoga križa“ i „S Hrvatima Boke“.

Predsjednik RH dr. Franjo Tuđman odlikovao ga je Spomenicom Domovinskoga

rata, medaljom „Oluja“ i Redom hrvatskog trolista.

Polovicom devedesetih godina prošlog stoljeća, još u ratnom ozračju, pokrenuo je autorsku polusatnu emisiju „S Hrvatima Boke“, koja se jedanput tjedno, uz reprizu, emitirala na HR Radio Dubrovniku. Cilj je bio obrađivati probleme bokeljskih Hrvata, koji u to vrijeme nisu imali pristup nikakvome medijskom prostoru. Uz informativnu ulogu emisije, koja se slušala i u dubrovačkome kraju i u Boki, nastojao je i edukativno djelovati prezentirajući bogatu baštinu povijesti, kulture, književnosti, pomorstva, graditeljstva i posebice Katoličke crkve, odnosno Kotorske biskupije, zadugo jedine čuvarice nacionalnih i vjerskih istina i vrednota. U šest i pol godina neprekidnog trajanja, u emisiji su gostovala mnogobrojna eminentna imena iz javnog, društvenog, kulturnog, političkog i crkvenog života koji su o Boki imali što reći. O Hrvatima u Crnoj Gori više se i sustavnije počelo govoriti u raznim hrvatskim medijima tek poslije prvoga organiziranog hodočašća tamošnjih vjernika na blagdan sv. Vlaha u Dubrovnik 1997. te osobito na susret s papom Ivanom Pavlom II. u Splitu godinu dana kasnije. Uz autorstvo radioemisije „S Hrvatima Boke“ (koja se nakon pet godina pauze nastavila emitirati s drugim autorima, najprije na Radio Ragusi, a zatim opet na Radio Dubrovniku,

gdje je aktualna i danas), Vodopija je i autor mnogobrojnih televizijskih priloga o Hrvatima u Crnoj Gori. Više stotina reportaža objavljeno je u emisijama Hrvatske televizije: „Korijeni“, „Glas domovine“ i „Mir i dobro“ te u informativnome programu te kuće. Problematiku hrvatske nacionalne zajednice u Crnoj Gori Vodopija je obrađivao i u nekoliko dokumentarnih filmova, snimljenih u produkciji HRT-a. Posebno se pamte dokumentarci o obnovi kotorske katedrale, zatim „Tragom Arbanasa“, „Barska nadbiskupija – reliquie reliquiarum“ te „Kad splasnu jedra“ koji kroz priču bokeljskih obitelji Brajnović i Tomić oslikavaju sudbinu mnogih hrvatskih obitelji u ovom kraju, kao i „Iza ponte Oštro“, koji svjedoči društvenu i političku organiziranost bokeljskih Hrvata nakon uspostave demokracije u Crnoj Gori.

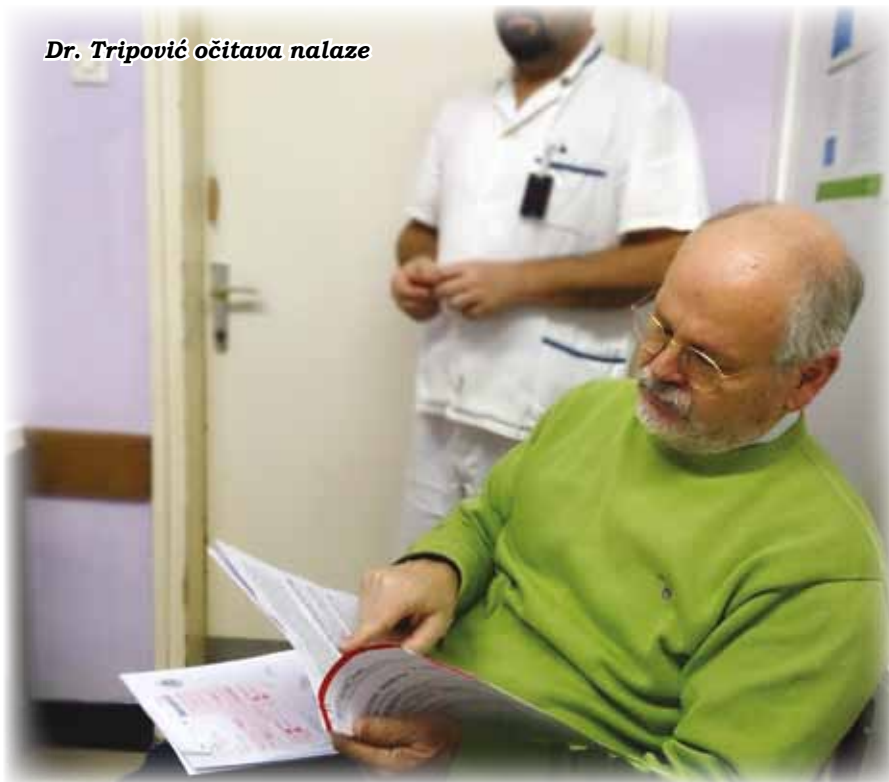
Dr. Fredi Tripović - čovjek koji ostvaruje svoje snove

Dr. Fredi Tripović, osim što je ugodan sugovornik, čovjek je koji impresionira svojim poznavanjem povijesti Boke. Zadivljuje i njegov profesionalni rad, koji je okrunjen izborom za šefa radiologije Opće bolnice Pula.

Razgovor vodila:
Snežana Akrap-Sušac

Zvono na vratima u 9.30, točno prema dogovoru, najavilo je dolazak dr. Fredija Tripovića. Nakon srdačnog pozdrava, uronili u ugodu topline, zaštićeni od prohladnog zimskog jutra, pijemo čaj i jedno kratko vrijeme, kao po dogovoru, šutimo. Dvoje Bokelja, sjede za okruglim stolom, svatko sa svojim mislima. Brzo smo se prenuli iz te tišine i razgovor je potekao. Dr. Tripović, osim što je ugodan sugovornik, čovjek je koji impresionira svojim poznavanjem povijesti Boke. Međutim, mi za početak „odlazimo“ u 1920. godinu i u Pulu. Štefaniya Carletti, Puležanka udana za Korčulanina Roka Milinu, nona i nono po maj-

Dr. Tripović očitava nalaze

ci, te se godine sele iz Pule za Boku kotorsku. Naime, raspadom Austro-Ugarske Monarhije, Istra je potpala pod talijansku vlast, čiju torturu nono Roko nije mogao trpjeti te s obitelji odlazi. Nisu bili sami, priča dr. Tripović. Pridružuje im se pedesetak obitelji iz Pule i okolice. To je razlog što se u Boki mogu čuti tipično istarska prezimena: Peteh, Fažo, Lorencin, Grbin, Poropat, Lazarić i drugi. Većina ih se za poslužava u Arsenalu.

Nakon Drugog svjetskog rata, točnije 1949. godine, neke se obitelji vraćaju, a među njima i nona Štefanija i nono Roko. Ali, majku doktora Tripovića, rođenu u Perastu, ljubav prema Boki i udaja trajno vezuju za naš prekrasni zaljev. Sudbina se na ovim prostorima Balkana često poigrava s ljudima. Tako raspadom Jugoslavije dio Hrvata iz Boke odlazi u Pulu. Među njima je i dr. Tripović, koji u četrdeset drugoj godini života ostaje bez posla te se 1992. godine, poput nona, seli. Nije posebice birao Pulu, iako je dio djetinjstva tu proveo. Tražio je, prije svega, posao. Odlučan u svemu, ne srameći se nikakvog posla, u početku je plovio na tankeru kao pump-man, tj. osoba odgovorna za iskrcaj tereta. To je vjerojatno najobrazovaniji pump-man ikada - liječnik, specijalist radiolog! Kada se javio tadašnjem ravnatelju OB Pula dr. Benaziću, odgovor je bio: „Sutra možete početi raditi.“

Iako je specijalizirao 1984. i stekao ugled u svojoj profesiji radeći u Igalu, morao se iznova dokazivati. Međutim, ni tu nije pokleknuo, već je svojim predanim radom postao šef radiologije OB Pula.

Ni supruga Vlasta Urban Tripović nije manje uspješna. Njezina je privatna ordinacija za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju uvijek prepuna, a pet

Dr. Vlasta u svojoj ordinaciji

stalno zaposlenih viših fizioterapeuta jedva uspijevaju zadovoljiti sve one kojima je terapija potrebna.

Osim toga, silna radna energija dr. Vlaste U. T. pokazuju se u nizu njezinih aktivnosti. Izdvojila bih, kao najznačajnije, osnivanje Lige za borbu protiv reumatizma Županije istarske (po dolasku bila je jedini reumatolog u Istri), koja sada broji preko tri tisuće članova. Ne manje značajno je i njezino liječenje osteoporoze, kao i educiranje ljudi o toj bolesti.

Čudesno je što su braćni par Tripović, uz takav profesionalni uspjeh, našli vremena i za veliki društveni angažman. Još kao zagrebački studenti bili su članovi Društva Bokeljske mornarice pa je dr. Tripoviću bilo prirodno da i u Puli poveže Bokelje. Stoga 1994. g. osniva Hrvatsku bratovštinu Županije istarske „Bokeljska mornarica 809“. Članovi su svi Bokelji, koji to žele, bez obzira na vjeru i naciju i prijatelji Boke i Bokelja. Iste godine započinje i organizaciju Tripundanskih svečanosti, kao

i Bokeljske večeri u ožujku (iznimno, ove godine u travnju). Za proslavu sv. Tripuna bira crkvu sv. Antuna u koju je s nonom Štefanijom kao dijete dolazio. Interesantno je da su njegovi nono i nona živjeli u ulici iznad Arene te su ta prekrasna građevina i dvorište crkve sv. Antuna bili „igraonica“ dr. Tripovića kad je kao dječčić dolazio u Pulu.

Dr. Tripoviću se mora odati priznanje i zbog toga što je inicirao povezivanje ljudi i što ističe da mu je želja sačuvati kako bokeljsku tako i crnogorsku tradiciju.

Gradske i županijske vlasti prepoznale su i prihvatile njegovu težnju povezivanja Istre i Boke. Približavanje narodnih običaja i kulture, recesija je privremeno zaustavila. Trenutačno se ne mogu organizirati ni Dani istarske kulture u Boki ni Dani bokeljske kulture u Istri. Ti su dani bili prepuni kulturnih zbivanja: održavale su se kazališne predstave, izložbe, koncerti, literarne večeri i drugo. Dr. Tripović se posebno zahvaljuje Općini Tivat, koja ih je jedina financijski

Dvoje Bokelja

podržavala. Također, ističe direktoricu Pomorskog muzeja u Kotoru, gđu Milevu Pejaković Vujošević, koja je omogućila izložbu njihovih eksponata u Puli (eksponati su samo zbog zemljotresa 1979. g. „napustili“ Muzej i za zagrebačku i pulsku izložbu). Zgrada Pomorskog muzeja Istre barokna je palača, nekad vlasništvo plemićke obitelji Grguriina iz Istre, a na njoj je i grb te obitelji. To je još jedan primjer migracija na ovim prostorima.

Više puta, Puležani su posjetili Boku i svi su uvijek bili očarani njezinom ljepotom i ljubaznošću ljudi.

Na kraju razgovora, dr. Tripović mi je pričao o svojoj velikoj želji trajnog povezivanja građana Istre i Boke. Naime, kipar Šime Vidulin bi prigodnom skulpturom trajno obilježio suradnju Boke i Istre te se vode razgovori čelnih ljudi Pule i Tivta o realizaciji tog projekta.

Vrijeme s ovako zanimljivim sugovornikom brzo prolazi i tek kad je obližnji crkveni zvonik otkucao dvanaest puta shvatili smo da su prošla go-

tovo tri sata od prve izgovorene rečenice. Što reći na kraju? Nema mnogo ljudi koji, ne

nost i poslu i društvenom angažmanu rijetko susreće. Zato je vaša dopisnica iz Pule bila

Kolo Bokeljske mornarice

samo da puno znaju, nego su spremni žrtvovati i dobar dio svog privatnog vremena da bi se neke važne stvari sačuvale od zaborava. Takva se preda-

počasćena razgovorom s dr. Tripovićem, vjerujući da on ima još puno toga za reći i da to nije naš posljedni razgovor za okruglim stolom.

Povratak u zavičaj

Nada Radimir živjela je u mnogim gradovima diljem svijeta, Boku je samo posjećivala, ali je nije zaboravila. Dijelom svoga obiteljskoga nasljeđa koje je odlučila donirati Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru iskazala nam je veliku čast i povjerenje da ćemo po svim muzeološkim pravilima sačuvati za budućnost predmete koji traju već stoljećima.

Priredio:
Slavko Dabinović

U Pomorskome muzeju Crne Gore 6. veljače 2015. godine priređena je izložba predmeta koje je donirala gospođa Nada Radimir, podrijetlom iz Dobrote, a koja sada živi u Beogradu. Uz prisutnost mnogobrojnih posjetilaca koji su došli vidjeti ovu zanimljivu izložbu, kao i rođaka gospođe Nade, izložbu je otvorila etnologinja i viša kustosica u Pomorskome muzeju u Kotoru, gospođa Jelena Karadžić, koja je u svome kratkom govoru istaknula:

„Pomorski muzej Crne Gore u prošlom desetljeću značajno je pojačao i proširio svoje aktivnosti, čemu ste i vi, dragi gosti, svjedoci prilikom dolaska na naše česte i raznovrsne manifestacije. Može se reći da je upravo to utjecalo i na povećan broj donacija našemu muzeju i to znatnog broja

predmeta. Jedna od takvih donacija je i razlog našeg okupljanja večeras, a ostale donacije imat ćete priliku vidjeti u tematskim izložbama koje pripremamo.

Donacija gospođe Nade Radimir ujedno predstavlja i najbogatiju zbirku doniranih predmeta, a uključuje raznovrsne predmete koji datiraju od 18. stoljeća i obiteljsko su nasljeđe poznatih obitelji: Smekja, Radoničić i Radimir. Gospođa Nada Radimir poklonila je i značajan broj knjiga našoj biblioteci, od kojih smo mali dio izložili.

Gospođa Nada Radimir živjela je u mnogim gradovima diljem svijeta, Boku je samo posjećivala, ali je nije zaboravila. Dijelom svoga obiteljskoga nasljeđa koje je odlučila donirati Pomorskome muzeju Crne Gore u Kotoru iskazala nam je veliku čast i povjerenje da ćemo po svim muzeološkim pravilima sačuvati za buduć-

nost predmete koji traju već stoljećima.

Gospođa Nada Radimir rođena je u Sarajevu 1930. godine, otac joj je bio ing. Dragutin Radimir, majka Angela, rođena Radoničić. Osnovnu školu završila je u Sarajevu, gimnaziju u Zagrebu. Diplomirala je na Novinarskoj i diplomatskoj školi u Beogradu, magistrirala engleski i njemački jezik u Zagrebu i Beogradu, a doktorirala u Njemačkoj.

Radila je u Beogradu, Zagrebu, New Yorku, Ženevi, na poslovima vezanim uz turizam. Za vrijeme rata u Bosni i Hercegovini aktivno je sudjelovala u prikupljanju pomoći stanovnicima Sarajeva. Svoj bogati radni vijek završava 1990. godine kada odlazi u mirovinu. Godine 2000. seli se u Austriju gdje živi do 2013. godine kada dolazi u Beograd gdje i danas živi.

Donacija gospođe Nade Radimir Pomorskomu muzeju Crne Gore u Kotoru obuhvaća umjetničke slike, namještaj, kućni tekstil, ukrasne predmete, knjige.

Portreti koje vidite predstavljaju bliske rođake gospođe Radimir: kontesa Karolina Hasman je njezina šukun baka, Petar konta Smekja je prvi konte u porodici, a Stanislav konte Smekja je djed gospođe Radimir. Tu je i portret Tripa konta Smekje.

Kućni tekstil prikazan je posebno lijepim primjercima bijeloga veza s monogramom i grofovskom krunom, kao i jastučnice na kojima je apliciran narodni vez koji je prvobitno krasio narodnu nošnju. Komoda i škrinja Marija Terezija te djevojačka škrinja našle su mjesto u stalnome postavu Muzeja.

Da bismo zaokružili priču o obitelji Radimir, izložili smo i

Nada Radimir u Pomorskom muzeju

dokumente koje nam je za ovu priliku ustupio gospodin Zoran Radimir.

Gospođa Nada Radimir donirala je više od sto naslova našoj biblioteci razne tematike: iz područja pomorstva, historije umjetnosti, prirodnih

i društvenih znanosti, zatim enciklopedije, leksikone. Izdavanja su od druge polovine 19. stoljeća pa sve do današnjih dana.

Naša želja je da ovom izložbom zahvalimo gospođi Radimir na njezinoj donaciji uz

veliko žaljenje što večeras nije ovdje s nama.“

U glazbenome dijelu programa, prigodom otvorenja, sudjelovali su učenici glazbene škole za osnovno i srednje obrazovanje „Vida Matijan“ iz Kotora.

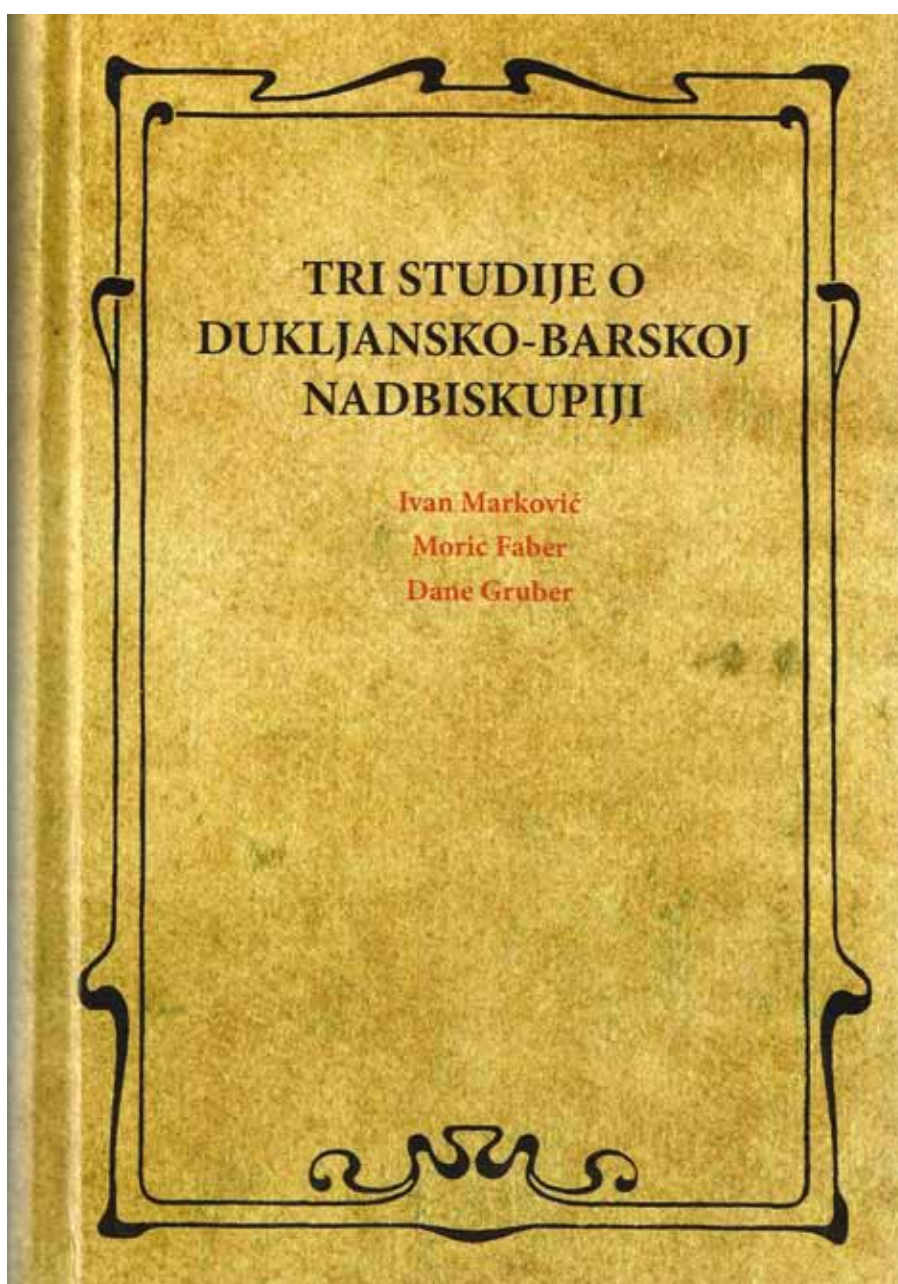

Tri studije o dukljansko - barskoj nadbiskupiji

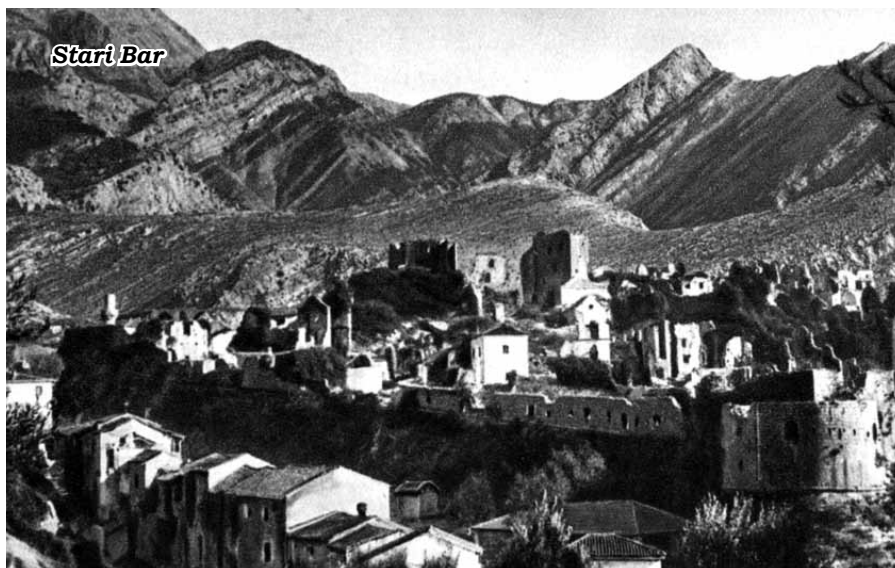
Piše:

Vladimir Marvučić

Uz naznaku da se ovaj kratki tekst objavljuje uz stanovito zakašnjenje, držimo da za prikaz vrijednih knjiga ipak nikad nije odviše kasno. Tijekom protekle, 2014. godine iz tiska je izašlo iznimno vrijedno fototipsko izdanje knjige pod nazivom «Tri studije o Dukljansko - barskoj nadbiskupiji». U okviru njihove biblioteke «Vrijeme», izdavač ove zanimljive tiskovine je Matrica Crnogorska - Ogranak Bar (gosp. Novica Samardžić, predsjednik Matice te gosp. Ivan Jovović, predsjednik Ogranka Bar, ujedno urednik i priređivač izdanja), dok je suizdavač Nadbiskupski ordinarijat Bar, odnosno mons. Zef Gashi, nadbiskup barski. Knjiga, kako smo istaknuli, predstavlja fototipsko izdanje i obuhvaća tri znanstvena uratka koji, unatoč ovdašnjim čestim povijesnim «burama i olujama», tako nesklonim literarnim pregnućima, ipak opstaju na duhovno - intelektualnoj povjesnici ovog područja. To su: «Dukljansko - barska metropolija» - Dr. Ivan Marković, «Pravo barskih nadbiskupa na naslov Primas Srbije» - Dr. Moric Faber i «O Dukljansko - barskoj

i Dubrovačkoj nadbiskupiji do polovice XIII stoljeća» - Dr. Dane Gruber. Knjiga o kojoj je riječ je objavljena prigodom 925. obljetnice Barske nadbiskupije, što je uz Poštu Crne Gore, koja je istim povodom izdala prigodnu marku, jedino institucionalno obilježavanje ovog iznimno značajnog datuma. Osim neprijeporne znanstvene vrijednosti i zanimljivosti ovog izdanja, koje je nažalost kroz pojedinačne primjerke ova tri djela bilo malo ili nimalo poznato ovdašnjem čitateljstvu, važno je istaknuti da je spomenuta obljetnica definirana na ispravan način, budući da se u širokim znanstvenim, publicističkim, pa čak i vjerskim krugovima ovaj datum uvelike netočno tumači. Naime, nerijetko se čuje da je 1089. «godina osnutka Barske dijeceze», što je neistinito, kako «formalno», tako i «materijalno». Dapače, premda povijesno iznimno značajna, 1089. godina je zapravo godina uzdignuća već postojeće Barske biskupije na rang Nadbiskupije i Metropolije, a nikako godina utemeljenja biskupske katedre u Baru. Glede preciznijeg određivanja osnutka Barske biskupije, povijesna vrela su malobrojna, prijeporna i «maglovita», jednako kao u slučaju trajanja Dukljanske dijeceze i njezinog čestog nominalnog preplitanja i miješanja sa istoimenom državom. Također, izdavač s pravom konstatira da aktualne revizije i relativizacije književno - povijesnog djela koje u europskim okvirima ima svoje istaknuto mjesto («Sclavorum Regnum» - «Kraljevstvo Slavena», poznatiji kao «Ljetopis popa Dukljanina») zapravo više govore o dnevnompoličkoj nego istinski znanstvenoj nakani njihovih autora. Posve suprotno, grad Bar, Barska nadbiskupija i «Barski rodoslov» su tri «stupa»

koji znakovito potvrđuju istinsku pripadnost ovog područja Jadranu, Sredozemlju, ali i zapadnoj kulturi općenito, što se sa različitih «adresa» sustavno, no ipak neuspješno pokušava opovrgnuti. Kroz instituciju Barske nadbiskupije, nekoć Metropolije i Primasije, prožimaju se kulturne, vjerske i identitetske srodnosti Crne Gore, Hrvatske, Italije, pa i znatno šireg prostora. Tisućljetne uljudbene veze Bara, za koje je najvećma zaslužna upravo njegova drevna, slavna, ali i mučenička dijeceza, sa drugim dalmatinskim, mletačkim i apulijskim biskupskim središtima je upravo najuvjerljivija potvrda prethodnog iskaza. Jednako tako, izričaj da je povijest Bara bez povijesti Barske nadbiskupije zapravo «bez boje, okusa i mirisa» može zazvučati kao netrpeljiva i šovinistička samo onome tko ne pozna koliko je ova «dvojnost» između grada i njegove biskupije duboko isprepletana. Protiv «bolesti» neznanja, pa i očitih povijesnih neistina najbolji «lijek» je «konzumiranje» upravo ovakvih naslova koji i nakon više od stoljeća od prvotnog objavljivanja, ne gube na aktualnosti. Zanimljiv je i podatak da su sva tri naslova

objavljena na našem etničko - jezičnom području (Zagreb, Sarajevo) od neupitnih duhovno - znanstvenih autoriteta (npr. dr. fra Ivan Marković je bio provincijal Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja u Splitu, iz koje je bio i ondašnji barski nadbiskup mons.Šimun Milinović), premda još uvijek u granicama Austro - Ugarske monarhije, koja se već tada nalazi u svaikovrsnim previranjima. U godini kada će nakon starijih prvostolnica u Baru (sv.Jurja na temeljima sv.Teodora te katedrale Bezgrješnog Začeca Blažene Djevice Marije) konačno biti blagoslovljena i nova konkatedrala sv.Petra (opet simbolično u blizini barskog trikonhosa), u znanstveno - literarnoj ravni ne može biti adekvatnijeg i ljepšeg poklona od knjige koja upravo svjedoči o velikom i značajnom razdoblju jedne mjesne crkve. Na koncu, uz iskrene pohvale izdavačima na ovom hvalevrijednom nakladničkom pothvatu, preporuka i da sve ovdašnje knjižnice, od privatnih do institucionalnih, pribave ovu knjigu kao obvezatno štivo svim budućim proučavateljima našeg srednjovjekovlja i naše prebogat kulturne baštine.

Baština - pokretač razvoja

Baština predstavlja identitet prostora i osnovni resurs za njegov održivi razvoj

Piše:

Antonela Stjepčević

Prezentacijom aktivnosti na pilot području Vrmca, održanom u Tivtu, te Završnom konferencijom u Dubrovniku, zaokružena je implementacija IPA projekta „**Baština - pokretač razvoja**“, realiziranog u okviru programa prekogranične suradnje Crne Gore i Hrvatske, uz ukupnu podršku Delegacije EU u iznosu od preko 550 tisuća eura.

Osnovni cilj ovog projekta bio je doprinos uspostavljanju suradnje između institucija dviju država, zaduženih za zaštitu i upravljanje prirodnim i kulturnom baštinom, te kulturnim krajolikom, a kroz zajedničke aktivnosti na polju edukacije, primjene novih metodologija, razmjene iskustava i podizanja nivoa svijesti najšire javnosti o vrijednosti i

potencijalima baštine prekograničnog područja Boke Kotorske i Dubrovačko-neretvanske županije.

Kroz šest projektnih linija, partneri i suradnici na projektu došli su do brojnih iskustava i znanja, a krajnji efekt za pilot područje u Crnoj Gori, poluotok Vrmac, su ekspertske studije: **Studija prirodnih vrijednosti Vrmca, Studija kulturne baštine, Studija kulturnog pejzaža, te Studija ekonomske valorizacije Vrmca**, koja je upotrijebila rezultate svih ostalih studija i dokazala početnu premisu - da baština Vrmca može biti osnov za održivi ekonomski razvoj ovog prostora, administrativno u okviru dviju bokeljskih općina - Kotora i Tivta.

Imajući za partnere organizacije iskusne na ovom polju **KZU Napredak Gornja Lastva i Centar za održivi prostorni**

razvoj Expeditio iz Kotora, Općina Tivat, kao vodeći partner projekta, dobila je osnov za daljnji angažman na polju zaštite Vrmca kao parka prirode, što je i u Strateškom planu razvoja Općine. Aktualni predsjednik Općine, **Ivan Novosel**, istakao je zadovoljstvo što je gotovo dvogodišnji projekat uspješno priveden kraju, naglasivši da su njegovi rezultati izuzetno značajni, kako za Općinu Tivat, tako i za Općinu Kotor, te Grad Dubrovnik.

„Benefiti ovog 23-mjesečnog projekta su već vidljivi, a ja se nadam da će se prava svrha i pravi smisao svega dostignutog tek pokazati. Naime, pitanju Vrmca će se, na osnovu studija proizašlih iz projekta 'Baština', pristupiti zajedno sa Općinom Kotor, u smislu da to postane zaštićen prostor, a, osim toga, i da se kroz Plan upravljanja obalnim područjem, čija je

Vrmac

izrada u toku, prostor Vrmca posmatra kao zaštićena prirodna i kulturna baština. Studije, koje su rađene u okviru ovoga projekta su pokazale ono što smo i očekivali- da prostor Vrmca zaslužuje biti valoriziran na pravi način. Ne samo u smislu zaštite prirodne i kulturne baštine ovog područja, već i u smislu ekonomske valorizacije. Naša namjera je da taj prostor i sačuvamo i oplemenimo, kao i da ga učinimo dostupnim i za naše građane, i za sve one koji budu dolazili u Tivat, bilo kao turisti, bilo kao naši gosti”, zaključio je Novosel.

Jedan od eksperata, koji su radili na Studiji ekonomske valorizacije Vrmca je i crnogorski princ **Nikola Petrović Njegoš**. U nemogućnosti da prisustvuje Završnoj prezentaciji u Tivtu, skupu se obratio pismom, u kojem, između ostalog, poručuje:

„Oživjeti ovo područje, revitalizovati njegove aktivnosti, ubirati plodove njegovih resursa, otkriti stanovnicima okolnih mjesta i posjetiocima ljepotu i prirodno bogatstvo ovog mjesta, omogućiti im da se ovdje vrate svojim korijenima, da ovdje otkriju kulturu i umjetnost življenja, da svoju djecu upoznaju sa prirodom i zdravim načinom života, ponuditi mjesta za resocijalizaciju osoba sa posebnim potrebama ili teškoćama... I započeti tu lijepu avanturu upravo u 2015. godini, koja će, nadam se, biti

godina istorijskih odluka za očuvanje planete, što daje sav svoj smisao našim ekološkim angažmanima i uključuje nas u svjetsku mobilizaciju.

To bi bili divni razlozi i značaj ovog projekta koji treba da pokrene institucije, ali i građane ove zemlje. Ta lijepa kolektivna priča koju nudimo i koja obnavlja veze sa generacijama koje nam prethode, pored finansijskih interesa pojedinaca, može donijeti svima veći napredak i kvalitetniji život.“

Po riječima međunarodnih eksperata koji su govorili na

Završnoj konferenciji, održanoj u petak, 6. veljače, u Dubrovniku - dr. **Biserke Bilušić Dumbović**, koja je radila na Studiji kulturnog pejzaža Vrmca, dr. **Katri Lisitzin** iz ICOS-a, UNESCO-vog Odbora za kulturnu baštinu i **Aleša Mlakara** iz Ljubljane, stručnjaka za kulturni krajolik, koji sa hrvatskim kolegom, mr. **Gojkom Berlengijem**, potpisuju studiju **Identifikacija i valorizacija prirodnog i kulturnog krajolika Dubrovnika**, te **Marka Peterlina** iz slovenske organizacije za održivo

Arles grupa

Završna konferencija

upravljanje prostorom IPOP, i organizacijom rada partnera i suradnika, kao i krajnjim rezultatima, ovaj projekat može biti za primjer i u europskim okvirima. U tom smislu, kao krajnji njegov efekt, Peterlin je sa svojim kolegama izradio **Priručnik o zaštiti, planiranju i upravljanju baštine**, koji sumira sva dostignuća projekta i daje smjernice za unapređenje djelovanja na ovom polju.

Konferenciju je zvanično otvorila **Marija Vučković**, zamjenica župana DNŽ. Osim prezentacije projekta uopće, te finalnih studija, na završnoj konferenciji prikazani su i filmovi nastali u okviru projekta- film o Danima krajolika, posvećen kampanji organizi-

ranoj tokom 2014.godine na području Vrmca, te film o projektu uopće, koji su pripremili hrvatski partneri. Također, bila je ovo prilika da se prikažu multimedijalne prezentacije brošure i mape **Krajodrazi**, zajedničkog edukativno-promotivnog materijala, nastalog u okviru projektne linije Dani krajolika.

Projekat, koji je u Hrvatskoj vodio **Zavod za prostorno uređenje Dubrovačko-neretvanske županije**, u partnerstvu sa **Regionalnom razvojnom agencijom DUNEA**, te **Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Dubrovačko-neretvanske županije**, formalno je okončan u utorak, 10. veljače 2015.

Kada govorimo o studijama za pilot područje Vrmca, kao i o finalnom manualu projekta - Priručniku o zaštiti, planiranju i upravljanju baštine, njihova priprema za tisak je u toku, pa se uskoro očekuje da Općina Tivat i ostali crnogorski partneri pozovu zainteresiranu stručnu i laičku javnost da im se pridruže na još jednom druženju na temu Baštine i u slavu baštine, kada će biti u prilici obezbijediti vlastite primjerke ovih vrijednih dokumenata. Iako fokusirani na pilot područje projekta - poluotok Vrmac, trebaju poslužiti za primjer i postati model vrednovanja nasljeđa u Crnoj Gori, kako u pogledu njegove zaštite, tako i u pogledu namjene prostora koji ga baštini.

NAŠOM SE BAŠTINOM BAVILI EUROPSKI STRUČNJACI, NAŠI PO ISKUSTVA OTIŠLI U FRANCUSKU

Projekat „Baština“ uključio je najeminentnije stručnjake za oblast zaštite, planiranja i upravljanja nasljeđem, kako iz dviju partnerskih zemalja, tako i iz Europe.

Od početne **Radionice o procjeni krajolika**, koja je u Gornju Lastvu dovela tri ekspertkinje za kulturni krajolik- prof.dr. **Biserku Bilušić Dumbović** iz Zagreba, ICOMOS-ovu stručnjakinju **Katri Lisitzin** iz Švedske, koja je radila i na Menadžment planu upravljanja UNECSO-vim područjem Kotora, te **Laurence Feveille** sa pariškog univerziteta, preko gospodina **Luc Emile Bouche Florina**, počasnog predsjednika Europskog savjeta prostornih planera, partneri i suradnici

na projektu učili su i na terenu jedne od najuspješnijih europskih regija, kada je govorimo o valorizaciji baštine-Provence.

Tijekom pet dana studijske posjete Provanci, 30 stručnjaka iz Crne Gore i Hrvatske imalo je priliku obići brojne znamenitosti ove regije, te se susresti sa predstavnicima institucija i organizacija koje se brinu o zaštiti i adekvatnom tretmanu prirodnog i kulturnog nasljeđa, što, uz sinergiju sa turističkom privredom, obezbjeđuje održivi razvoj Provance, po brojim karakteristikama prostora sličnog Boki i Dubrovniku.

Projektom su obuhvaćene sve teme značajne za tretman baštine. U samom startu, izrađene su analize zakonodavnih okvira dviju država, uz komparaciju sa međunarodnim dokumentima i europskom praksom, iz čega su proistekle i smjernice za unapređenje važeće legislative. Stručnjaci iz nadležnih in-

stitucija obučeni su osnove uporabe **GIS**-a, Geografsko-informacijskog sustava, novog informatičkog alata sa analizu predjela, a nova metodologija za očuvanje baštine- **HIA** (Heritage impact assessment- Procjena utjecaja na baštinu) primjenjena je za prostor Dubrovnika, analizirajući utjecaj planiranih intervencija na brdu Srđ na budućnost dobra svjetske baštine.

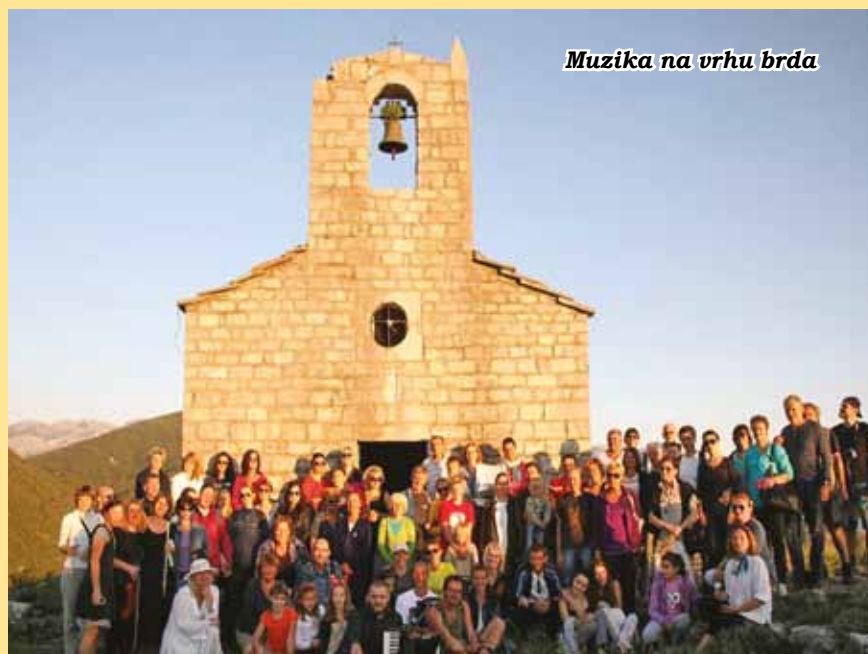
Posebna pažnja posvećena je i participaciji javnosti u zaštiti i upravljanju baštinom, a i u okviru ove linije, osim izrade studija za pilot područja projekta, učilo se od iskusnijih- katalonska iskustva i alate za animiranje javnosti predstavio je **Xavier Sabate Rotes** sa ondašnjeg Observatorija za krajolik. Nephodnost participacije javnosti u planiranju istaknuta je i u novoj **Europskoj povelji o prostornom planiranju**, koja je u okviru projekta „Baština“ prevedena na naš jezik.

DANI KRAJOLIKA

U kontekstu aktivnosti na podizanju nivoa svijesti najšire javnosti o vrijednostima i potencijalima prirodne i kulturne baštine, te kulturnog krajolika prekograničnog područja Boke Kotorske i Dubrovačko-neretvanske županije, kampanja Dani krajolika za cilj je imala u prostor pilot područja projekta, u ovom slučaju poluotoka Vrmac, dovesti što veći broj građana i gostiju, i skrenuti im pažnju na vrijednosti i značaj očuvanja predjela, te mogućnosti njegove ekonomske valorizacije, nudeći im iskustvene doživljaje krajolika kroz boje, mirise, okuse, zvuke.

Kampanja je u Boki otvorena izložbom "Pejzaži Boke očima građana", koja je došla kao svojevrsna spona dviju projektnih linija- Participacijskog procesa, odnosno istraživanja učešća građana u zaštiti i upravljanju kulturnim krajolikom i prirodnim i kulturnim nasljeđem, te Dana krajolika, koje je najavila.

Radionica o tehnici gradnje suhozida, najmarkantnijeg otiska djelovanja čovjeka u ovom prostoru kroz vrijeme, prvi je od konkretnih programa organiziranih u prostoru Vrmca. Nagrižene zubom vremena, suhomeđe ipak odolijevaju u svom tihom svjedočenju sukladnog bivstvovanja bokeškog čovjeka sa prostorom koji ga je definirao, i koji je on, shodno svojim potrebama, kultivirao dostojno, poštujući ga. Ono što nestaje, a kao prijetnja je identificirano i kod ostalih segmenata baštine, umijeće je starih zanata. Cilj radionice, osim ozbiljenja vrijednosti i značaja ovog krajobraznog elementa, karakterističnog za cijeli Mediteran, bio je i prenošenje vještine suhozidanja,

Muzika na vrhu brda

Muzika u noć punog mjeseca

Sveti Vid

koja je u Hrvatskoj prepoznata i kao nematerijalno kulturno dobro.

Usljedili su koncerti u neobično doba dana, na različitim lokacijama u prostoru Vrmca, od "Muzike u svitanje" u Gornjoj Lastvi, preko "Muzike u noći punog mjeseca" pokraj tvrđave Vrmac, pa do "Muzike na vrhu brda", koncerta u kasno jesenje poslijepodne, koji je izvođače i publiku smjestio na jedan od najisturenijih vrmčkih vrhova sa tivatske strane- Sveti Vid. Prostor Vrmca je predstavljen dovznačno, i kao pozornica, i kao umjetnička inspiracija, spojivši u događaju "Umjetnost u smiraj dana" ženski gudački orkestar MNE Muse i izložbu akademske slikarice Marine Knežević "Dan treći", gdje nam je umjetnica donijela svoj doživljaj poluotoka, kao živog organizma ispod vanjštine koju nepogrešivo prepoznajemo u monumentalnim strukturama ispisanim živim bojama u tehnici akrilik na kartonu.

Uz pomoć poznatog bokeljskog kulinarskog znalca Maša

Čekića i aktivistica popularnog „Žučenica festa“, Dani krajolika na Vrmcu završeni su "Baštinom u loncu." Jelovnik „Sedam dana u vrmčkim selima“, kako ga je Čekić nazvao, osmišljen je kao podsjetnik na stara vremena i gastronomska umijeća predaka. Pedesetak Bokelja i gostiju uživalo je delicijama pripremljenim od namirnica koje su hranile Vrmac i Boku, a danas zamiraju iz pokoje kuhine, tek toliko da furešte pošalju u potragu bez rezultata, jer ovakve pjate po restoranima i klobasama teško da će naći.

I "Baština u loncu" ukazala je da ne trebamo smišljati ništa novo, samo se okrenuti prošlosti i pronaći joj put do današnjeg vremena. Osobito u kontekstu kreiranja proizvoda turizma posebnih interesa, za što, dokazala je Studija ekonomske valorizacije, Vrmac ima sve preduvjete.

Dani krajolika su u širem području Dubrovnika imali nešto drugačiju intenciju, različitim se programima pokušalo probuditi duh Grada, jedinstvenog nekad po filozo-

fiji bivstvovanja, snažnoj i nesalomivoj poput zidina koje ga opasavaju. Baština je u tom smislu ono neopipljivo, uhvaćeno tek u odrazima prostora u čulima umjetnika koji su se, zaneseni, njime bavili.

Iz tog je konteksta proizašao i zajednički edukativno-promotivni materijal za preogranično područje- brošura i mapa "**Krajodrazi**". Citati putopisaca, znanstvenika, spisatelja, domaćih i furešta, inspirirani neponovljivošću širih područja Boke i Dubrovnika, upotpunjeni fotografijama, reprodukcijama umjetničkih djela, kao i historijskim mapama, čine atipičnu brošuru, koja želi promovirati, koliko i inspirirati, kako bi i nematerijalna baština, jednako kao i ona opipljiva, bila dostupnija, kako onima koji njome gospodare, tako i onima koji je tek trebaju iskusiti. U tehnici digitalnog kolaža, mapa donosi najsnažnije markere sveukupnosti bogatog nasljeđa dviju regija, koje, i rad na ovim je materijalima dokazao, čine neodvojivu kulturološku sredinu.

PRAZNIK MIMOZE HERCEG NOVI

Ovogodišnji 46. praznik mimoze u Herceg Novom počeo je 5. veljače, a do kraja mjeseca posjetitelji su imali prilike uživati u zanimljivim kulturnim, zabavnim i sportskim programima. Organizatori na današnjoj konferenciji za novinare priopćili su da najviše gostiju očekuju na koncertu Željka Joksimovića i na tradicionalnoj Fešti od mimoze, ribe i vina.

Jedna od najstarijih kulturno-zabavnih i turističko-propagandnih manifestacija, 46. praznik mimoze počeo je tradicionalnom izložbom HercegNovskog zimskog salona, koji je dvije godine stariji od samoga festivala. Koncertom Željka Joksimovića 6. veljače na glavnome gradskom trgu svečano je otvoren Praznik mimoze. Istog dana upriličena je i tra-

dicionalna međunarodna izložba cvijeća, a do kraja mjeseca smjenjivali su se zabavni, kulturni i sportski sadržaji, u nešto skromnijem opsegu nego prijašnje godine.

Na najmasovnijoj pučkoj svečanosti Praznika mimoze - tradicionalnoj Fešti od mimoze, ribe i vina, koja je održana prvog vikenda u veljači, bilo je prisutno oko deset tisuća posjetitelja.

Veseloj atmosferi pridonijele su mažoretkinje, Gradska muzika Herceg Novi i mjesna muzika Đenovići, klapa Stari kapetan i vrijedni domaćini.

Oni su pripremili 1.200 kg pržene sardele, po tisuću litara vina i piva - dar Plantaža 13. jul i nikšićke Pivare, kao i 500 kilograma mimoze koja je besplatno podijeljena posjetiteljima Kumbora, Đenovića i Baošića.

LASTOVLJANI SPALILI KRIVCA ZA SVOJE NEVOLJE

Tradicionalni karneval u Donjoj Lastvi održan je u nedjelju 15. veljače, a mještani su na posljednje putovanje ispratili karnevala kao simboličnog krivca za sve prošlogodišnje nevolje.

U veseloj koloni s karnevalskom lutkom koja je po tradiciji krenula ispod smokve u naselju VII. kvart, uz domaćina iz NVO „Harlekin” i mnogobrojnih maštovitih maski, bili su i predstavnici Udruženja „Fešta” i Kotorskog karnevala, Gradska muzika Tivta, Mjesna muzika Đenovići, mažoretkinje iz Budve te njihove kolegice iz „Modesta” i „Bellissime” iz Tivta, odnosno „Fešte” iz Kotora. Među maškarama bilo je i nekoliko grupnih maski - „Venecija 1 I 2”, „Bokeški đardin”, maska „Harlekina”, štićenika Zavoda za rehabilita-

ciju djece s poremećajem sluha i govora iz Kotora...

Najveselija i svakako najatraktivnija bila je maska „Autoput” iz Kalimanja koju su činili kosooki građevinski radnici s kineskim šeširima od trske na glavama, macama, maškinima, lopatama i kosijerima te starim „folsvagen” kombijem kineskih registarskih oznaka „BB 42 KM”. Uz moto „U Bar smo stigli, u Boljare ko zna kad...” i zaglušujuću muziku Psajevog hita „Gagnam Style”, veseli kineski građevinari povremeno su se zastavljali te nakon prodornog zvuka sirene za opasnost detonirali po jedan „štapin dinamita”, razbijajući ljuti crnogorski kamenjar eksplozijama i složnim udarcima krampova i lopata.

Suđenje karnevalu nazvanom Oburgato Surgatore ilitiga Sve nizbrdo, održano je na lastovskoj rivi, prepunoj posjetilaca iz cijele Boke, ali i Budve, Cetinja, Podgorice... Više od tisuću ljudi iskoristilo je lijepo vrijeme i došlo se zabaviti u Donju Lastvu te vidjeti sudbinu karnevala koji je, kao što je rekao tužilac Slavnoga suda komunitadi lastovske, „kopao i rukama i nogama da nas u nevolju uvali, naopako nauči i u srdupinu ostavi”.

„Kriv je što je oburdao i surgao i ono što su nam dedovi ostavili, kriv je što smo dobri i poštteni pa nam se svašta događa, što nam je vazda malo pa tuđe očemo, a svoje ne damo, što kamate vraćamo, a para još nismo videli”, obrušio se tužilac na karnevala Oburgata Surgatorea, na što je njegov branilac uzvratio da ništa od toga nije točno, već da je njegov klijent „visokomoralna ličnost što je zamiritala da bude kapo od sela”.

Sud je karnevala ipak kaznio smrtnom kaznom odnosno spaljivanjem na lomači, a prije nego što su ga krvnici uz zvuke posmrtnoga marša odnijeli na mulo ispred lastovske crkve svetoga Roka i zapalili ga, advokat karnevala Oburgata prisutnima je pročitao njegov testament. Po tradiciji, karneval se u svojoj posljednjoj volji sjetio svih koji su lani griješili i pravili probleme te im je svima, u skladu sa zaslugama, poklonio prigodan djeleć svoje imovine.

„Svim potencijalnim investitorima ostavljam podsticaj za izgradnju stambenih objekata – ne daj Bože fabrika da se ko ne zaposli, avizavam PIO Crne Gore da se penzija prima do 40 godina, a rabota se do smrti, privatnicima ostavljam novi zakon o ukidanju svijeh slobodnijeh dana i obavezno smanjenje plata, a Elektroprivredi preporuku da budu dobro s narodom, da struju u drugoga

ne budu uzimali”, poručio je karneval, ostavivši „Morskome dobru” - 10 vreća cimenta i 5 kubika pijeska da sredi lastovsku rivu, gradskoj lučici Kalimanj - najmoderniji videonadzor da motori s baraka noge ne dobiju, Radio Duxu - metlu za čeranje službenika, Urbanizmu - šprajceve za parapet ispod parka Ivovića, a aerodromu Tivat - meštra od klime i veliku ceradu jerbo su dumbrele lomljive.

Nakon spaljivanja karnevala, fešta je nastavljena velikim maskenbalom u hotelu „Kamelia”. Lastovski karneval, najveću takvu manifestaciju na Tivatskoj rivijeri, priredila je NVO „Harlekin”, uz potporu Općine, Turističke organizacije Tivat i sponzora.

Boka News

IZLOŽBA FOTOGRAFIJA S EKSPEDICIJE ACONCAGUA 2014.

„Kameni stražar“ naziv je izložbe fotografija koja je posvećena prošlogodišnjoj ekspediciji na vrh Anda koji se zove Aconcagua (6.962 m.n.v.) i ujedno je najviši vrh Južne Amerike, a pothvat je to planinara iz Boke Antonija Škanate, Ivana Perčina i Bojana Isoskog iz Beograda. Izložba je otvorena 20. veljače u Galeriji Solidarnosti u Kotoru.

ovakvih izložbi“, rekao je Andro Radulović, direktor OJU Muzeji Kotor.

Izložbu je otvorio Ranko Proroković, predsjednik Planinarskoga kluba „Pestingrad“ iz Kotora koji je podsjetio da je ovo treća izložba fotografija planinara Škanate i Perčina snimana na tri kontinenta.

„Da podsjetim, 2010. godine osvojili su Kilimanđaro, 2013. godine osvojen je Island Peak na Himalajama, 2014. Aconcagua“, naglasio je Proroković.

ZAJEDNIČKI NASTUP NA „HOLIDAY WORLD 2015“ U PRAGU

Na 24. međunarodnom sajmu turizma „Holiday World 2015“ u Pragu, jednom od najznačajnijih srednjoeuropskih sajmova turizma, koji je održan od 19. do 22. veljače, svoju ponudu za predstojeću turističku sezonu na zajedničkom štandu predstavile su lokalne turističke organizacije općina Tivat, Budva, Kotor, Bar i Ulcinj.

Uz lokalne turističke organizacije, svoju ponudu predstavili su i mnogobrojni turistički gospodarstvenici.

Na konferenciji za medije i turoperatore u ime Nacionalne turističke organizacije Crne Gore govorila je Ljiljana Čukić, koja je predstavila aktualnu ponudu za predstojeću ljetnu turističku sezonu, planirane manifestacije, kulturne i zabavne sadržaje, ponudu za aktivan odmor, a također je pozvala turiste iz Češke da svoj odmor provedu u Crnoj Gori.

Nakon konferencije za novinare priređena je degustacija tradicionalnih crnogorskih proizvoda tijekom koje su novinari imali priliku da od predstavnika lokalnih turističkih organizacija i turističke privrede dobiju detaljnije informacije o novitetima i specifičnostima ponude.

Goste i uzvanike pozdravila je kustosica galerije Marija Mihaliček koja je najavila da ovim događajem počinje bogata izložbena sezona.

„Izložba govori o hrabrosti i ustrajnosti naših planinara da nakon vrhova Himalaja još jednom pobijede sebe, prirodu i osvoje najveći vrh Južne Amerike. Nadam se da će biti još osvojenih vrhova i

„Naša želja nije bila da stvorimo umjetničke fotografije, već da prenesmo neke impresije, ono što smo vidjeli i doživjeli. Planina koju su Indijanci Quechuas smatrali čuvarom Anda i nazvali je 'Kameni stražar' predstavlja jedno golemo prostranstvo, pusto, grandiozno, koje ulijeva strahopoštovanje“, rekao je Ivan Perčin.

„Cilj ove izložbe je da pokažemo motive iz jednog drugog dalekog svijeta, da pokažemo ljude, kulturu, prirodu. Aconcagua je nenaseљena, surova planina, iscrpljuje planinare zbog svoje surovosti više nego druge. Aconcagua je meta alpinista iz cijelog svijeta, a osim što je najveći vrh Južne Amerike, također je najveći vrh planinskog lanca na svijetu – Anda, koji se proteže na više od 7.000 kilometara. To je najveća planina nekad moćnog carstva Inka, a otuda i dolazi naslov večerašnje izložbe - Kameni stražar“, objasnio je Antonio Škanata koji je 12. veljače 2014. godine stajao na vrhu Anda (6.962 m.n.v.).

Boka News

Češka niskobudžetna aviokompanija „Smart Wings“ najavila je da će ovog ljeta imati uspostavljenu vezu s Crnom Gorom, dva puta tjedno na relaciji Prag-Podgorica-Prag, svake srijede i subote, od 30. svibnja do 26. rujna.

Tijekom 2014. godine Crnu Goru posjetilo je više od 26.000 turista iz Češke koji su ostvarili približno 170.000 noćenja.

Svoje turističke ponude na sajmu je predstavilo 700 izlagača iz 46 zemalja, a posjetilo ga je više od 30.000 posjetilaca. Ujedno su održani i međunarodni sajam gastronomije „Top Gastro“ i specijalizirani turistički sajam za golf „Golfshow“.

Boka News

„UPOZNAJ SUSJEDA“, ZAJEDNIČKI PROJEKT POMORSKIH ŠKOLA KOTORA I BAKRA

Kotorska Srednja pomorska škola u kontinuitetu nastavlja suradnju s Pomorskom školom iz Bakra.

Riječ je o školama sestrama, koje su formirane istoga dana, istim ukazom austrougarskoga prestolonasljednika Franca Jozefa 1849. godine.

„Profesori i učenici kotorske Pomorske škole su prošlog tjedna, boraveći u Bakru, mimo tradicionalnih veslačkih regata predstavili zajednički europski projekt na temu - Upoznaj susjeda“, rekao je za Skala radio Veljko Botica, direktor Srednje pomorske škole u Kotoru.

Bakrani su imali zadatak da što više saznaju o državi Crnoj Gori, o čijim vrijednostima su ih iz manje poznatoga ugla za domaćine informirali učenici kotorske Pomorske škole.

„Oni su u Bakru predstavili dokumentarni film o vođenim resursima Crne Gore budući da naša država obiluje tim potencijalom odnosno kvalitetnim vodama s obzirom na njezinu veličinu i broj stanovnika i s nekoliko prefiksa najviše, najbolje“, rekao je Botica.

Na susretima u Bakru bili su i predstavnici zajednice Udruženja Bokelja u Rijeci, Udruženja Crnogoraca i predstavnici podružnice Bokeljske mornarice iz Rijeke, koji su bili prisutni na prezentaciji filma učenika kotorske Srednje pomorske škole.

Skala Radio

FEŠTA OD NARANČE USRED PRAZNIKA MIMOZE

Herceg Novi bio je 21. veljače u znaku narančasto-žute boje. Nova manifestacija *Mala fešta od naranče* u sklopu *Praznika mimoze* dala je jednu novu dimenziju mediteransko-bokeljskoj priči i opravdala očekivanja organizatora.

Svojedobno popularni hercegnovski korzo bio je prepun mnogobrojnih posjetilaca koji su degustirali raznovrsne delicije od naranče.

U ponudi su bili džemovi od pitome i divlje naranče, mandarine, arancini, likeri, kolači, bilo je suvenira, kozmetike na bazi naranče, sadnica...

Oko stotinjak sudionika na dvadesetak štandova nudili su na degustaciju, ali i na prodaju svoje proizvode. Bilo je i prikupljanja sredstava u humanitarne svrhe.

Organizatori, članovi NVO „Ruke“, izrazili su veliko zadovoljstvo odzivom građana, kao i zahvalnost svojim aktivistima, volonterima koji su pridonijeli da Malom feštom od naranče pošalju jednu poruku o drukčijem Herceg Novome.

„Obnova entuzijazma i duha zajedništva osnova su Male fešte od naranče koja je gastronomski, edukativni, kulturološki, ekološki, ali i umjetnički događaj. Želimo da se ova Mala fešta nastavi kao dio velikog Praznika mimoze, a planiramo i nove teme i aktivnosti.

Iza prve Male fešte od naranče stoje desetine volontera i kreativaca pokrenutih tijekom višegodišnjeg trajanja manifestacije Dani kreativnosti - Ruke”, poručili su organizatori.

Među mnogobrojnim izlagačima bili su Nova šansa, Urban Nova, Kolo srpskih sestara, Forum žena, Izbor, Koraci, PK „Vjeverice“, pojedini hotelijeri i ugostitelji te članovi Udruženja Dubrovačke naranče.

U programu su nastupile male mažoretkinje kluba „Lily“, pjevačka grupa „Lira“, mali klaunovi, žongleri...

Boka News

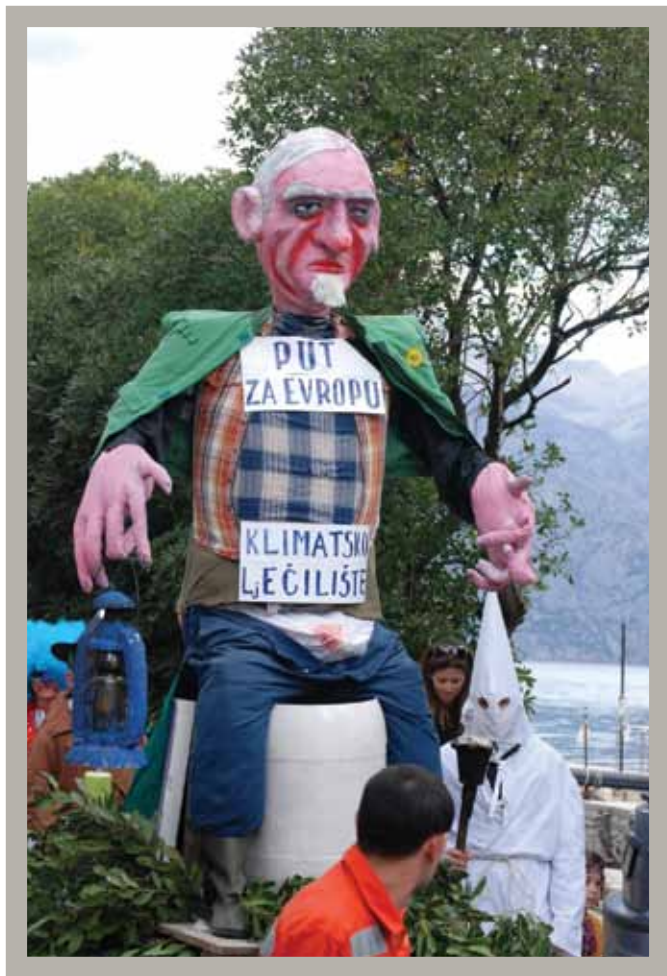
RIJEČKI KARNEVAL

Nakon ovogodišnjega relativno kraćega karnevalskog razdoblja i intenzivnih mjesec dana maškaranja, plesanja i pjevanja, sportskih aktivnosti, koncerata, gastronomskih užitaka, najslađe dječje povorke, cijelog niza humanitarnih događaja... Rijeka je doživjela i spektakularnu završnicu Riječkoga karnevala 2015. – Međunarodnu karnevalsku povorku.

Nepreglednoj povorci od 112 grupa i s oko 10.000 sudionika trebalo je više od 8 sati da prođe cijelom rutom i pokaže se rekordnom broju Riječana i gostiju koji su iskoristili sunčanu nedjelju 15. veljače i spustili se na Korzo doživjeti ovo jedinstveno okupljanje najnevjerojatnijih likova i alegorija iz svakodnevnoga života. Moglo se vidjeti zumba-su-

ZA SVE LOŠE NA PRČANJU FUNJO OSUĐEN NA LOMAČU

Skala Radio

Tradicionalni Prčanjski karneval održan je u subotu 21. veljače, a za sve loše suđeno je i presuđeno Kagarelu Runpekoviću Portamerdu zvanom Funjo.

Uz mažoretkinje „Alisa” i „Fešta”, kotorsku Gradsku muziku, karnevalsku grupu Resursnog centra iz Kotora, male i velike maškare, u povorci je bio i krnjo, „krivac” za sve loše u prošloj godini.

Na početku povorke, uz zastavu, domaće i furešte pozdravljao je kapo prčanskog karnevala, a u povorci se nalazio i kapo kotorskog karnevala Luka Knezović kojeg su pratile zastave grada Kotora, FECC-a i Kotorskoga karnevala.

Nakon suđenja, Krnjo je spaljen na prčanjnome mulu.

Kagarelu Runpekoviću stavljaju se na teret mnogobrojni mjesni komunalni problemi. Posebno česti nestanci struje, oštećeni, srušeni i pokradeni parapeti, put i vanjska rasvjeta u mjestu.

Također mu je suđeno za ekspanziju divlje gradnje i loš materijalni položaj mještana.

Nakon dodjeljivanja nagrada najboljim maskama, u „Domu slobode” na Prčanju održana je tradicionalna „Paštica”.

Organizator karnevala, stoljetne pučke fešte vedrih i duhovitih ljudi kapetanskoga Prčanja, je NVO „Bope”.

mo boraca, veselih vrtnih patuljaka, pilića, limuna, kaktusa i rajskih ptica, ovaca, bombona, afričkih plemena i još bezbroj ostalih kreativnih i s ljubavlju izrađenih maski, te čak 80 alegorijskih kola. Na začelju povorke sve je tjerala naprijed jedna od uvijek najatraktivnijih grupa i čuvara maškarane tradicije – Halubajski zvončari. Kad su i oni odzvonili svoj dir po Korzu, odzvonilo je i Pustu koji je u režiji grupe Pom-F-Ri spaljen u ceremoniji na moru.

Povorka je i ove godine imala mnogobrojne sudionike iz inozemstva – 10 grupa je došlo iz Italije, Slovenije, Crne Gore, Srbije, Makedonije, a prvi put je sudjelovala i jedna grupa iz SAD-a – službeni orkestar američke ratne mornarice za područje Europe s glazbenicima-vojniciima stacioniranim u Napulju. Uz to, kao i svake godine grupa studentske udruge AIESEC u svojim je

redovima imala članove iz raznih europskih zemalja. A iz raznih dijelova Hrvatske Međunarodnu karnevalsku povorku pohodilo je 12 grupa.

Osim Riječana i posjetitelja iz cijele Hrvatske koji su manje ili više organizirano došli vidjeti povorku, pratili su je i grupe turista iz Italije, Mađarske, Austrije, Slovenije... ali i iz dalekog Japana. Uz potporu tvrtke Multilink, Međunarodna karnevalska povorka pratila se uz pomoć webcasta i u cijelome svijetu, točnije u 68 zemalja.

Maškare su ključ Grada vratile gradonačelniku Rijeke, maske su skinute, ali samo privremeno, do sljedećega petoga godišnjeg doba.

Radio Dux

SVETI VALENTIN, PRAZNIK LJUBAVI I ZALJUBLJENIH

Priča o Valentinovu seže u daleku prošlost i iako je imala tužnu prošlost, danas je simbol ljubavi u cijelom svijetu. Sve je počelo u rimsko doba kada je car Klaudije II. zabranio vjenčavanja da bi muškarci lakše odlazili na bojište. Oštru odluku cara Klaudija moralo je poštovati i svećenstvo, ali **svećenik Valentin** ipak je potajno vjenčavao vojnike. Kad je car to doznao, zatočio je Valentina, a 14. veljače odrubljena mu je glava. Nakon svega, Valentin je proglašen svecem, a 14. veljače slavi se kao **Dan zaljubljenih**.

Uoči dana svetoga Valentina, praznika ljubavi i zaljubljenih, britanska osiguravajuća kuća „Beagle Street“ pokrenula je anketu o najljepšim ljubavnim porukama.

Evo deset najbolje ocijenjenih:

Winston Churchill Clementini Churchill (1935.)

„Draga moja Clemi, u pismu koje si mi poslala iz Madrasa, uputila si meni neke veoma drage riječi o tome kako si obogatila svoj život. Ne mogu ti opisati koliko mi je to zadovoljstva prčinilo jer uvijek osjećam da sam ti silno dužan, ako u ljubavi mogu postojati dugovi.“

Napoleon Bonaparte Jozefini de Borne (1796.)

„Od kada sam te ostavio, stalno sam utučen. Za mene je sreća kada sam u tvojoj blizini. Ne prestano živim u mojim sjećanjima na tvoja milovanja, tvoje suze, tvoju nježnu brižnost. Čari Jozefine neprekidno razbuktavaju vatru i sijevajući plamen u mom srcu.“

Predsjednik Gerald Ford za Beti (1974.)

„Nema pisanih riječi koje bi prikladno izrazile našu duboku, duboku ljubav. Mi znamo koliko si sjajna i mi, djeca i tata, truditi ćemo se da budemo snažni koliko ti. Naša vjera u tebe i Boga će nas održati. Naša sveukupna ljubav prema tebi je vječna.“

Richard Burton za Elizabeth Taylor

„Moje slijepe oči čekaju prizor tebe. Ne shvaćaš ti, naravno, E. T., koliko fascinantno lijepa si oduvijek bila i kao čudo stekla si dodatnu i posebnu ljubav.“

Kralj Henrik VIII. piše Anni Boleyn (1527.)

„Preklinjem da znam izričito tvoje namjere koje se tiču ljubavi među nama. Nužda me tjera da dobijem odgovor jer prošlo je više od godine da me je pogodila strijela ljubavi i još nisam siguran hoću li odumrijeti ili naći mjesto u tvome srcu.“

John Keats Fanny Brawne (1819.)

„Ne mogu postojati bez tebe, zaboravio bih na sve samo da te ponovno vidim. Moj život kao da tada staje - ne vidim dalje. Upila si me.“

Beethoven svojoj 'Besmrtnoj Dragoj' (1812.)

„Iako sam i dalje u krevetu, moje misli idu k tebi, moja Besmrtna Draga. Budi s mirom-voli me-danas-jučer. Koja čežnja za tobom, tobom, tobom, moj živote, moje sve, zbogom ostaj. O voli me i dalje, nikad nemoj pogrešno da sudiš najvjernijem srcu tvoga voljenog. Uvijek tvoj. Uvijek moja. Uvijek naši.“

Ernest Hemingway Marlen Dietrich (1951.)

„Ne znam reći kako, svaki put kad sam svoje ruke obavio oko tebe, osjetio sam kao da sam kod kuće.“

Jimi Hendrix nepoznatoj djevojci

„Sreća je u tebi... zato otključaj okove oko tvoga srca i rasti kao sladak cvijet koji jesi... Ja znam odgovor - samo raširi krila i budi... SLOBODNA.“

John Cash za June Carter u povodu njezina 65. rođendana

„Starimo i navikavamo se jedno na drugo. Slično mislimo. Čitamo misli jedno drugom. Znamo što drugi želi i da ne pitamo. Nekada pomalo ljutimo jedno drugo. Možda jedno drugo ponekada uzimamo zdravo za gotovo. Ipak, s vremena na vrijeme, kao danas, razmišljam o tome i uviđam koliko sam sretan što dijelim život s najboljom ženom koju sam ikada sreo. I dalje me fasciniraš. Utječeš da budem bolji. Predmet si mojih želja, glavni zemaljski razlog mog postojanja. Volim te puno. Sretan ti rođendan, princezo, tvoj John.“

6. 2. 2015.**Javna debata o IPA projektima**

Cijenjeći ulogu i iskustvo koje HGD CG ima kad je riječ o programima prekogranične suradnje, iz ureda veleposlanika Aleksandra Andrije Pejovića pri Ministarstvu vanjskih poslova i europskih integracija Crne Gore pozvani smo da prisustvujemo na javnoj debati „Mogućnosti sudjelovanja u programima prekogranične i transnacionalne suradnje“, koja se održala u Kotoru u dvorani crkve sv. Pavla. U debati je sudjelovao Tripo Schubert.

7. 2. 2015.**Tripundansko veče**

Tradicionalno Tripundansko veče održano je u hotelu „Splendid“ u Bečićima uz veliki broj gostiju iz Crne Gore i Hrvatske. Goste su zabavljali muzički sastavi „Tri kvarta“ i „Lungomare“, a klape „Incanto“ i „Vela Luka“ bile su gošće ovoga programa. Uručene su povelje za doprinos radu Društva i odnosima Crne Gore i Hrvatske Milevi Pejaković Vujošević iz Crne Gore i Boži Vodopiji iz Hrvatske.

8. 2. 2015.**Proslava sv. Tripuna**

Kotorski biskup mons. Ilija Janjić pozvao je Mirka Vičevića, predsjednika HGD CG, na vanjsku proslavu sv. Tripuna i kao gosta za zajedničkim stolom u restoranu „Bokeljski dvori“.

8. 2. 2015.**Delegacija grada Splita**

Na proslavi zvanog Tripundansko veče bila je prisutna i delegacija grada Splita: Aida Bata-

relo, zamjenica gradonačelnika i Nikola Horvat, voditelj Odsjeka za međunarodne poslove. Razgovarano je o dosadašnjoj suradnji HGD CG i grada Splita, kao i mogućnostima daljnje suradnje.

12. 2. 2015.**Sastanak redakcije HG-a**

Na uobičajenom mjesečnom sastanku redakcije analiziran je prethodni broj Glasnika i usvojene teme za broj 118. Članovi redakcije obaviješteni su o apliciranju projekta „Hrvatski glasnik“ u sklopu potpore EU-a zaštiti manjinskih prava i jezika u Općini Kotor. Ako uskoro dođe do realizacije ovog projekta kojim je predviđeno financiranje tiskanja Glasnika u visini od 18.000 eura, moći će se ostvariti plan mjesečnog tiskanja te se redakcija mora pripremiti na ovaj tempo.

20. 2. 2015.**Potpore od HGD CG**

U Sutivanu na otoku Braču utemeljena je Hrvatska narodna knjižnica „Antonio Rendić Ivanović“ u čijem sastavu je i zbirka pisaca hrvatskih iseljenika u Južnoj Americi „DRUGA DOMOVINA“. Branka Bezić Filipović, voditeljica ogranka Matice iseljenika Split i počasni član HGD CG, prikupila je veliki broj knjiga na svojim mnogobrojnim putovanjima i u kontaktima s hrvatskim iseljenicima koji su se u Južnoj Americi, posebno u Čileu, naselili s otoka Brača.

Formiranje ove zbirke, prema ocjenama mnogih stručnjaka, učvrstit će dodatno kulturne i društvene veze između naših dviju zemalja i biti značajan doprinos kulturnom tkivu otoka Brača i Republike Hrvatske, istaknula je Bezić.

„Još jedno pismo potpore skupljanju literature hrvatskih iseljenika za zbirku DRUGA DOMOVINA stigla je uz pomoć Branke Bezić Filipović. Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor pruža potporu našoj knjižnoj akciji i šalje primjerke građe pisaca hrvatskih iseljenika te pismo potpore koje potpisuje gosp. Tripo Schubert, kome ovim putem zahvaljujemo“, stoji u priopćenju knjižnice.

Deković i Vuksanović na inauguraciji

Svečanoj inauguraciji predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović u ime hrvatske zajednice iz Crne Gore nazočili su Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Adrijan Vuksanović, predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“, a na poziv protokola predsjednice.

Ovaj poziv je satisfakcija za sve ono što ove dvije institucije rade na oču-

vanju identiteta Hrvata u Crnoj Gori te predstavlja osobitu čast. Ono što je posebno zanimljivo je činjenica da su prvi put predstavnici hrvatske zajednice u Crnoj Gori bili nazočni na inauguraciji.

Svečanost je održana na Trgu svetoga Marka u Zagrebu, nakon simboličnog pucnja gričkoga topa u podne i oglašavanja zvona s crkve sv. Marka.

Vučinović, Deković i Vičević na Večeri od Kandelore

Večera od Kandelore, kojoj je domaćin bio župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić, održana je 2. veljače u Hotelu Hilton Imperial u Dubrovniku. Pozdravivši cijenjene uzvanike i goste i zaželjevši im dobrodošlicu na početku večeri, domaćin se prilikom obraćanja osvrnuo na višestoljetnu tradiciju Feste te gostima poželio i dobrodošlicu. Umjesto Grada Dubrovnika, koji svake godine tradicionalno organizira svečanu večeru u povodu blagdana dubrovačkoga parca, svetoga Vlaha, ove godine je zbog raspuštanja Gradskog vijeća organizaciju preuzeo župan Dobroslavić. „Večera od Kandelore je tradicija uvedena početkom devedesetih godina tako da bi bilo stvarno šteta da se takva jedna tradicija zaustavila. Drago mi je što je župan našao način da se ipak večeras održala Večera od Kandelore, što je dobro i vjerujem da će se tradicija nastaviti i u

budućnosti. Nadam se da nikom više od političara neće pasti na pamet da zaustavi jednu takvu tradiciju pa bio usvojen proračun ili ne. Feste svetoga Vlaha mora biti, Večere od Kandelore mora biti jer je to tradicija i jer je to iznad politike“, rekao je, uz ostalo, predsjednik dubrovačkoga HDZ-a Mato Franković. Uz potpredsjednika Sabora Nenada Stazića, zastupnicu u Europskome parlamentu Dubravku Šuicu, saborskoga zastupnika Branka Bačića, HDZ-ove dužnosnike iz Grada i Županije, dubrovačkoga biskupa mons. Mate Uzinića i glavnoga rabina u Hrvatskoj Luciana Moshea Prelevića, svečanoj večeri nazočili su i ministrica u Vladi Crne Gore, predsjednica

HGI-ja i članica Izvršnoga odbora HNV-a Marija Vučinović, predsjednik HNV-a Zvonimir Deković i predsjednik HGD-a i član Izvršnoga odbora HNV-a Mirko Vičević.

OD ŠKOLJKE DO CARSKJE VEČERE

- crtice za povijest bokeške kužine -

Piše:
Mašo Miško Čekić

Bokelji još početkom XII. stoljeća ugovorima uređuju trgovinu sa drugim gradovima na obalama Jadrana. Trgujući, stižu do gotovo svih značajnih luka Mediterana odakle donose raznu robu, a ne manji značaj ima prenošenje civilizacijskih tekovina iz drugih krajeva u Boku kotorsku. Primjera je dosta: graditeljstvo, umjetnost, svakodnevni život... pomenimo uticaj

na nošnju, način oblačenja i pripremu jela (poseban način soljenja i sušenja mesa, korišćenje iznutrica i dr.).

Kotorski trgovci, ubrzo nakon uspostavljanja „puta začina“ u XIV. stoljeću, dio su velike međunarodne trgovine, a najfinija roba stizala je u Boku.

Trgovina naročito cvjeta nakon ukidanja carina za Bokele u Veneciji, gdje su prodavali škoranaca i slane jegulje bez carina, a na cijelom području Mletačke države prodaju neocarinjenu kaštradinu.

Carinske povlastice su priznanje dobrim i vještim trgovcima, koji su to znalački iskoristili u plasmanu veoma tražene robe iz Boke i njenog zaleđa u Mlecima.

Istovremeno, stalno se pospešuju trgovačke veze Boke sa Crnom Gorom, odakle stižu najveće količine mesa, sira, jegulja, škoranaca, kože, rujevina i druge robe koju Bokelji plasiraju na tržišta Mediterana.

Dolazak Benediktinaca u Boku kotorsku izuzetno je značajan u mnogim oblastima života, pa i u gastronomiji. Benediktinsko pravilo Ora et labora – moli i radi, okosnica je njihovog djelovanja unu-

tar samostanskih zidina, ali i među narodom. Mijenjaju zastarjele navike, ukazuju na značaj higijene prostora, ljudi i namirnica, otvaraju škole, mijenjaju načine obrađivanja zemljišta, preradu mlijeka i mesa, donose nove povrtno-kulturne i recepture u pripremi jela. Pravi su majstori suživotar sa prirodom iz koje koriste sve jestive, čajne i začinske biljke prenoseći svoja iskustva i recepte na stanovništvo. Bokeljski benediktinci, pridošli iz raznih krajeva Evrope, izvršili su snažan uticaj na bokeljsku kužinu koji je ostao prepoznatljiv do danas, prvenstveno upotrebom najfinijih začina i začinskih trava. Znali su i za loše strane prekomjerne konzumacije nekih namirnica, među kojima je i kravlje mlijeko, pa u proizvodnji sira koriste trave, med i vino. Bokeški sladošci znaju gdje se i danas pravi takav sir!

Benediktinci su govorili da svježe namirnice čine srce kužine, a njenu dušu predstavljaju začini. Na svu sreću, stari Bokelji prihvataju brojne začine i trave među kojima su na cijeni posebno bili muškati orah, anis, garofulić, cimet, kim, papar, pa kadulja, lavanda, lovorika, morač, ruz-

marin i drugi darovi prirode. Prihvataju i nove recepture za izradu likera i džemova, a poseban značaj ima uticaj Benediktinaca na razvoj ribarstva i veću potrošnju ribe, školjaka i rakova.

Pored škola, u manastirima djeluju ljekari i apotekari i mnoge bolesti uspješno se liječe. Epidemije najtežih bolesti, ipak ne zaobilaze Boku Kotorsku, desetkuju stanovništvo, pa je glad česta, a kaša od žitarica i dalje predstavlja osnovnu hranu za gradsku sirotinju i seljake.

Za gladnih godina bob, slani grah i leća preuzimaju ulogu žitarica. Suše se, prže i melju u brašno. Ta se brašna miješaju sa malo pšenice, mijesi kruh, a prga postaje najčestća kaša. Sadi se i korjenasto povrće kao što su mrkva, rotvice i repa te zelje, poriluk, salata, luk i drugo povrće koje se koristi kuhano i preliveno maslinovim uljem sa jajima ili sirom, uz ribu ili suho meso i veoma rijetko svježe meso. Voće se gaji i jede svježe ili sušeno. Za vjerske praznike pripremaju se i poslastice: mliječni kruh, pite, priganice, palačinke ili slatki dvopek sa i bez suhog voća.

Voće, povrće, sir, slanina, ulje i riba prodavani su na pijacama od kojih je kotorska pijaca najveća i najznačajnija, a nalazila se na Trgu Sve-

tog Tripuna. Do 1443. godine nedjelja je bila pazarni dan, a od tada – sve do naših dana, izuzev Risna, u Boki je subota

pazarni dan. Vino se prodavalo u podrumima, a životne namirnice i druga roba u prodavnicama, piljarama i mesarama. Jedino su apoteke, kao

specifične prodavnice, mogle raditi nedjeljom.

Na pijacama su postojale mjere prema kojima se plaćala trošarina, a povrće se prodavalo „na balice“, krupnije voće uglavnom po komadu.

O prodaji povrća „na balice“, i danas čestom načinu prodaje na bokeljskim pijacama, sačuvan je zapis Filipa de Diversisa iz 1440. godine koji se sa takvim načinom prodaje susreo na dubrovačkoj pijaci:

„Seljaci donose u balicama i tako prodaju povrće kao kupus, blitvu, salatu, petrusin, rutu, rokulu, kadulju, krastavce, žućenicu, radić, rotkvicu, celer, komorač, lišće i cvijeće kopra, ruže, ljubičice, ljiljane i ostalo, kao i trešnje, višnje i slično voće...”

U jelovnicima toga vremena velika je razlika između siromašnih i bogatih slojeva, posebno vlastele koja sa trgovačkih i drugih putovanja u Boku, pored začina i namirnica, donosi i strane uticaje na kuhinju, ali i ukupne društvene odnose.

Da bogati građani i plemstvo dobro jedu svjedoči, u prvim decenijama XVI. stoljeća, Ljudevit Paskvalić, glasoviti pjesnik. Valja pročitati njegovu pjesmu „Martinske igre“ u ko-

joj se opisuje luda Martinska noć, pjesma, igre i uživanje, uz bogatu trpezu i vino, tako dobro, da mu ni voda koja se dodaje u čašama, ne kvari ukus:

„Gozbe se svuda sjajne po kućama spremaju bučnim, Bogati puni se sto jelima iz-vrsnim svim.

Sipa se vino laku starom iz dvouhkih čaša:

vinu mirisavu slast voda ne otime zla.“

A na drugom mjestu Paskvalić govori o bogatim berbama grožđa, dobrom vinu i običajima uz berbu:

„A Eno već stiže berba lozodnom lahu sveta:

velike badnje nam već puni pjenušavi mošt...

Svuda na raspuću sela po staroj navici mjesta

nudi se privlačan vrč, vina spasonosnog pun.“

Ovaj period u bokeljskoj gastronomiji tek je sporadično zabilježen u arhivskim dokumentima i književnim tekstovima (možda je nešto više sačuvano u manastirskim kužinama), ali je gotovo sigurno da su do Boke stizale čuvene kuharske knjige toga doba, među kojima i glasovitog renesansnog kuhara iz XVI. stoljeća Bartolomea Scapija.

Kako god da su stigli, u naše krajeve dolaze recepti Scapijevih mesnih kobasica, gotovo istih kakve danas znamo kao „njeguške“, kuhanih kobasica u vinu, zatim recepti za riblje marinade, namaz od maslina i slane ribe, bruskete sa raznim dodacima, rižoti među kojima je i onaj sa jagnječim mesom i bižom.

LIKER OD PELINA

U teglu staviti 60 listova pelina, kućarin kima, kućarin anisa, 40 dag cukra i litar lozove rakije. Zatvoriti teglu i ostaviti

na suncu dvije sedmice. S vremena na vrijeme teglu protresti. Nakon 14 dana, prokuvati i ohladiti litar vode, pa je dodati u teglu. Ostaviti nekoliko sati, promiješati i procijediti. Liker čuvati u zatvorenim bocama.

BENEDIKTINSKA TORTA

Potrebno je:
1 veća ljuta naranča
20 dag oguljenih, mljevenih mendula
10 dag brašna
3 jaja
1 dcl ulja
30 dag cukra
Saketić praška za pecivo

Priprema:
Ubatiti jaja sa cukrom, pa stalno miješajući, dodati pire od naranče (cijelu naranču samljati u blenderu), mendule,

ulje i na kraju brašno sa praškom za pecivo. Modlu za tortu namazati masnoćom i posuti brašnom, pa uliti smjesu za tortu. Peći na 180 stepeni 30 minuta, pa smanjiti na 160 stepeni i peći još desetak minuta.

PRGA

Sušeni bob, slani grah i leću samljati u brašno, svaku mahunarku posebno.

Pomiješati po šaku brašna od mahunarki i dodati šaku pšeničnog brašna (kasnije se dodavala šaka kukuruznog brašna). Sve zajedno lagano sipati u ključalu posoljenu vodu i stalno miješati dok se kaša ne skuha. Začiniti sa maslinovim uljem i poslužiti toplo.

Nastavit će se

Crkva sv. Ane u Peanima

Ono što je poznato o ovoj skromnoj sakralnoj građevini je da su je gradili Jozo i Niko Staničić 1927. na svome imanju. Danas se obitelj Staničić brine o ovome jedinstvenome zavjetnom daru svojih predaka. Prema tradiciji sačuvanoj u obitelji Staničić, dva brata prenijela su kamenje s ruševine stare crkve koja se nalazila u neposrednoj blizini i sami su sazidali novu crkvu jer je jedan od njih bio zidar.

Píše:

Do crkvice sv. Ane (sv. *Jana* lokalni naziv, danas zaboravljen) dolazi se putem od stare škole, kroz naselje Tripovići, prema groblju sv. Šimuna. Nekoliko stotina metara desno od putokaza za crkvu vodi krivudavi put prema starome tivatskom naselju Peani. Na visini od 250 m.n.v. na maloj zaravni, odatle se pruža pogled na Tivat i zaljev, nalazi se crkvice sv. Ane.

Nekoliko je razloga zbog čega joj posvećujemo pažnju ovim prilogom. Prvi je razlog da se prisjetimo napora dvojice Tivćana čijom je zaslugom prije 88 godina obnovljena ili potpuno rekonstruirana stara crkva sv. Ane, a drugi da istaknemo brigu oko njezina očuvanja koja se iskazuje u današnje vrijeme. Ovaj manje poznati primjer sakralnoga graditeljskog nasljeđa Tivta zavređuje temeljito istraživanje jer današnja crkva u Peanima ima znatno starije korijene. O tome ne govori samo sačuvano predanje, nego i dokazi da je crkva postojala u XVII. stoljeću, a vjerojatnije potječe iz još ranijeg doba.

Današnja crkva sv. Ane jednobrodna je građevina, manjih dimenzija, pokrivena dvovodnim krovom. Ima polukružnu apsidu i zvonik „na preslicu“ koji je podignut na četvrtastom postolju, a završava polukružnom nišom za zvono. Fasada od tesanog kamena nejednake veličine završava profiliranim zabatom u čijem je središtu jednostavna rozeta podijeljena na šest jednakih dijelova. Iznad ulaznih vrata jednostavnog okvira ugrađena je metalna elipsasta pločica s natpisom: S. A. 1927., a desno od ulaza je *škropionica* - kamenica za blagoslovljenu vodu. Apsida je

Katastarska karta iz vremena Austrije

ozidana kao i bočni zidovi koji imaju po jedan izduženi, lučno završeni prozor. Skromni izgled odražava se i u unutrašnjosti broda koji je produžen polukružnim, plitkim stepeništem odnosno uzdignutim oltarskim prostorom. Pod je popločan đuričkim kamenom. Prilikom obnove 2010. postav-

ljen je novi oltar s mramornom pločom. Na oltaru je nedavno postavljena slika na kojoj je prikazana *Sv. Ana, s djevojčicom Djevicom Marijom i sveticom mučenicom*, ulje na platnu nepoznatog autora iz XIX. stoljeća. U crkvi se nalazi i slika koja je bila prije na oltaru, vjerojatno postavljena 1927.

Sv. Ana, Peani

Izrađena je u oleografiji, popularnoj reproduktivnoj tehnici XIX. stoljeća, zanimljive ikonografije. U središnjem dijelu je prikazana *Sv. Ana koja uči čitanju malu Djevicu Mariju*, a oko nje su u medaljonima scene iz života sv. Ane i Bogorodice.

Ono što je poznato o ovoj skromnoj sakralnoj građevini je da su je gradili Jozo i Niko Staničić 1927. na svome imanju. Danas se obitelj Staničić brine o ovome jedinstvenome zavjetnom daru svojih predaka. Naime, prema tradiciji sačuvanoj u obitelji Staničići, dva brata prenijela su kamene s ruševine stare crkve koja se nalazila u neposrednoj blizini i sami su sazidali novu crkvu jer je jedan od njih bio zidar.

Tragom tog predanja, želim iznijeti nekoliko činjenica koje potvrđuju postojanje sakralne građevine u ovome tivatskom zaseoku, a koji je u srednjem

vijeku pripadao predjelu Crnog Plata. Dobro je poznata tradicija da plemićke obitelji Kotora u srednjem vijeku, vlasnici imanja na tom području, uz ljetnikovce (kontije) često grade obiteljske crkve i kapele. Zato se možda crkva sv. Ane može povezati s poznatom kotorskom plemićkom obitelji Bucchia, koji su imali ljetnikovac na obali, a posjedovali su i veliko imanje s kućom i kulom na lokalitetu Žorovo koje se nalazi u blizini crkve sv. Ane.

Na topografskoj karti Boke kotorske iz 1688. slavnoga venecijanskog kartografa G. M. Coronellija, na južnoj strani Vrmca označene su dvije crkve (*S. Domenica* i *S. Veneranda*). Postoji nekoliko primjera promjene prvobitnog titulara crkava sv. Venerande, koje dobivaju novu nebesku zaštitnicu sv. Anu. To se dogodilo i s tivatskom crkvom svakako prije 1790. kada se u jednoj vijesti iz Istorijaskog arhiva u

Kotoru spominje pod imenom svete Ane u Crnom Platu. Nakićenović je uvrštava u antropogeografskoj studiji „Boka“, Beograd, 1913., među pet crkava u Tivtu koje su „veoma stare“.

Na austrijskoj katastarskoj karti iz 1838. crkva sv. Ane označena je na lokalitetu Točilo (*Tocilo*) u blizini istoimenog potoka. Usporedbom položaja na austrijskoj karti s katastarskom lokacijom postojeće crkve postoji nepodudaranje. Zato smo skloni prikloniti se obiteljskome predanju odnosno prihvatiti pretpostavku da su Staničići crkvu Ane u Peanima ponovno zidali ponavljajući oblik i gabarite.

Sigurno je samo postojanje srednjovjekovne crkve sv. Venerande, kasnije posvećene majci Bogorodice, ali ostaje otvoreno pitanje je li se ona nalazila na mjestu današnje crkve-kapele pa je rekonstruirana 1927. ili je premještena odnosno sagrađena na novoj lokaciji zbog odrona zemljišta koje je urušilo staru crkvu sv. Venerande – sv. Ane. Tek arheološki nalaz tragova stare crkve ili istraživanje temelja

postojeće dat će pouzdan odgovor.

Život sv. Ane, majke Blažene Djevice Marije, poznat je iz jednog od najpopularnijih antičkih i srednjovjekovnih apokrifnih spisa *Protoevanđelja sv. Jakova* na grčkome jeziku iz II. stoljeća. *Protoevanđelje Jakovljevo* govori o likovima i događajima o kojima nema spomena u Svetome pismu. Apokrif pripovijeda o Marijinim roditeljima - Joakimu i Ani, koji se ovdje prvi put spominju, o Marijinu rođenju i djevojaštvu, zarukama s Josipom, Marijinu trajnom djevičanstvu, Isusovu rođenju i djetinjstvu.

Kult sv. Ane razvio se na Istoku u IV. stoljeću, a prva crkva njoj posvećena potječe iz VI. stoljeća, podigao ju je car Justinijan u Konstantinopolju. Katolička crkva slavi blagdan sv. Ane 26. VII., a veliku popularnost kult je doživio tek u XIV. i XV. stoljeću. Sv. Ana smatra se zaštitnicom žena, porodilja, majki i radnika.

U Boki kotorskoj pobožnost i svetkovanje sv. Ane povezano je s kultom Bogorodice sv. Petke (Venerande). Tako se pobožnost sv. Ani, majci Djevice Marije, u XVII. i XVIII. stoljeću kada Boka postaje središte marijanske pobožnosti prezentira gradnjom baroknih

svetišta, oltarima i slikama posvećenim Bogorodici. To je vrijeme kada se mnoge starije crkve preimenuju i posvećuju sv. Ani. Tako jedna od najpoznatijih srednjovjekovnih crkava u Kotoru, prvobitno redovnička i posvećena sv. Martinu, s kraja XII. ili početka XIII. stoljeća, postaje krajem XV. stoljeća crkva sv. Venerande, a u XVIII. stoljeću posvećena je sv. Ani pa je i danas poznata pod tim imenom. Patronat sv. Ane dobivaju crkve sv. Venerande u Herceg Novom i Perastu. Majci Blažene Djevice Marije posvećene su i crkve u Lepetanima, Prčanju, Kavču, Kamenarima.

Na stranicama našeg lista popratili smo pothvate oko spašavanja i popravaka crkve sv. Jurja u Gornjim Bogdašićima zaslugom župljana crkve sv. Petra, sanaciju župne crkve sv. Antona i župne kuće u Tripovićima, kao i grobne kapele sv. Šimuna. Već je prepoznata praksa entuzijasta, grupe građana Tivta - župljana crkve sv. Antona, koji su inicijativom i svojim priložima, uz nadzor stručnjaka, pokazali koliko male lokalne zajednice čine na spašavanju i očuvanju sakralne baštine, koja pripada općini Tivat.

Još jedan dobar primjer brige za očuvanje graditeljskog nasljeđa pokazala je grupa građana Tivta. Realizacija sanacije crkvice sv. Ane, popravak slike i uređenje ambijenta, plod je velikog doprinosa Nikice Škanate, Vicka Š. Petkovića i ostalih vjernika, uz potporu i pomoć župnika Milidraga Janjića. Popravljen je i kapela sv. Ane u Peanima 2010. godine, a prošle godine uređeno je njezino neposredno okruženje. Izgrađen je prilaz sa stepenicama od puta do platoa na kome se crkva nalazi, ponovno je sa-

Pogled na crkvu sv. Šimuna iz sv. Ane

građena međa (potporni zid od kamena) na mjestu urušene suhomeđe. Crkveno dvorište oplemenjeno je zasadima oleandra i magnolije, postavljene su drvene klupe. Ovaj živopisni ambijent spoj je prirode i baštine, a postalo je mjesto koje uz vjernike i hodočasnike na dan sv. Ane, 26. srpnja, posjećuju izletnici i planinari.

Tivćani planiraju i sanaciju kapele sv. Neđelje na lokalitetu Kostanjica, na putu od Đurđeva Brda prema Gornjoj Lastvi, koja je popravljena posljednji put 1926., a potres 1979. potpuno ju je devastirao. Značajna inicijativa pokrenuta je za popravak crkve sv. Srđa u na-

puštenome tivatskom naselju Đurđevo Brdo. Iako je u pitanju sakralna građevina čiji se postanak vezuje uz najraniji srednji vijek, na osnovi zapisa koji je ugrađen nad ulaznim portalom, datiranim u IX. stoljeće, postojeća crkva nije istražena niti je na njoj proveden postupak za utvrđivanje kulturnih vrijednosti. Zato je 2013. upućen dopis Upravi za zaštitu kulturnih dobara - područnom odjeljenju Kotor, koji potpisuju Nikica Škanata, Vicko Petković i Zvonimir Deković, sa zahtjevom da se crkva sv. Srđa u Đurđevu Brdu uvrsti u popis nepokretnih kulturnih dobara.

*PRIJE 101 GODINU U BOKI SE RODIO JEDAN OD NAJPOZNATIJIH
PODVODNIH ISTRAŽIVAČA I INOVATORA EUROPE*

Karlo Baumann - pionir morskih dubina ⁽¹⁾

Olimpijada 1936.

Piše:
Siniša Luković

Markantan tamnokos
čovjek u najboljim
godinama, skinuo je
odjeću i na tijelo navukao čud-
no, crno gumeno odijelo. Na

prsima je nosio malu bocu gu-
menim crijevima povezanu sa
piskom što je zatvorio osmjeh
na njegovom licu, trenutak
nakon što je gumeno-sta-
kljena maska sakrila njegove
plave oči... Uz podignuti pa-
lac, čovjek se spustio u more

i odmah nestao u dubini, is-
pod trupa velikog parobroda.
„Žužemberk“, brod riječke
„Jugolinije“, trebalo je tog 6.
jula 1954. godine da iz split-
ske gradske luke isplovi, ali je
kvar na podvodnom usisniku
morske vode za hlađenje brod-

skog stroja, obustavio odlazak. Brod je kasnio, a u pomorskoj industriji svaki izgubljeni trenutak, pogotovo u luci, veoma je skup. U pomoć „Žužemberku“ pozvan je splitski „Brodospas“ – državno preduzeće za vađenje, tegljenje i spašavanje brodova. Svih 50-tak ronilaca splitske firme međutim, igrom slučajeva tada se nalazilo na raznim zadacima van grada. Jedini raspoloživi ronilac koji je mogao pomoći „Žužemberku“ bio je ujedno i najiskusniji akvanaut „Brodospasa“ – inženjer Karlo Baumann. Iako to nije bio njegov redovan posao jer se Baumann u to vrijeme bavio mnogo kompleksnijim podvodnim radovima na vađenju potonulih brodova iz velikih dubina, on se odmah

odazvao pozivu. U takozvanoj lakoj autonomnoj ronilačkoj opremi, Baumann je pošao na zaron ispod „Žužemberka“. Skočio je u more i zaronio na malu dubinu od tek 3 do 4 metra. Minuti, a potom desetine njih su prolazili ali se omiljeni i veoma poštovani ronilački stručnjak nikako nije pojavljivao na površini. Sluteći zlo, posada „Žužemberka“ pozvala je pomoć ali je za Karla Baumanna bilo kasno. Izvađen je nedugo potom, mrtav sa dna splitske luke. Imao je samo 40 godina...

Četiri desetljeća prije tog kobnog dana, u Zelenici kod Herceg Novog 2. februara 1914. godine, u porodici Karla Baumanna starijeg i Ide Magyar, rodio se sin. Dječak

ponikao u široj porodici znamenitog budimpeštanskog ljekara dr. Antala Magyara koji se 1895. preselio u Zeleniku i tu nedugo potom, otvorio prvi moderan hotel na našim prostorima, po ocu je dobio ime Karlo. Mališan je narednih 14 godina rastao na obali Boke, odmah došavši u dodir sa medijumom što je odredio čitav njegov kratki, ali izvanredno sadržajan život - morem. Mali Karlo ide u Osnovnu školu u Herceg Novom, ali svaki slobodan trenutak koristi da bude uz i na moru, pa se tako već u najranijem djetinjstvu „zarazio“ jednim od najljepših sportova – jedrenjem. Uz svog ujaka, Adorjana Magyara, jednog od pionira sportskog jedrenja u Boki, dječak se upoznaje sa tajnama tog načina plovidbe i uživanja u moru. Već u devetoj godini života Karlo Baumann samostalno upravlja jedrilicom zalivom Boke, oduševljen onim što ljubitelji mora nazivaju poezijom kretanja – jedrenjem, odnosno brodom koji u potpunoj tišini, bez buke motora, lagano klizi po valovima nošen snagom boga Eola.

Zbog poslovnih obaveza oca, porodica Baumann se iz Karlove rodne Zelenike 1928. godine seli u Split. Dječak tu završava Gimnaziju i pred Drugi svjetski rat, upisuje brodogradnju na čuvenom Tehničkom fakultetu u Zagrebu. Karlo se u Splitu prvi put sreće i sa sportskim jedrenjem koje je tada još bilo u povojima na jugoslovenskoj obali Jadrana. Kao član Pomorskog-brodarskog društva „Labud“, mladi Bokelj sve češće jedri u različitim vrstama jedrilica, a studij brodogradnje predstavlja mu idealnu podlogu da problematiku konstrukcije što lakših i bržih jedrilica sa tzv. pomičnom kobilicom, sagleda iz prve ruke. Pojava takvih brodova koji su se u malom

broju počeli graditi u Splitu sredinom tridesetih, splitskim i uopšte jugoslovenskim sportskim jedriličarima, omogućava da se počnu pojavljivati i postizati zapažene rezultate i na međunarodnim takmičenjima. Godine 1932. Baumann je skiper krstaša „Leda II“ koji je u konkurenciji 12 brodova, pobijedio na i danas najčuvenijoj i najvećoj regati na istočnoj obali Jadrana – „Mrdujskoj regati“ od Splita do ostrvca Mrduja između Brača i Šolte. Kao jedan od najtalentovanijih naših jedriličara, 21-godišnji mladi Karlo Baumann dobija izvanrednu priliku – u septembru 1935. odlazi u postojbinu svog oca i majke, na jezero Balaton u blizini Budimpešte, da bi učestvovao na Europskom prvenstvu za tada potpuno novu klasu lakih brzih regatnih jedrilica tipa „dinghy“. Iako je prvi put sjeo u takav brod, a meteo uslovi na velikom jezeru u Panonskoj niziji bili su mu totalna nepoznanica, Karlo Baumann je septembra 1935. na Balatonu bio prava senzacija: u konkurenciji mnogo iskusnijih, najboljih jedriličara Austrije, Čehoslovačke, Mađarske i Francuske, Baumann je u svih pet plovova, prvi prolazio kroz cilj, zbog čega se u isto toliko navrata na pobjednički jarbol najvisočije dizala jugoslovenska zastava. Mladi Bokelj okitio se titulom europskog prvaka u klasi „dinghy“, a već naredne, 1936. godine, Karlo Baumann je prvi jugoslovenski reprezentativac u jedrenju na čuvenim IX. Olimpijskim igrama održanim u tada nacističkoj Njemačkoj. Opet za njega potpuno nepoznat brod – novokonstruisana klasa „olimpijska jola“ i nedovoljna podrška države za pripreme koje je odradio sopstvenim sredstvima i uz pomoć prijatelja i porodice, rezultirali su činjenicom da je Karlo Baumann nakon sedam

1936 Olympic Games - Olympic Monotype Class

The oneman boats of the Olympic Monotype Class have turned and are running before the wind.
Copyright IOC / 1936 Olympic Report

plovova u Kilu, završio kao 10-ti u konkurenciji 25 učesnika olimpijskog jedriličarskog turnira.

Prepun utisaka o novoj tehnologiji, Baumann se po povratku u Split baca na konstruisanje novih i usavršavanje postojećih tipova sportskih jedrilica, pri čemu su njegova iskustva imala zapaženu ulogu u projektovanju nove nacionalne klase sportskih jedrilca u Jugoslaviji, čuvene „L-5“ koju dizajnerski „potpisuje“ njegov klupski drug iz „Labuda“, kapetan Ante Martinolić.

Kao svoj dalji doprinos razvoju jedriličarskog sporta u Jugoslaviji, Baumann je preveo knjigu „Regatta Taktik“ njemačkog autora dr Manfreda Curryja, a napisao je i sopstvenu knjigu „Tumač regatnih pravila“. Godine 1938. Baumann je kao reprezentativac Jugoslavije, učestvovao na Europskom prvenstvu u klasi „olimpijska jola“ na jezeru Strenbergerze kod Minhena i osvojio peto mjesto u konkurenciji jedriličara iz devet europskih država.

Nastavit će se

S Europskog prvenstva 1938.

EMPRESS OF CANADA

Plovio je godišnje na 13 prekooceanskih putovanja dok bi ostatak godine proveo na kružnim putovanjima. Tako je 18. ožujka 1962. u ranim jutarnjim satima bacio sidro pod kotorske zidine sa 660 putnika te do podne otplovio dalje prema Dubrovniku gdje je doplovio isti dan.

Piše:
Neven Jerković

O hrabrene uspjehom eksploatacije dva broda blizanca EMPRESS OF BRITAIN i EMPRESS OF ENGLAND sagrađenih 1956. i 1957., Kanadske Pacifičke Željeznice su odlučile sagrađiti još jedan brod istih karakteristika i za istu namjenu. Novi brod EMPRESS OF CANADA je sagrađen kao novogradnja 171 za Canadian Pacific Steamships u brodogradilištu Vickers-Armstrong u Walker-on-Tyne u svibnju 1960. godine a na prvo je putovanje iz Liverpoola do kanadskog Quebeca i Montreala zaplovio 24. travnja 1961. Imao je 25585 GT, bio dug 198 metara a šest Parsons parnih turbina ukupne snage 30 tisuća KS omogućavale su mu brzinu od 20 čvorova. Mogao je prevesti 160 putnika u prvom i 894 u turističkom razredu o kojima se brinulo 464 člana posade.

Plovio je godišnje na 13 preookeanskih putovanja dok bi ostatak godine proveo na kružnim putovanjima. Tako je 18. ožujka 1962. u ranim jutarnjim satima bacio sidro pod kotorske zidine sa 660 putni-

Empress of Canada

Mardi gras 1961.

ka te do podne otplovio dalje prema Dubrovniku gdje je doplovio isti dan. Tom prigodom, sa polaskom iz New Yorka po cijeni od 1675 USD po osobi plovi 61 dan na krstarenju itinererom Teneriffe – Funchal – Casablanca – Gibraltar – Tunis – La Valetta – Aleksandrija – Beirut – Haifa – Limassol – Rodos – Samos – Istanbul – Limnos – Pirej – Delos – Mikonos – Iraklion – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Catania – Messina – Napulj – Villefranche – Barcelona – Palma – Oran – Malaga – Tangier – Lisabon – New York. Još jednom nas je po svome programu posjetio 29. ožujka 1963. sa 389 putnika da bi posljednji put napustio našu Boku kotorsku ponovo na putu za Dubrovnik. Tom prigodom se po istoj cijeni zaputio iz New Yorka 21. veljače 1963. tičući luke Casablanca, Tanger, Malaga, Bizerta, La Valetta, Iraklion, Mikonos, Delos, Pirej, Istanbul, Samos, Aleksandrija, Larnaca, Beirut, Haifa, Rodos, Kotor, Dubrovnik, Venecija, Siracusa, Messina, Napulj, Ajaccio, Cannes, Barcelona, Gibraltar, Lisabon, Tenerife i Madera. U naše se vode nakon toga više nikada nije vratio.

Kako je zračni prijevoz uzimao svake godine sve veći udio u transatlantskim putovanjima, postupno se smanjivao i obim brodskih prekoceanskih putničkih putovanja pa je ostalo samo pitanje vremena kada na njihovom poduzimanju doista neće više imati nikakvog smisla. Nakon što je obavio posljednju transatlantsku plovidbu za matičnu CP kompaniju prodan je u veljači 1972. novoosnovanom brodaru Carnival u vlasništvu karizmatičnog Teda Arisona, američkog doseljenika rođenog u Izraelu. Dobio je i novo ime MARDI GRAS a nakon preuređenja mogao je primiti 906 putnika. Iz luke

Tilbury MARDI GRAS plovi za Miami, odakle započinje prva kružna putovanja prema Karibima. Nazvan je „Zastavnim brodom Zlatne flote“, ma koliko to tada možda čak i cinično zvučalo, jer je dugo vremena bio i jedini u njoj. Tek mu se 1975. pridružio EMPRESS OF BRITAIN koji od tada plovi pod imenom CARNIVALE. Nimalo impresivan početak nije ničim davao naznaku rađanja najveće broderske kompanije svih vremena na svijetu - Carnival Corporation, u čijem su vlasništvu danas respektabilne flote Cunarda, Holland America Linesa, Costa Cruises i mnogih drugih velikih broderskih kompanija.

Dugo je vremena MARDI GRAS predvodio neveliku flotu Carnivala, ali kada se je razvojni program kompanije konačno nevjerojatnom brzinom počeo realizirati, brod je koncem 1993. prodan grčkom Epirotiki Lines za kojeg prvo plovi pod imenom APOLLON, potom OLYMPIC 2004 te na koncu APOLLO. Kako je Epirotiki već imao brod istoga imena, unajmio ga je 1993. američkoj kompaniji Gold Star Cruises za koju u vodama Meksičkog zaljeva dvije godine plovi kao kockarnica pod imenom STAR OF TEXAS i LUCKY STAR.

Godina 2004. je zbog neočekivano velikih cijena starog željeza bila kobna godina za mnoge poznate i nepoznate brodove. Tako je na red došao i APOLLO koji je u siječnju 2004. uplovio u svoju posljednju luku Alang u Indiji gdje je konačno skončao svoje plovidbe u hrpi starog željeza. Iako je samo dva puta posjetio Boku kotorsku, EMPRESS OF CANADA je ostao zabilježen kao jedan od prvih velikih brodova koji su nas nakon Drugog svjetskog rata posjetili, ali i kao prvi brod velikog Carnivala. Zato ga je itekako vrijedno nikada ne zaboraviti.

Never before a Mediterranean cruise so all-encompassing!
61 days, 30 ports, from New York February 9, 1962.

Plan now to be along on the most exciting Mediterranean cruise ever! Two full months of exploration of the world's most fascinating sea, at its best in sunny Spring!

THE SHIP—the gleaming new 27,300-ton Empress of Canada on her gala maiden Mediterranean voyage. Spacious, air-conditioned, stabilized, designed for every cruising comfort, stocked with the world's epicurean delights.

THE CRUISE—a never-to-be-forgotten panorama of the Mediterranean, the sights, sounds, colors of 60 centuries of history from the Stone Age to World War II. You'll visit 30 ports, see beauty spots from the Canaries to the legendary islands of the Aegean Sea. Every one of the 14,240 miles is timed to give you the most daylight hours ashore. And at night your ship is your hotel! Shore visits up to 4 days; ex-

cursions if you wish to Cairo, Jerusalem, Rome, Madrid, Monte Carlo.

FARES—from \$1675. This may be the most sought-after cruise of all times, so see your travel agent soon, or any office of Canadian Pacific.

Itinerary: Mediterranean-Greek Isles Cruise

New York • Tenerife • Madeira • Casablanca • Gibraltar • Bizeria • Malta • Alexandria • Beirut • Haifa • Cyprus • Rhodes • Samos • Dardanelles • Istanbul • Limnos • Piraeus • Delos • Mykonos • Crete • Kotor Bay • Dubrovnik • Venice • Catania • Messina • Naples • Villefranche • Barcelona • Majorca • Oran • Malaga • Tangier • Lisbon • New York

Canadian Pacific

Pobuna mornara u Boki

Pobuna mornara 1918.

Mate Brničević je bio miran. On je bio iskusniji revolucionar i pobuna na brodu Gea, kojom je on rukovodio, najbolje je bila organizirana. 'Ja ne žalim', rekao je Mate, 'što sam sudjelovao u pobuni. Ja ne žalim što sam osuđen na smrt, jer smatram da će naša smrt donijeti bolji život našem narodu'

U ovom broju umjesto naše redovne rubrike „Iz Istorijskog arhiva“ odlučili smo se objaviti tekst Mira Marušića o pobuni mornara u Boki kotorskoj budući da ovaj broj Glasnika izlazi u veljači, mjesecu kada su daleke 1918. slaven-ski mornari odlučili dići svoj glas protiv crno-žute monarhije. U jednom od narednih nastavaka našega feljtona obradit ćemo temu Pobune kroz prizmu kapetana Hinka Bartulovića, neposrednog aktera tih dešavanja u Boki 1918. godine.

Piše:
Miro Marušić

Početak je 1918. Boka kotorska se nalazi u austrijskom dijelu Austro-Ugarske kao izuzetno važna pomorska baza zbog svog strateškog položaja i utočišta kojeg je pružala austrougarskim brodovima.

Pobuna mornara počela je 1. veljače 1918. god., točno u podne, na brodovima „Sankt Georg“ i „Gea“, kada je oko 6000 mornara austrougarske ratne flote pobunom preuzelo zapovjedništvo u svoje ruke i istaklo crvene zastave na oko 40 brodova u zaljevu Boke kotorske, upravo ispred Đenovića, gdje je bio stacioniran najveći broj brodova. Pobunjeni mornari ustali su protiv osvajačkog rata, koji su vodile Njemačka i Austro-Ugarska protiv Slavena, buneći se protiv uvjeta života na ratnim brodovima, ohrabreni velikom Oktobarskom revolucijom.

Posadu su činili pomorci različitih nacionalnosti, a većina su bili Hrvati. Ubrzo su u Boku upućeni bojni brodovi, razarači i torpiljarke kako bi spriječili pobunu, pa je pobunjenim mornarima postavljen ultimatum o predaji 3. veljače. Istog dana uhićeno je 500 pobunjenih mornara. U zatvoru je umrlo 10-ak mornara, tijekom pobune poginulo ih je dvoje, a ostali su osuđeni na dugogodišnje zatvorske kazne.

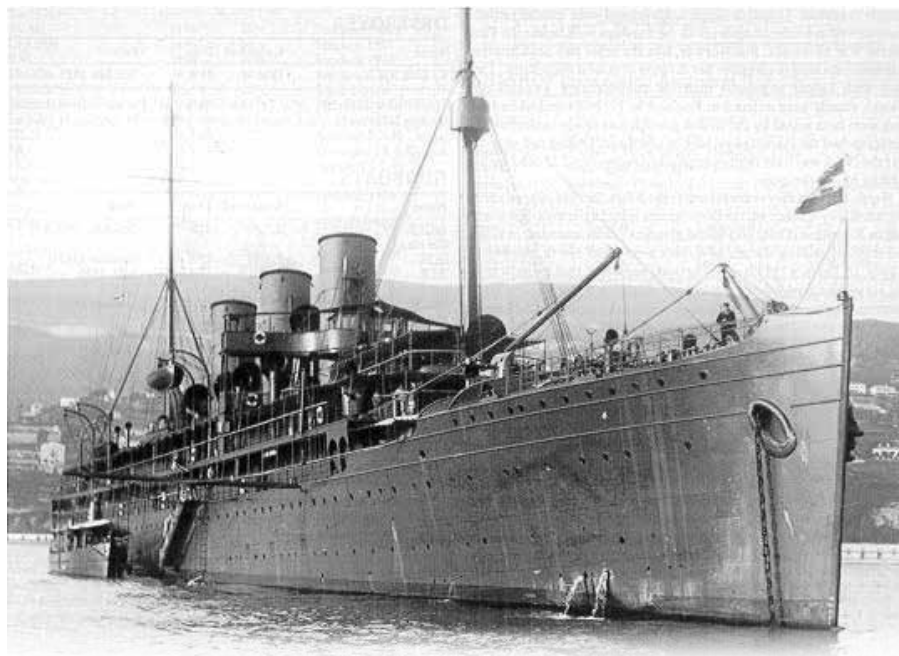
Četvorica mornara i to troje Hrvata - Mate Brničević iz Kri-la Jesenica kod Omiša, Antun Grabar iz Poreča, Jerko Šišgorić iz Žirja kod Šibenika i Čeh František Raš, koji su vodili pobunu osuđeni su na smrtnu kaznu i strijeljani su 11. veljače u Škaljarima, Kotor.

Prije nego što su odvedeni na strijeljanje u kotorskom zatvoru ispovjedio ih je don Niko Luković. Na pročelju zatvora se nalazi spomen-ploča postavljena u znak sjećanja na vođe ustanka mornara u Boki 1918. godine.

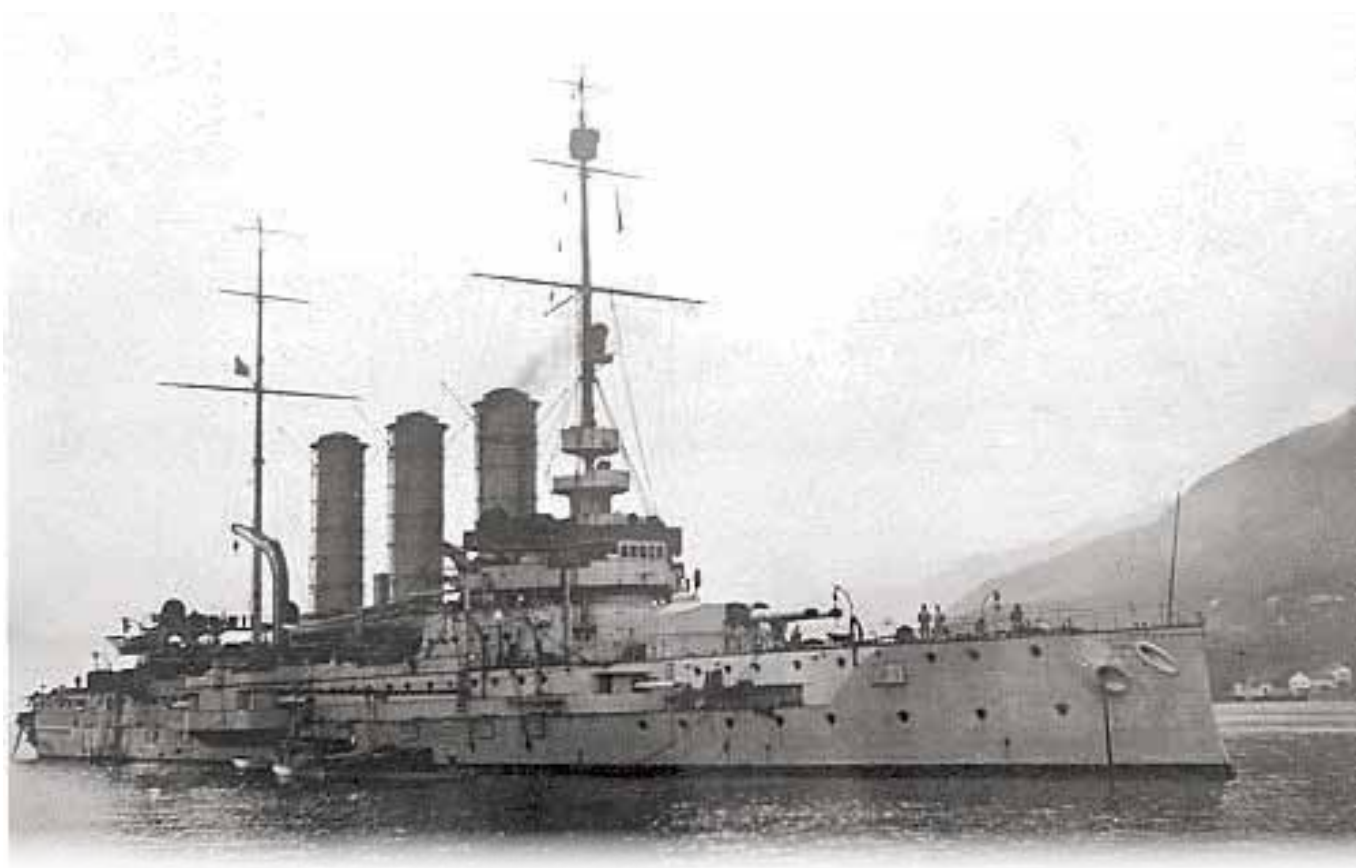
KAKO JE DOŠLO DO POBUNE

Jedan od učesnika pobune Božo Šaban iz Omiša, drug i prijatelj jednog od vođa pobune Mate Brničevića pripovjedaو je....

„Ja i pokojni Mate Brničević služili smo 4 godine zajedno na ratnom brodu »Gea«. U Đenoviću bila je krčma, gdje smo mi mornari često zalazili, osobito od nedjelje kada bi dobili dopust. Tu smo imali par tamburica, od svakoga broda,

Gea

Sankt Georg

a bilo je većih i manjih 22. Tu bi se pilo, pjevalo i tamburalo.

Dojadrilo nam ratovanje i austrijsko robovanje. Svi smo želili kući. Došlo je i do naših ušiju, odkad je Amerika ušla u rat da Austriji i Njemačkoj nema spasa iz ovoga rata, a da našem narodu osviću bolji dani. Između pouzdanih prijatelja Hrvata, Slovenaca, Srba i Čeha vodili su se potajni dogovori što se ima učiniti.

Odredili smo. Prvi će znak dati brod »St. Georg«, na kojemu vođa ustanka Josip Sesan, u službi kao kadet a u civilu pomorski kapetan, Dubrovčanin, mlad čovjek od 25 godina. Mi smo za sve to znali, pa smo na dogovoru u krčmi odabrali po 2 čovjeka pouzdana od svakoga broda, da obznani družinu kada nastupi taj čas. Na našem brodu »Gea« bio je imenovan odbor od 3 lica, koji je imao točno izvršiti naredbu,

netom pukne top sa broda »St. Georg«.

Kako ugovoreno, tako izvršeno. Točno u podne čuo se je top. Znak ustanka. Mi trojica od odbora oboružani puškama i pištoljima pristupismo komandantu broda — bio je Anton Časa iz Lošinja — i po nalogu našeg vrhovnog zapovjednika Sesana izjavismo mu, da je prestala njegova vlast, da se on i oficiri moraju predati novoj vlasti.

Svi brodovi u Boki kotorskoj digli su crvene i bijele zastave u znak da je nastupila nova vlast.

Iz Crne Gore, Krivošija, Albanije došlo je kroz to na desetak hiljada vojske u Boku da uguši ustanak. Vojska se skupila povrh Đenovića od Bijele do Baošića, sve glava do glave. Mi smo mogli s brodova sve srušiti topovima, ali nijesmo

htjeli da ginu naša braća bez ikakve njihove krivice.

One iste noći od 3. na 4. veljače došla su iz Pule tri broda (»Friedrich«, »Max« i »Erzherzog Karl«) da uguše ustanak. Kroz ovo vrijeme mi smo vodili dogovore, kako ćemo svi izaći s brodovima iz Boke i zakloniti se u koju luku bližnje Italije. Naši su vojnici bili odlučni, ali nisu oni njemačke i mađarske narodnosti, a to su bili većinom mašinisti. Nisu htjeli za to ni čuti.

Dana 4. februara u 8 sati jutrom primili smo naredbu (»Befehl«) da pustimo zatvorene oficire na slobodu, a da nas neće zato kazniti. Prisiljeni odmah smo to učinili. Kroz to podmornice, koje su stajale blizu nas, otišle su pod Tivat. Mi na brodu »Gea« i »St. Georg« držali smo još naše zastave, ali kada smo vidili da su drugi spustili, morali smo i mi.

ПРЕД ОВОМ ОБАЛОМ 1 ФЕБРУАРА 1918 ГОДИНЕ
 ИЗБИЛА ЈЕ ПОБУНА МОРНАРА АУСТРОУГАРСКЕ ФЛОТЕ У БОКИ
 ПОД УТИЦАЈЕМ ИДЕЈА ВЕЛИКЕ ОКТОБАРСКЕ РЕВОЛУЦИЈЕ
 У ЗНАКУ ПРОЛЕТЕРСКЕ СОЛИДАРНОСТИ СА ЊОМ
 И БОРБЕ ПРОТИВ СОЦИЈАЛНОГ И НАЦИОНАЛНОГ УГЊЕТАВАЊА
 МОРНАРИ РАЗНИХ НАРОДНОСТИ
 У ОГРОМНОЈ ВЕЋИНИ СЛОВЕНИ
 ФОРМИРАЛИ СУ РЕВОЛУЦИОНАРНИ КОМИТЕТ
 ИСТАКЛИ НА БРОДОВИМА ЦРВЕНЕ ЗАСТАВЕ РЕВОЛУЦИЈЕ И СЛОБОДЕ
 И ПОВЕЛИ БОРБУ
 ПОБУНА ЈЕ УГУШЕНА 3 ФЕБРУАРА 1918 ГОДИНЕ
 АЛИ ЈЕ ЗА УВИЈЕК УМРТВИЛА МОЋ АУСТРОУГАРСКЕ РАТНЕ МОРНАРИЦЕ
 ЊЕНА ЛУЧА БЛИСТАЋЕ БУДУЋИМ ПОКОЉЕЊИМА
 КАО ПОЧЕТАК ВЕЛИКИХ СОЦИЈАЛИСТИЧКИХ РЕВОЛУЦИОНАРНИХ АКЦИЈА
 НА СЛОВЕНСКОМ ЈУГУ
 ИЗ КОЈИХ СЕ РАЗГОРИО ПЛАМЕН НАРОДНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ
 ПОД ВОЂСТВОМ КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ И ТИТА
 П
 1952

Denovići, spomen obilježje

Odmah mi svezaše ruke i postaviše u čamac, te nas povedu do tvrđave »Španjol«, pa onda na otok Mamula. Dočekala nas tamo četa pod puškom sa nataknutim bodežem. Na »Mamuli« smo stali 3 dana. Ležali smo na mokroj slami. Tu smo doznali da se je pojavilo vanka francusko brodovlje. Zakasnilo je tri dana, jadi naši, promišljali smo u sebi.

Nakon 3 dana odvezli su nas u Tivat, gdje smo ostali 2 dana, a odatle u Kotor, naime u barake u Škaljarima pokraj Kotora. Bilo nas je u tim barakama 350. Ljuta zima, trpjeli smo strašan led. Daske postavljene, ležali smo na golom kamenu bez pokrivača.

Prijeki je sud kroz 48 sati neprestano ispitivao. Iz sve naše skupine prozvano je 42 mornara, sa svakog broda po 1-2. Vojni prijeki sud, kako smo doznali, htio je smaknuti

svih 42, ali se je našao dobar čovjek, dr. Mitrović iz Knina, koji se je od svoje dobre volje prijavio kao branitelj i rekao, da se ljudi ne mogu smaknuti bez izjašnjavaња i obrane.

Wiza ovog ispitivanja u Kotoru ratna je komanda u Herceg- Novom od 42 okrivljenika osudila četiri na smrt"- pričao je jedan od sudionika Božo Šaban iz Omiša.

Poznati cetinjski književnik i povjesničar Niko Simov Martinović zapisao je izjavu don Nika Lukovića koji je ispovjedio i pripremio mornare osuđene na smrt.

„Od uznemirenosti nijesam spavao. Točno u 5 sati ujutro bio sam u koridoru zatvora na prvom katu sa članovima prijekog vojnog suda. Dovedi su četiri osuđena mornara kojima je predsjednik suda, koliko se sjećam potpukovnik auditor (vojni sudac) Milota, pročitao

presudu. Na to je František Raš doviknuo: 'Ta presuda je pucanje na pravdu!' Zatim su trojica mornara odvedeni u jednu zatvorsku ćeliju, a Mate Brničević u samicu. Predsjednik suda mi se obratio: 'A sada, velečasni gospodine, vaša je dužnost osuđene pripremiti na smrt i olakšati im zadnje sate života'. Najprije su me odveli u ćeliju gdje su bili Raš, Šižgorić i Grabar. Šižgorić je od ljutine razderao bluzu i jedno dugme sa njegove bluze doletjelo mi je na oko i razbilo mi staklo na cvikeru. Raš je bio pribran. On mi je rekao: 'Ja neću ništa tajno ispovijedati. Moja ispovijest neka bude javna. Kao socijalist borio sam se za slobodu, za prava radnika, za bolje društveno uređenje. A u vojsci, vidjevši ovaj nepravedni osvajački rat, koji vode Njemačka i Austrija protiv Slavena, radio sam u pokretu mornara da se sruši Austrija i da joj se odmah nametne mir. Povod za to

Đenovići 2012.

dali su mi naši časnici koji su nas zlostavljali i raskalašeno živjeli, dok smo mi gladovali, a ohrabrilo nas je na pobunu ono što se dogodilo u Rusiji. Tamo je granulo novo sunce koje će obasjati ne samo Slavene već sve narode svijeta i donijeti im mir i pravdu'. Prisutni su prihvatili izjavu Raša i povikali: 'Tako je!' Počeo sam tješiti osuđene mornare priznajući da oni idu na drugi svijet nevini, kao žrtve pale za jednu pravednu stvar. Na to mi je Šižgorić odgovorio: 'Uzalud nam vi govorite o drugom svijetu, kada mi mladi hoćemo živjeti na ovom svijetu i raditi za narod'. Antun Grabar je bio uznemiren. Žalio je napustiti drugove s kojima se borio. Žao mu je bilo žene i dvoje male djece koji su na njega mislili. On je od njih trebao napraviti nove ljude, borce za novo društvo, a nije uspio ni vidjeti ih.

Mate Brničević je bio miran. On je bio iskusniji revolucionar i pobuna na brodu Gea, kojom je on rukovodio, najbolje je bila organizirana. 'Ja ne žalim', rekao je Mate, 'što sam sudjelovao u pobuni. Ja ne žalim što sam osuđen na smrt,

jer smatram da će naša smrt donijeti bolji život našem narodu'. U sedam sati mornari su već bili izvedeni na stratište na livadi ispod gradskog groblja u Škaljarima. Raš nije dozvolio da mu vežu oči. Strijeljanka su izvršila osam vojnika Mađara, pod zapovjedništvom jednog kapetana, također Mađara. Šižgorić je gledao osam strijelaca i rekao im: "Zar vi, vojnici, za čiji smo se bolji život borili, hoćete da nas strijeljate?". Na to je jedan od vojnika, koji su

trebali pucati, pao u nesvijest. Prva naredba nije izvršena dok se onesvješteni nije zamijenio drugim. Zapovjednik je dao znak sabljom za pucanje, ali vojnici nisu htjeli pucati. Zapovjednik je dao treći put znak za paljbu. Neposredno prije paljbe Raš je uzviknuo: 'Vi pucate u pravdu. Živjela sloboda!' Trojica mornara su pala mrtva poslije prvog plotuna, a Grabar je bio ranjen. Na to su, po naredbi, pripucala dva vojnika i dotukla ga".

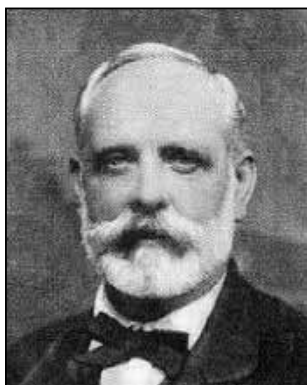
U znak sjećanja na stradale mornare u pobuni u Boki 1918. u Đenovićima tradicionalno svake godine 1. veljače obilježava se taj značajan povijesni događaj. U obilježavanju pobune mornara, sudjeluje odred Bokeljske mornarice i Mjesna muzika Đenovići.

Udruženje boraca NOR-a i antifasista 1941-1945. Kotor, zajedno s izaslanstvom Bokeljske mornarice svake godine 11. veljače na Dan strijeljanja vođama pobunjenih mornara odaju počast i polažu cvijeće na spomenik u Škaljarima-Kotor.

Odavanje počasti, spomenik u Škaljarima

BOKA KOTORSKA (1)

Franz Thiard de Laforest, ugledni fotograf, rođen je 1838. godine u Beču, ondašnjoj Austro-Ugarskoj. Potomak je burgundijske obitelji Thiard de Bussy. Njegova obitelj doselila se početkom 19. stoljeća iz Francuske u Beč. Uspješno je završio trgovačku školu i oduševljen novim izumom – fotografijom, odabire je za svoje zanimanje. Sa željom za snimanjem putovao je cijelom Europom i bio očaran Mediteranom. U četrdesetoj godini, u Beču, oženio se Gabriellom von Lachmann, kćerkom bečkog ljekarnika. Na svojim putovanjima oduševio se Bokom kotorskom i odlučio tu dovesti svoju obitelj. Doselio se u Kotor 1873. godine gdje je osnovao svoj atelijer i tu je ostao do smrti. Umro je u Kotoru od srčanog udara 1911. godine. Volio je ljude i Boku i o tome pisao u svojoj knjizi „Bocche di Cataro“, koju u cjelini prenosimo u nastavcima.

Priredio: **Dario Musić**

PREDGOVOR

Ne bih želio čitatelja zaplašiti debelom knjigom, pa sam se potrudio da što je moguće sažetijem obliku opišem Boku kotorsku i dio Crne Gore, te da na nekoliko starnica skupim ono što je bitno u povijesti ovih krajeva. Uprkos kratkoći, sve što je važno o tome znati je u ovim listovima.

Ova knjižica treba turistu biti vodič i upozoriti ga na one najvažnije značajke ove zemlje, te da one, koji je još nisu vidjeli, potakne da posjete ovaj lijep i zanimljiv kutak zemlje.

Legende o svetom Tripunu i Gospinomu otoku iznio sam onako kako su u kronikama zabilježene, a pritom sam se uzdržavao od svakog vlastitog mišljenja.

Kotor, travnja 1898.
AUTOR

PUTOVANJE BRODOM U KOTOR

Boka kotorska, jedan od najljepših kutaka Europe koji leži na južnom rubu Austro-ugarske monarhije, tek je prije jednog desetljeća poznata turističkom svijetu. More se tu duboko usjeklo u brda tvoreći više prostranih zaljeva koji bi mogli primiti i najveću flotu na svijetu. Osim norveških fjordova ili Dardanela, u našem dijelu svijeta vjerojatno nema nigdje tako slikovite plovidbe kao u Boki kotorskoj. Otkako je austrijski Lloyd elegantnim i brzim brodovima učinio putovanja ugodnijima, te iz-

gradnjom hotela, loš glas o negostoljubivosti Dalmacije treba zaboraviti.

Putnički parobrod „Graf Wurmbrand“

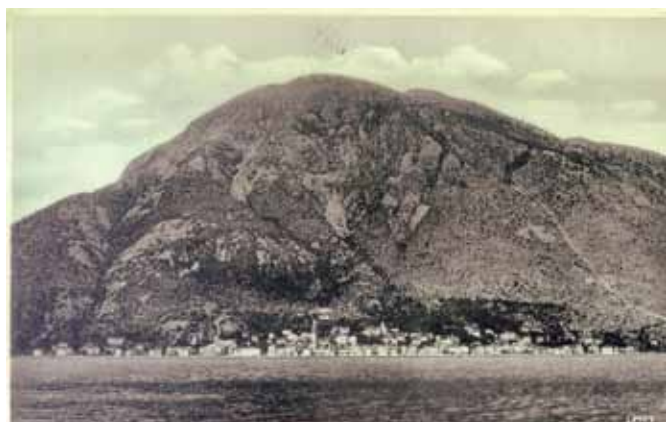
Iz Gruža, ljupkog dubrovačkog pristaništa, sada se do Kotora novim brzim parobrodom „Graf Wurmbrand“ vozi samo 3 sata (ukupna vožnja od Trsta traje 27 sati). Za manje od dva sata stiže se do ulaza u Boku. Lijevo ugledamo na Prevlaci terasasto izgrađenu tvrđavu Punta Oštro, a uz nju najjužniju meteorološku postaju Monarhije. Desno na malenom otočiću, još na otvorenom moru, tvrđava Mamula. Nasuprot ulazu u Boku smješteno je na brdu slikovito mjesto Herceg Novi, nekoć tvrđava čije su zidine dijelom razrušene. Parobrod skreće udesno.

U tom je smjeru, na poluotoku Luštici, selo Portorose, ulijevo je ratna luka Meljine, a na brežuljku okruženom šumicom je čuveni manastir Savina. To je ljetno boravište kotorskog pravoslavnog vladike. Sada putujemo pored zelenih predjela sa rastrkanim ili gusto zbijenim kućama. Iza njih su zimzeleni brežuljci, a

Herceg Novi 1900.

u njihovoj pozadini su sve više brda. Tu i tamo, na njihovim vrhovima zapažamo crkvice. Na blagdane tih crkvice gruvaju maškule, a brda odzvanjaju jekom poput grmljavine. Uskoro stižemo do rta Bijele. Nalijevo, ubava crkvice krasi brežuljak. Desno se more širi u prostrani zaljev u kojemu je tek nedavno ustanovljena ratna luka Tivat, opkoljena zelem brdima. U njoj se povremeno nalazi dio austrijske ratne flote. Uz rub zaljeva razasuta su mnoga mjesta: Tivat, Krtole, Luštica, a na desnom kraju zapažamo otočić sa samostanom. Iznad zelenih bregova u pozadini se izdiže sivi masiv Lovćena u čijem podnožju leži Kotor. Dobre oči mogu gore uočiti i serpentine, tj. cestu koja u gotovo beskonačnim zavojima vodi iz Kotora u Crnu Goru. Sami grad Kotor još ne vidimo, jer se između sivih i zelenih bregova još prostire more. Sve to, ipak, promatramo iz još prilične daljine. Naš brzi brod sada ponovo skreće ulijevo, pa izravno vidimo visoko golo brdo Sutilija

Perast, 1900. pogled sa Veriga

(M. Casone) u čijem se podnožju smjestio gradić Perast. Gledajući prema Perastu, s obje strane uzdižu se brda čineći vrlo uski, 340 m.

tjesnac Verige. U davnim vremenima preko njega bio je rastegnut lanac kako bi se spriječio ulazak neprijateljskih brodova. Verige, tj. lanac odavno su nestale, a nova je ratna tehnika pronašla druga mnogo djelotvornija sredstva. Nakon što smo prošli Verige, nešto ulijevo pred Perastom vidimo dva otočića. Na prvome je davno napušteni samostan Sv. Juraj, na kojemu je još prije dvadest godina bila topnička baterija. Na drugome, prekrasna crkva sa zelenom kupolom, poznata je Gospa od Škrpjele, od velikog ugleda kod bokeljskih pomoraca. Cijeli je otok nastao radom ljudskih ruku, a njegova povijest bit će ispričana u posebnom poglavlju. S lijeve strane, opet nam se otvara široki zaljev opkoljen uglavnom sivim i golim Krivošijskim brdima, sa čijih vrhova gleda nekoliko tvrđavica. U jednom kutu ovog zaljeva leži mjestance Morinj, a u drugom Risan koji je u drevna vremena bio najznačajnije mjesto Boke, sjedište ilirske kraljice Teute.

Naš brod sada zaokreće udesno. S desne strane vidmo oba sela Stoliva na neobično čarobnom položaju. Jedno je na obali, dok nas iz drugog maslinika, s prilične visine, promatraju bijele kuće i crkve. Kestenova šuma proteže se od Donjeg Stoliva naviše gotovo do sljemena brda. Ljeti se iz Kotora često odlazi na izlete u Stoliv, gdje se u sjeni stabala jestivih kestena i uz čašu piva ili vina zaboravljaju sve brige.

Dobrota 1935., pogled sa Vrmca

Ipak, ova čarobna slika prolazi mimo nas kako bi ustupila mjesto drugoj. Pogledamo li sada ulijevo, pred nama se otvara impozantan prizor, uvis se diže gola, duboko izbrazdana i rascjepkana stjenovita brda pridružujući se Lovćenu i u širokom luku, brdu Sutilija. Penju se gotovo okomito do visine od 800-1000 meta-

ra, a prema moru se tek u podnožju šire u blage obronke zasađene maslinama i vinovom lozom. Obala je gusto načičkana naseljima i pod zajedničkim nazivom Dobrota zauzima jednu cijelu stranu Kotorskog zaljeva.

Ovoj veličanstvenoj, ali melankoličnoj i sumornoj slici, osobito za kišovita vremena, suprotstavlja se sasvim drugačija desna strana zaljeva. Tu je na desnoj strani brdo Vrmac koje je znatno niže od planina masiva Lovćena. On je sve do vrha obrastao bujnom zimzelenom vegetacijom, a razdvaja kotorski od tivatskog zaljeva. U njegovom su zaleđu šumica i dvije tvrđave. Ovdje valja spomenuti još jednom prirodnu pojavu koju nazivaju „oko Boke“, Kad brod stigne do prvih kuća Prčanja i kad se na suprotnoj strani zaljeva pogleda Dobrota, okomito iznad zvonika Sv. Stasija, otprilike na tri četvrtine visne brda, vidi se uglačana stijena nalik zazidanoj špilji. To je međutim djelo prirode; stjenovita ploča koja s gornje strane izbočenim lukom daje cjelini prividan oblik ljudskog oka. Crvena mrlja na sredini ploče služi kao sunčani sat, naime kad sjena padne na crvenu mrlju, tada je podne.

Brdo Vrmac i Prčanj 1909. Pogled iz Dobrote

Pred nama je još samo nekoliko minuta vožnje. U podnožju Vrmca vijuga poveće mjesto Prčanj nasuprot izduženoj Dobroti. Slijedi manja skupina kuća Glavati s barutanom, zatim ribarsko naselje Muo, a potom napokon veća zgrada usred parka, vojna bolnica, te nekoliko vila. Iza njih na zelenoj padini brijega je selo Škaljari i čempresima zasađeno groblje.

Kotor – Pestingrad 1915., pogled sa Vrmca

Lijevo od Lovćena kao prvu kariku u planinskom lancu nad Dobrotom zamjećujemo 1087 metara visoki Pestingrad. Otprilike na polovici njegove visine nalazi se špilja s velikim stablom naranče koje je, zbog okomite stijene pod špijlom nepristupačno, pa se ne mogu dohvatiti njezini dozreli plodovi. Duboki usjek razdvaja Pestingrad od Lovćena. To je klisura rječice Škurde koji će nas laganim usponom dovesti do korita ispunjenog kamenjem. Njime teče gorski potok, koji ljeti često sasvim presuši, ali kod jačih kiša može biti vrlo snažan. Kome ne dozlogrdi takav doista tegoban put, može se odatle penjući se sve više kozjom stazom po hrptu Pestingrada uspeti i napokon, opet skrećući prema Lovćenu, za oko tri sata dospjeti do gostionice na Krstacu, mjestu koje je u Crnoj Gori, a približno je na pola puta između Kotora i Cetinja. Sada smo na cilju. Pred sobom vidimo 1768 metara visoki Lovćen, čija gornja polovica pripada Crnoj Gori. Najvećim dijelom ogolio, a šuma je potisnuta gotovo do ispod samog vrha. U podnožju Lovćena nalazi se ispružena, gotovo izolirana brdska glavica, od koje se prema moru pruža trokutasti komad kopna na kome je smješten Kotor.

Knezovi Panonske Hrvatske

J. F. Mücke, Savez Ljudevita Posavskog sa Slovencima

Dolaskom Hrvata na područje Dalmacije i Panonije počinje i ustrojstvo područja kojima su vladali Hrvati, a koje danas grubo možemo podijeliti na nekoliko cjelina – Bijelu Hrvatsku koje se prostirala od rijeke Raše u Istri do rijeke Cetine i Duvanjskog polja, Crvenu Hrvatsku od rijeke Cetine do rijeke Bosane i Panoniju od rijeke Drave do ušća rijeke Save u Dunav.

Začeci hrvatske državnosti na području Panonije imali su nepovoljnije uvjete nego na području Primorske Hrvatske, prvenstveno radi Avara, a kasnije i susjedne Franačke države. Zaštitu od avarske prijetnje Hrvati su potražili od Franačkog kraljevstva koje je i samo bilo u prijetnji radi avarskih provala, franački kralj **Karlo Veliki** 791. je sakupio vojsku za borbu protiv Avara. U ovoj vojsci nalazili su se i hrvatski ratnici pod vodstvom **Kneza Vojmira** (791.-810.) prvog poznatog hrvatskog kneza na području Panonije. Poslije poraza Avara 796. godine Karlo Veliki je ostavio Hrvatima na panonskom području knezove i župane hrvatske krvi, no iznad njih je bio furlandski markgrof **Erluh**, koji je svojim postupcima dovodio do nezadovoljstva i pobune Hrvata protiv njegove vlasti posebice na području Srijema. Nakon što je u Rimu za Božić 800. godine Karlo Veliki (koji je u svom posjedu imao Francusku, Belgiju, Nizozemsku, Njemačku i Italiju) okrunjen od strane pape za rimskog cara, Hrvati s područja Panonije i Dalmacije priznali su ga za svog vrhovnog vladara. Dogovorom između Hrvata i Karla Velikog, Hrvatima je dano da sami biraju svoje knezove koje

će on potvrditi i neće se mijesati u običaje i poslove hrvatskih knezova.

Knez Ljudevit

Nakon smrti Karla Velikog 814. godine na prijestolje dolazi njegov sin **Ludovik Požni**. U Primorskoj Hrvatskoj vladao je knez **Borna** dok je Panonskom Hrvatskom vladao knez Ljudevit. Ova dva hrvatska kneza ubrzo dolaze u zavadu radi pitanja vrhovne vlasti nad svim Hrvatima odnosno nad Hrvatima na području Panonije i Dalmacije. Ova zavađa odgovarala je franačkom grofu **Kadalohu** koji je ovaj sukob podupirao, stavio se na stranu Borne i poslao franačku vojsku da po Panonskoj Hrvatskoj pljačka i pali, što je prouzročilo da Ljudevit koji je vladao iz Siska ubrzo podigne ustanak protiv franačke vlasti. Ova pobuna Hrvata je odgovarala Francima jer su sad imali povod za vođenjem rata protiv Hrvata na području Panonije. Ljudevit je uz Hrvate okupio i sva slavenska plemena od rijeke Drave do rijeke Timok dok je uz franačku vojsku pristao knez Borna. Prve borbe započele su 819. godine, Ljudevit je uspio poraziti devet franačkih vojski i pružao otpor sve do 822. godine kada je svladan, poslije čega se sklonio kod **Ljudemisle** (Borninog ujaka) gdje je potajno ubijen. Franački povjesničari zapisali su sukob Ljudevita i Borne: »A dalmatinski knez Borna sukobi se kod rijeke Kupe s Ljudevitom, koji je išao na nju s velikom vojskom. U prvom sukobu napuste Bornu Gačani, ali se on ipak spasi, jer ga je obranila i zaštitila njegova tjelesna straža. U tom boju pogine Drago-muž, Ljudevitov tast, koji je u početku odmetništva napustio svoga zeta i pristao uz Bornu. Kad su se Gačani vratili kući, Borna ih ponovo pokori.«

Premda nije uspio obraniti Panonsku Hrvatsku od Franačka knez Ljudevit spada u najznačajnije osobe rane hrvatske povijesti, svojim istupom potresao je temelje moćne franačke države, a Panonsku Hrvatsku spasio od sudbine koja je zadesila susjedne Slovence.

Knez Ratimir

Knez **Ratimir** (829.-838.) vladao je u doba porasta moći Bugarske države koja je zavladala Srijemom 827. godine te dolazila u sukoba s Franačkom državom. Nakon sređivanja odnosa s Bugarskom državom kralj **Ludovik Njemački** koji je vladao istočnim dijelom nekadašnje države Karla Velikog poslao je vojsku protiv kneza Ratomira, a povod tomu je bilo pružanje utočišta knezu **Pribini** (slovački knez) koji je bio u zavadu s podunavskim knezom **Ratbodom**. Porazom kneza Ratomira Panonska Hrvatska ostaje podčinjena vlasti Ludovika Njemačkog koji je njome vladao putem svojih knezova.

Knez Braslav

Nakon što je **Karlo III.** sin Ludovika Njemačkog ponovno ujedinio zaemlje Karla Velikog na području Panonske Hrvatske spominje se knez **Braslav**, knez hrvatske krvi. Knez Braslav (880.-896.) vladao je kao franački vazal iz Siska, a njegova zemlja nazivana je *regnum inter Dravum et Savum flumine*. Knezu Braslavu predana je je od strane **Arnulfa** (kralja Istočne Franačke) obrana prekodravske Panonije koja je bila ugrožena od strana novoga naroda na panonskom području Mađara. Obrana prekodravske Panonije nije uspjela, a dolaskom Mađara na ovo područje nestalo je franačke vlasti u Panonskoj Hrvatskoj koja ponovno uspostavlja veze s Dalmatinskom Hrvatskom.

Ranokršćanski spomenici

Piše:
Jovan J. MARTINOVIĆ

Općina Budva

Tijekom poslijepotresnih istraživanja u starome gradu **Budvi**, u središtu najstarijega južnog dijela koji je u helenističko doba IV. ili III. st. bio okružen moćnim bedemima tzv. „kiklopskog“ načina gradnje, na proširenju između Kaštela sv. Marije zvanog Citadela i nekadašnje katedralne crkve sv. Ivana iskopani su temelji trobrodne **bazilike** s jednom apsidom i transeptom te s kvadratnim atrijem ispred glavnoga ulaza. Širi srednji brod bio je od bočnih odvojen nizovima od po četiri stupa čije su baze pronađene **in situ**, dok su ostaci stupova ležali na zemlji. Podovi bazilike bili su pokriveni mozaičkim tepisima čiji su fragmenti nađeni u apsidi i naosu. Tijekom radova otkriveni su i fragmenti kamenoga crkvenog namještaja, pluteja ili ciborija, s pleternim ornamentima preromaničkog stila, što bi moglo upućivati na određena poboljšanja u razdoblju od IX. do XI. st. Nije nemoguće da se na ove prepravke odnosi jedini točno

datirani natpis na Crnogorskom primorju, sada uzidan u unutrašnjosti obližnje gotičke crkve sv. Marije „in punta“, po kome se vidi da su sredinom IX. st., točnije godine **MCCCXL** (840. g.) dva brata sagradila neku crkvu. Na ovo se može nadovezati ideja da

je riječ o bratimima reda sv. Benedikta iz Južne Italije koji su u prvome valu kršćanstva gradili i ukrašavali crkve na Primorju. Inače, zidovi bazilike sačuvani su do visine od dva metra pa su konzervirani i valorizirani u sklopu ukupne spomeničke baštine Budve.

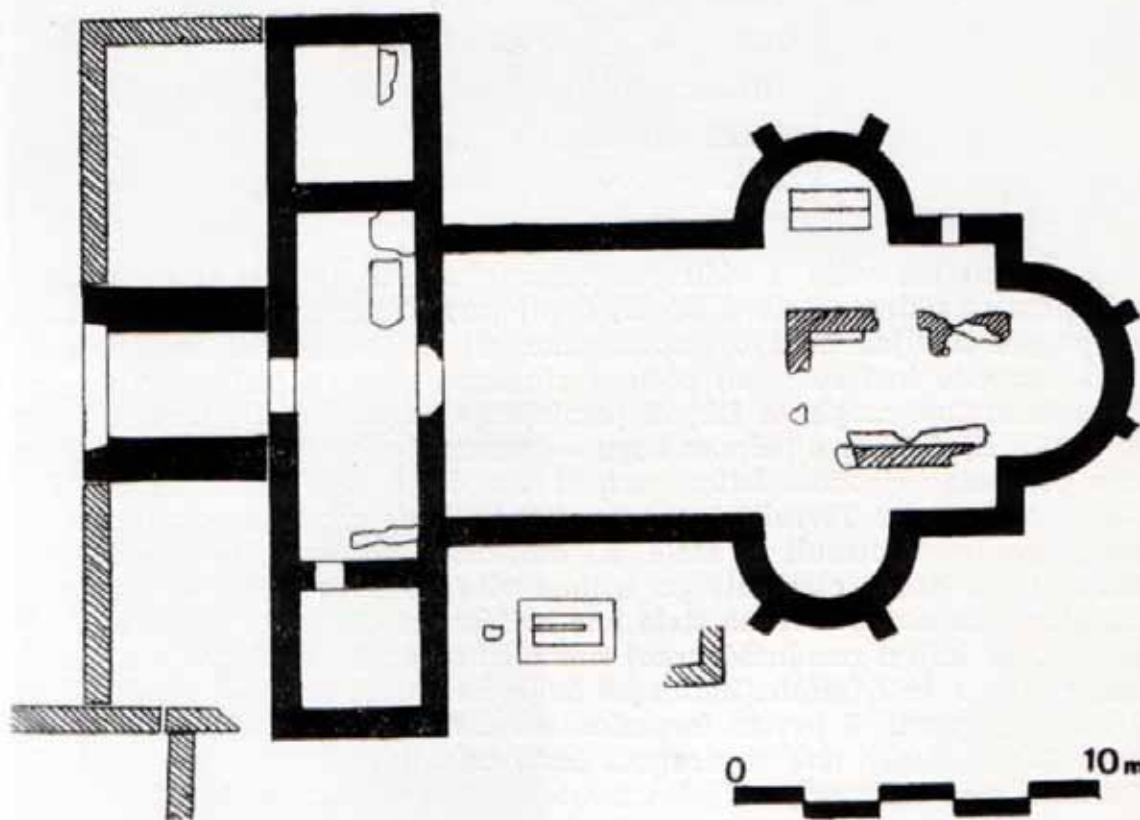

Općina Bar

U novome dijelu Bara, na mikrolokalitetu **Topolica**, otkriveni su temelji trolisne crkve zvane „**Barski trikonhos**“, koja se po stilskim karakteristikama može smjestiti u VI. st., odnosno u epohu obnove crkvenoga života u doba Justinijana. Iako se trikonhos formalno nalazi izvan područja Kotorske biskupije, zabilježen je u ovom pregledu zbog istog vremena nastanka.

LITERATURA: Pavle Mijović, *Ranohrišćanski spomenici Prevalisa*, Pradavne i davne kulture Crne Gore, Titograd, 1987., str. 59. - 83.

LITERATURA: Mirko Kovačević, *Budva stari grad, o graditeljskoj ba-* *štini*, Budva (monografija), Beograd, 1996., str. 33.

Priredio:
Jovan J. Martinović

1563.g.

Providur **Andrea Duodo** (1563-1565) kovao novac sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **A. D.**

Providur **Jakopo Ćelsi** (1563-1565) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **I. C.**

13. juna:

Pustošni zemljotres **X** stepena u Kotoru; oštećena **kupola** katedrale **sv. Tripuna** morala biti uklonjena.

13. jula:

„Prvo uništenje“ Kotoru razornim zemljotresom **IX** stepena.

Admiral Kotorske mornarice **Stjepan Mikeli**.

1565.g.

Providur **Alvize Minoto** (1565-1567) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **A. M.**

Biskup **Pavle Bizanti** iz Kotora (1565-1578).

Umrla dominikanska redovnica **Ozana** i bila sahranjena u oltaru crkve **sv. Pavla**.

Selo kotorskog distrikta Prčanj imalo je **37** kuća.

1567.g.

Providur **Zakarija Salomon** (1567-1569) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **Z. S.**

1569.g.

Providur **Bernardo Kontarini** (1569-1571) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **B. C.**

Plemić **Jerolim Zagurović** († 1570.g.) osnovao u Veneciji **ćirilsku štampariju** i odštampao nekoliko crkvenih knjiga.

1571.g.

Između **1571.** i **1573.** bili su izabrani providuri **Antonio Bragadin** i **Gabriele da Kanal**, ali nikada nisu primili dužnost.

Iako su izgubili veliku pomorsku bitku kod **Lepanta**, u kojoj je potonula kotorska ratna galija **Sv. Tripun** sa komandantom **Jeronimom Bizanti**, Turci su preoteli od Mlečana gradove **Bar** i **Ulcinj**.

Samostan klarisa i crkva **sv. Klare** predati **Franjevcima**.

1572.g.

Umro **Ivan Bona Boliris** (Bolica), najveći kotorski pjesnik latinist, pisac spjeva *Decriptio Ascriviensis urbis*.

Epidemija kuge u Kotoru.

1573.g.

Providur **Zuan Batista Kalbo** (1573-1575) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **Z.B.C.**

1574.g.

Admiral Mornarice **Niko Dentali**.

1575.g.

Providur **Beneto Erico** (1575-1577) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **B.E.**; njegov grb ugrađen u sjevernom ulazu palate **Bjeladinović**.

1577.g.

Providur **Pelegri Bragadin** (1577-1579) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **P.B.**

1578.g.

Biskup Kotoru **Franjo II de Zupanis** iz Bara (1578-1581), teološki pisac.

1580.g.

Providur **Marko Diedo** (1580-1581).

1581.g.

Providur **Vićenco da Kanal** (1581-1583) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **V.C.**

Biskup Kotoru **Jeronim Buća** iz Šibenika (1581-1604), teološki pisac.

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljte Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Tivtu kod povjerenika Andrije Krstovića,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić

Tiskanje časopisa sufinancirali:

OPŠTINA KOTOR

Funded
by the European Union
and the Council of Europe

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Implemented
by the Council of Europe

Tiskanje časopisa sufinancirali:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

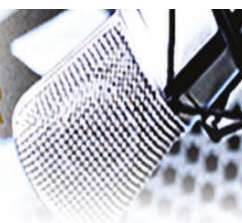
www.ledo.hr

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

RADIO TIVAT

E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com

tel/fax-032/672-202, 670-131
marketing 032/660-100

BokaNews

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

